

Regeringens proposition

1995/96:216

Valutaväxling och valutahandel

Prop.
1995/96:216

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 23 maj 1996

Göran Persson

Erik Åsbrink
(Finansdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att tillståndskravet för valutahandel i riksbankslagen avskaffas och att en lag om valutaväxling införs. Enligt den nya lagen skall företag som driver valutaväxlingsrörelse i väsentlig omfattning anmäla sin verksamhet till Finansinspektionen för registrering. Det huvudsakliga syftet med den nya lagen är att företag som driver sådan verksamhet skall omfattas av regler till skydd mot penningtvätt. Företag som driver valutaväxling och redan i dag omfattas av lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt undantas därför från anmälningsskyldigheten. Tillämpningsområdet för lagen om åtgärder mot penningtvätt utvidgas till att avse även de företag som har anmälningsskyldighet enligt den nya lagen. I propositionen föreslås även införandet av en konsumentskyddsregel vid valutaväxling.

Den nya lagen och ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 1997.

Innehållsförteckning

Prop.

1 Förslag till riksdagsbeslut	4
2 Lagtext	5
2.1 Förslag till valutaväxlingslag	5
2.2 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)	7
2.3 Förslag till lag om ändring i bankrörelselagen (1987:617).....	9
2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank.....	11
2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:325) om självdeklaration och kontrolluppgifter.....	12
2.6 Förslag till lag om ändring i prisinformationslagen (1991:601)	16
2.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:981) om värdepappersrörelse	17
2.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1610) om kreditmarknadsbolag.....	20
2.9 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt	22
3 Ärendet och dess beredning.....	23
4 Bakgrund	24
5 Nuvarande ordning	25
5.1 Valutahandel	25
5.2 Valutaväxling.....	29
5.3 Penningtvätt	30
6 Överväganden.....	32
6.1 Behovet av reglering av valutaväxling och valuta- handel	32
6.2 Definition av valutaväxlingsrörelse	35
6.3 Tillstånd eller anmälningsskyldighet	37
6.4 Konsumentskydd vid valutaväxling.....	44
6.5 Största tillåtna valutapositioner	46
7 Övriga frågor	50
7.1 Skattekontroll.....	50
7.2 Sekretess.....	50
7.3 Insamling av statistik.....	51
8 Ekonomiska effekter	52
9 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	52

Prop.

10 Författningskommentar.....	53
10.1 Förslaget till valutaväxlingslag	53
10.2 Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)	57
10.3 Förslaget till lag om ändring i bankrörelselagen (1987:617).....	57
10.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank.....	58
10.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:325) om självdeklaration och kontrolluppgifter.....	58
10.6 Förslaget till lag om ändring i prisinformationslagen (1991:601)	59
10.7 Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:981) om värdepappersrörelse.....	59
10.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (1992:1610) om kreditmarknadsbolag	60
10.9 Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt	60
 Bilaga 1	
Förteckning över remissinstanser; delbetänkandet Finansiella tjänster i förändring	61
Bilaga 2	
Förteckning över remissinstanser; promemoria med utkast till lagrådsremiss om valutaväxling och valutahandel	62
Bilaga 3	
Sammanställning av remissyttranden	63
Bilaga 4	
De till Lagrådet remitterade lagförslagen.....	82
Bilaga 5	
Lagrådets yttrande.....	100
 Utdrag ur protokoll vid regeringens sammanträde den 23 maj 1996	102
 Rättsdatablad	103

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop.

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. valutaväxlingslag,
2. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
3. lag om ändring i bankrörelselagen (1987:617),
4. lag om ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank,
5. lag om ändring i lagen (1990:325) om självdeklaration och kontrolluppgifter,
6. lag om ändring i prisinformationslagen (1991:601),
7. lag om ändring i lagen (1991:981) om värdepappersrörelse,
8. lag om ändring i lagen (1992:1610) om kreditmarknadsbolag,
9. lag om ändring i lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt.

2 Lagtext

2.1 Förslag till valutaväxlingslag

Härigenom föreskrivs följande.

Definition

1 § I denna lag avses med valutaväxlingsrörelse yrkesmässig handel med utländska sedlar och mynt samt resecheckar utställda i utländsk valuta.

Anmälningsskyldighet

2 § Företag som driver valutaväxlingsrörelse i väsentlig omfattning skall anmäla verksamheten till Finansinspektionen. Anmälan behöver inte göras av företag som avses i 2 § första stycket 1–4 lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt.

Finansinspektionen skall föra ett register över de företag som har anmält verksamhet enligt första stycket.

Åtgärder mot penningtvätt

3 § Bestämmelser om skyldighet för företag som driver valutaväxlingsrörelse i väsentlig omfattning att medverka till att förhindra penningtvätt finns i lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt.

Konsumentskydd

4 § Företag som driver valutaväxlingsrörelse skall tydligt informera om tillämpade växelkurser och avgifter samt tillhandahålla avräkningsnota som anger företagets namn, köp- respektive säljkurs samt avgifter.

5 § Om ett företag som driver valutaväxlingsrörelse inte lämnar information enligt 4 §, skall marknadsföringslagen (1995:450) tillämpas.

Information enligt 4 § skall därvid anses vara sådan information av särskild betydelse från konsumentsynpunkt som avses i 4 § andra stycket marknadsföringslagen.

Upplysningsskyldighet

6 § Företag som har anmält sin verksamhet enligt 2 § skall på begäran lämna Finansinspektionen de upplysningar om verksamheten som behövs

för att inspektionen skall kunna kontrollera att lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt följs.

Prop.

Ingripanden m.m.

7 § Om ett företag driver sådan verksamhet som är anmälningspliktig enligt 2 § utan att ha gjort anmälan, skall Finansinspektionen förelägga det att göra anmälan. Om företaget inte rättar sig efter föreläggandet, skall inspektionen förelägga det att upphöra med verksamheten.

Är det osäkert om anmälnings skyldighet föreligger beträffande viss verksamhet, får Finansinspektionen förelägga företaget att lämna de upplysningar om verksamheten som behövs för att bedöma om så är fallet.

8 § Om ett företag inte lämnar upplysningar enligt bestämmelserna i 6 §, får Finansinspektionen förelägga företaget att upphöra med verksamheten.

9 § Om ett företag som gjort anmälan enligt 2 § överträder en bestämmelse i lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt eller en föreskrift som meddelats med stöd av den lagen, får Finansinspektionen förelägga företaget att göra rättelse.

Om rättelse inte sker, får inspektionen förelägga företaget att upphöra med verksamheten.

10 § Förelägganden enligt 7–9 §§ får förenas med vite.

Finansinspektionen får bestämma att ett beslut om föreläggande skall gälla omedelbart.

Överklagande

11 § Finansinspektionens beslut enligt 7 § andra stycket får inte överklagas. Inspektionens beslut i övrigt enligt denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Avgifter

12 § Föreskrifter om avgifter i registreringsärenden enligt denna lag meddelas av regeringen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

2.2. Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Prop.

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 5 § sekretesslagen (1980:100) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.
5 §ⁱ

Sekretess gäller i statlig myndighets verksamhet, som består i tillståndsgivning eller tillsyn med avseende på bank- och kreditväsendet, värdepappersmarknaden eller försäkringsväsendet, för uppgift om

1. affärs- eller driftförhållanden hos den som myndighetens verksamhet avser, om det kan antas att han lider skada om uppgiften röjs,
2. ekonomiska eller personliga förhållanden för annan, som har trätt i affärsförbindelse eller liknande förbindelse med den som myndighetens verksamhet avser.

I ärende hos statlig myndighet om innehav av aktier i bankaktiebolag, kreditmarknadsbolag, värdepappersbolag och i försäkringsaktiebolag gäller sekretess för uppgift om enskilda personliga eller ekonomiska förhållanden om det kan antas att den enskilde lider skada eller men om uppgiften röjs. Sekretess gäller inte för beslut av myndigheten och inte heller för uppgift som erhållits från annan myndighet om uppgiften inte är sekretessbelagd där.

Sekretess gäller vidare i statlig myndighets verksamhet, som består i övervakning enligt insiderlagen (1990:1342), för sådan uppgift om enskilda ekonomiska eller personliga förhållanden, vilken på begäran har lämnats av någon som är skyldig att lämna uppgifter till myndigheten. Rör uppgiften den uppgiftsskyldige gäller dock sekretess endast om denne kan antas lida skada eller men om uppgiften röjs och sekretess inte motverkar syftet med uppgiftsskyldigheten.

Sekretess gäller vidare i statlig myndighets verksamhet, som består i övervakning enligt insiderlagen (1990:1342) eller kontroll enligt valutaväxlingslagen (1996:000), för sådan uppgift om enskilda ekonomiska eller personliga förhållanden, vilken på begäran har lämnats av någon som är skyldig att lämna uppgifter till myndigheten. Rör uppgiften den uppgiftsskyldige gäller dock sekretess endast om denne kan antas lida skada eller men om uppgiften röjs och sekretess inte motverkar syftet med uppgiftsskyldigheten.

Sekretess gäller, i den mån riksdagen har godkänt avtal härom med främmande stat eller mellanfolklig organisation, hos myndighet i verksamhet som avses i första-tredje styckena för sådan uppgift om affärs- eller driftförhållanden och ekonomiska eller personliga förhållanden som myndigheten erhållit enligt avtalet. Samma sekretess gäller hos Finansinspektionen, i den mån regeringen föreskriver det, om inspektionen från

motsvarande utländsk myndighet erhållit uppgifter enligt annat avtal. Föreskrifterna i 14 kap. 1–3 §§ får inte i fråga om denna sekretess till-lämnas i strid med avtalet.

Prop.

Regeringen kan för särskilt fall förordna om undantag från sekretessen enligt första stycket 1, om den finner det vara av vikt att uppgiften lämnas.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

2.3 Förslag till lag om ändring i bankrörelselagen (1987:617)

Prop.

Härigenom föreskrivs i fråga om bankrörelselagen (1987:617)
dels att 2 kap. 2 § skall ha följande lydelse,
dels att i lagen skall föras in en ny paragraf, 2 kap. 11 §, samt närmast
före 2 kap. 11 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.
2 §ⁱⁱ

En bank får, med iakttagande av vad som föreskrivs i detta kapitel,

1. låna upp medel, bland annat genom att ge ut obligationer eller andra jämförbara fordringsrätter,
2. lämna och förmedla kredit, bland annat i form av konsumentkredit och kredit mot panträtt i fast egendom eller i fordringar,
3. medverka vid finansiering, bland annat genom att förvärva ford-ringar och upplåta lös egendom till nyttjande (leasing),
4. förmedla betalningar,
5. tillhandahålla betalningsmedel,
6. ikläda sig garantiförbindelser och göra liknande åtaganden,
7. medverka vid värdepappersemissioner,
8. lämna ekonomisk rådgivning,
9. förvara värdepapper,
10. bedriva rembursverksamhet,
11. vara förvaringsinstitut för värdepappersfonder,
12. medverka vid försäljning av försäkringstjänster,
13. tillhandahålla inkassotjänster,
14. tillhandahålla bankfackstjänster,

15. driva valutahandel *under de förutsättningar som föreskrivs i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank,*

15. driva valutahandel,

Prop.

16. driva värdepappersrörelse under de förutsättningar som föreskrivs i lagen (1991:981) om värdepappersrörelse, samt

17. lämna kreditupplysning under de förutsättningar som föreskrivs i kreditupplysningslagen (1973:1173).

En bank får vidare driva verksamhet som har naturligt samband med inlåning eller med verksamhet som anges i första stycket 1–14.	En bank får vidare driva verksamhet som har naturligt samband med inlåning eller med verksamhet som anges i första stycket 1–15.
--	--

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får meddela närmare föreskrifter om vilken verksamhet en bank får bedriva.

Om det finns särskilda skäl får regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen tillåta att en bank tillhandahåller posttjänster.

Valutaposition

Prop.

11 §

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finans-inspektionen får meddela före-skrifter om en banks största tillåtna valutaposition.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank

Prop.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1988:1385) om Sveriges riksbankⁱⁱⁱ

- dels* att 22 b § skall upphöra att gälla,
- dels* att rubriken närmast före 22 b § skall utgå,
- dels* att 53 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

53 §^{iv}

Den som inte fullgör sin skyldighet enligt 22 § att lämna uppgifter eller visa upp handlingar eller lämnar oriktig uppgift när skyldigheten fullgörs skall dömas till böter, om gärningen inte är belagd med straff i brottsbalken. Om ett vite har förelagts med stöd av 22 § andra stycket, får dock inte dömas till straff för gärning som omfattas av föreläggandet.

Den som bedriver valutahandel utan tillstånd skall dömas till böter eller fängelse högst sex månader.

I ringa fall skall inte dömas till ansvar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:325) om självdeklaration och kontrolluppgifter

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 22, 27, 27 a och 34 §§ lagen (1990:325) om självdeklaration och kontrolluppgifter skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 1995/96:172 Föreslagen lydelse

3 kap.
22 §^v

Kontrolluppgift om inkomstränta och fordran skall lämnas av

1. Värdepapperscentralen VPC Aktiebolag, 2. den som yrkesmässigt bedrivit inlåning eller på annat sätt yrkesmässigt ombesörjt att pengar blivit räntebärande, 3. den som gett ut skuldförbindelse för den allmänna marknaden, 4. förening som från medlemmar mottagit pengar för förräntning, 5. Riksgäldskontoret i fråga om statens sparobligationer, 6. <i>valutahandlare och värdepappersinstitut hos vilka utländskt fondpapper eller rättighet eller skyldighet som anknyter till sådant fondpapper förvaras i depå eller kontoförs,</i>	6. <i>den som driver valutahandel samt värdepappersinstitut hos vilket utländskt fondpapper eller rättighet eller skyldighet som anknyter till sådant fondpapper förvaras i depå eller kontoförs,</i>

7. Insättningsgarantinämnden.

Kontrolluppgift skall lämnas för den som gottskrivits ränta eller till vilken ränta betalats ut (borgenär) och den som har varit antecknad som innehavare av utländskt räntebärande fondpapper eller rättighet eller skyldighet som anknyter till sådant fondpapper oavsett om ränta utgått. Kontrolluppgiften skall ta upp den ränta som den uppgiftsskyldige sammanlagt gottskrivit eller betalat ut till borgenären, dennes sammanlagda fordran på den uppgiftsskyldige vid årets utgång och avdragen preliminär skatt. I fall som avses i första stycket 6 skall uppgift lämnas om ränta som utbetalats eller gottskrivits samt om innehavet i depån eller den kontoförda fordringen vid årets utgång. Kontrolluppgift skall vidare lämnas för upplupen men inte förfallen avkastning (räntekompensation) vid avyttring av fordran eller andel i sådan värdepappersfond som avses i 27 § 6 mom. lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt.

Innehas ett konto av mer än en person skall ränta och fordran fördelas lika mellan innehavarna, om inte annat förhållande är känt för den uppgiftsskyldige. I fråga om konto för vilket samtliga innehavare inte redovisas enligt bestämmelserna i 57 § andra stycket skall dock den totala räntan och fordran redovisas utan fördelning.

Avser en utbetalning också annat än ränta och kan den uppgiftsskyldige inte ange hur stor del därav som utgör ränta, skall i stället för ränta det sammanlagt utbetalda beloppet redovisas.

Prop.

En skattskyldig, som uppdrar åt en utländsk förvaltare att i sådan egenskap föras in i det register som förs av Värdepapperscentralen VPC Aktiebolag enligt aktiekontolagen (1989:827), skall utan dröjsmål till Riksskatteverket lämna ett skriftligt medgivande till insyn i depå eller konto som han har hos förvaltaren.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

27 §^{vi}

Kontrolluppgift om utdelning och innehav skall lämnas av

1. den som utbetalt utdelning på aktie i svenskt aktiebolag som är avstämningsbolag enligt 3 kap. 8 § aktiebolagslagen (1975:1385), 3 kap. 8 § försäkringsrörelselagen (1982:713) eller 3 kap. 8 § bankaktiebolagslagen (1987:618),

2. den som utbetalt utdelning på andel i svensk värdepappersfond som avses i 1 § lagen om värdepappersfonder (1990:1114),

3. den som utbetalt utdelning från utländsk juridisk person, om utdelningen utbetalats genom Värdepapperscentralen VPC Aktiebolags försorg,

4. *valutahandlare och värdepappersinstitut* hos *vilka* utländskt fondpapper eller rättighet eller skyldighet som anknyter till sådant fondpapper förvaras i depå eller kontoförs.

4. *den som driver valutahandel samt värdepappersinstitut* hos *vilket* utländskt fondpapper eller rättighet eller skyldighet som anknyter till sådant fondpapper förvaras i depå eller kontoförs.

Kontrolluppgift skall lämnas för

a) fysisk eller juridisk person som är berättigad att lyfta utdelning för egen del vid utdelningstillfället och

b) fysisk person som hos den uppgiftsskyldige varit antecknad som innehavare av aktie eller andel i värdepappersfond eller utländsk juridisk person eller utländsk aktie eller annat utländskt värdepapper.

Kontrolluppgift enligt andra stycket a skall ta upp utbetald utdelning till den del den är skattepliktig, avdragen preliminär skatt och innehållen utländsk källskatt som belöper på utdelningen. Kontrolluppgiften enligt andra stycket b skall ta upp innehavet vid årets utgång.

Uppgiftsskyldighet enligt denna paragraf föreligger inte för tillgångar på pensionssparkonto eller för utdelning på sådana tillgångar.

En skattskyldig, som uppdrar åt en utländsk förvaltare att i sådan egenskap föras in i det register som förs av Värdepapperscentralen VPC Aktiebolag enligt aktiekontolagen (1989:827), skall utan dröjsmål till Riksskatteverket lämna ett skriftligt medgivande till insyn i depå eller konto som han har hos förvaltaren.

27 a §^{vii}

Fysisk person, som är bosatt i Sverige och innehar utländskt fondpapper eller rättighet eller skyldighet som anknyter till sådant fondpapper, skall, om det inte är fråga om fondpapper i ett kontobaserat system, förvara dem i depå hos *valutahandlare*, värdepappersinstitut eller motsvarande utländskt institut. Detsamma gäller om den fysiska personen innehar obligationer eller andra skuldebrev avsedda för allmän omsättning som emitterats av en svensk juridisk person, om emissionen särskilt riktats till utlandet. Vad som sägs om fysisk person som är bosatt i Sverige gäller också svenskt dödsbo.

Prop.

Fysisk person, som är bosatt i Sverige och innehar utländskt fondpapper eller rättighet eller skyldighet som anknyter till sådant fondpapper, skall, om det inte är fråga om fondpapper i ett kontobaserat system, förvara dem i depå hos *den som driver valutahandel*, värdepappersinstitut eller motsvarande utländskt institut. Detsamma gäller om den fysiska personen innehar obligationer eller andra skuldebrev avsedda för allmän omsättning som emitterats av en svensk juridisk person, om emissionen särskilt riktats till utlandet. Vad som sägs om fysisk person som är bosatt i Sverige gäller också svenskt dödsbo.

Deponeras eller kontoförs fondpapperen i utlandet skall den skattskyldige utan dröjsmål till Riksskatteverket lämna ett skriftligt medgivande till insyn i depån eller på kontot samt ge in en skriftlig förbindelse från det utländska institut som för depån eller kontot att årligen senast den 31 januari taxeringsåret lämna kontrolluppgift till Riksskatteverket.

Kontrolluppgiften skall ta upp namn på och postadress till innehavaren av depån respektive kontot, dennes personnummer eller organisationsnummer, utdelning och ränta som gottskrivits eller utbetalts under föregående kalenderår samt innehavet vid årets utgång. Om avyttring skett av fondpapper skall även kontrolluppgift enligt 32 c § lämnas.

Riksskatteverket får medge undantag från skyldigheten att ge in en sådan förbindelse som avses i andra stycket om det finns särskilda skäl.

Bestämmelserna i andra stycket gäller inte i fråga om depåer eller konton i sådan stat där behörig myndighet på grund av överenskommelse i handräckningsavtal med Sverige utan särskild framställning årligen tillställer de svenska skattemyndigheterna uppgifter om sådan avkastning på fondpapper, vilka kontoförs eller förvaras i depå, som betalas ut till personer bosatta i Sverige.

34 §^{viii}

Efter föreläggande av skattemyndigheten skall *valutahandlare* eller värdepappersinstitut hos *vilken* utländsk aktie eller annat utländskt värdepapper förvaras i depå eller kontoförs eller, om *en annan valu-*

Prop.

tahandlare eller värdepappersinstitut förmedlat försäljning av värdepapperet, den *valutahandlaren* eller värdepappersinstitutet lämna kontrolluppgift för namngiven person. Kontrolluppgiften skall avse det antal och de slag av värdepapper som avyttrats samt det erhållna beloppet.

Efter föreläggande av skattemyndigheten skall *den som driver valutahandel* eller värdepappersinstitut hos *vilket* utländsk aktie eller annat utländskt värdepapper förvaras i depå eller kontoförs eller, om *annan* förmedlat försäljning av värdepapperet, *denne* lämna kontrolluppgift för namngiven person. Kontrolluppgiften skall avse det antal och de slag av värdepapper som avyttrats samt det erhållna beloppet.

Efter föreläggande av Riksskatteverket skall kontrolluppgift enligt första stycket lämnas också i fråga om ej namngivna personer. Sådant föreläggande får efter Riksskatteverkets bestämmande utfärdas av skattemyndigheten i det län där den uppgiftsskyldige har sitt säte eller driver verksamhet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

2.6 Förslag till lag om ändring i prisinformationslagen (1991:601)

Prop.

Härigenom föreskrivs att 3 § prisinformationslagen (1991:601) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Särskilda föreskrifter om information till konsumenter finns i konsumentkreditlagen (1977:981) och i konsumentförsäkringslagen (1980:38).

Särskilda föreskrifter om information till konsumenter finns i konsumentkreditlagen (1992:830), konsumentförsäkringslagen (1980:38) och valutaväxlingslagen (1996:000).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

2.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:981) om värdepappersrörelse

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1991:981) om värdepappersrörelse,

dels att 3 kap. 4 och 7 §§ samt 6 kap. 2 § skall ha följande lydelse,

dels att i lagen skall föras in en ny paragraf, 5 kap. 3 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

4 §^{ix}

Ett *värdepappersbolag* och ett utländskt företag hemmahörande utanför EES som fått tillstånd att driva värdepappersrörelse får, med Finansinspektionens tillstånd, som ett led i rörelsen

1. lämna råd i finansiella frågor,
2. ta emot värdepapper för förvaring,
3. ta emot medel med redovisningsskyldighet,
4. ta emot kunders medel på konto för att underlätta värdepappersrörelsen,
5. lämna kunder kredit mot säkerhet i finansiella instrument för att underlätta värdepappersrörelsen,
5. lämna kunder kredit mot säkerhet *för placeringar* i finansiella instrument för att underlätta värdepappersrörelsen,

6. utföra valutaväxlingstransaktioner.

Tillstånd enligt första stycket 4 får meddelas endast tillsammans med tillstånd enligt 5.

Ett värdepappersbolag får, efter tillstånd av Finansinspektionen, driva valutahandel.

När det finns särskilda skäl får *Finansinspektionen* medge att ett värdepappersbolag utövar annan verksamhet än som anges i första stycket, om *den* kan antas komma att underlätta rörelsen.

När det finns särskilda skäl får *inspektionen* medge att ett värdepappersbolag *eller ett utländskt företag* utövar annan verksamhet än som anges i första *eller tredje* stycket, om *verksamheten* kan antas komma att underlätta rörelsen.

Ett utländskt företag får beviljas tillstånd enligt första eller *tredje* stycket endast om företaget får bedriva motsvarande verksamhet i sitt hemland

Ett utländskt företag får beviljas tillstånd enligt första eller *fjärde* stycket endast om företaget får bedriva motsvarande verksamhet i sitt hemland

Prop.

Tillstånd för ett utländskt företag enligt första stycket 4 och 5 får bara lämnas om insättningar hos filialen omfattas av garantin enligt lagen (1995:1571) om insättningsgaranti eller av en utländsk garanti som omfattar insättningar som anges i 2 § lagen om insättningsgaranti och har en högsta ersättningsnivå som inte understiger ett belopp motsvarande 20 000 ecu innan det i förekommande fall har gjorts avdrag för en självrisk med högst 10 procent av en enskild insättares garanterade insättning.

Tillstånd enligt första stycket 4 och 5 får inte lämnas om insättningar hos filialen omfattas av en utländsk garanti som har en ersättningsnivå som överstiger den som gäller enligt lagen om insättningsgaranti. Ersättningen får inte heller avse fler slag av insättningar eller betalas till andra insättare än vad som anges i den lagen.

I lagen (1993:931) om individuellt pensionssparande finns bestämmelser om rätt för värdepappersinstitut att bedriva pensionssparörelse.

7 §^x

Vid kreditgivning enligt 4 § <i>andra</i> stycket gäller i stället för bestämmelserna i 12 kap. 7 § aktiebolagslagen (1975:1385) följande för värdepappersbolag.	Vid kreditgivning enligt 4 § <i>första</i> stycket 5 gäller i stället för bestämmelserna i 12 kap. 7 § aktiebolagslagen (1975:1385) följande för värdepappersbolag.
--	---

Ett värdepappersbolag får inte på andra villkor än sådana som bolaget normalt ställer upp lämna kredit till

1. en styrelseledamot,
2. en person som ensam eller i förening med någon annan får avgöra kreditärenden som ankommer på styrelsen,
3. en anställd som har en ledande ställning inom bolaget,
4. någon annan aktieägare än staten med ett aktieinnehav som motsvarar minst tre procent av hela aktiekapitalet,
5. den som är make eller sambo till någon som avses i 1–4 eller
6. en juridisk person i vilken någon som avses i 1–5 har ett väsentligt ekonomiskt intresse i egenskap av delägare eller medlem.

Finansinspektionen prövar om en anställd har sådan ledande ställning som avses i andra stycket 3.

Värdepappersbolagets styrelse skall avgöra ärenden om kredit till de personer och företag som avses i andra stycket. Bolaget skall föra in uppgifter om sådana krediter i en förteckning. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får meddela föreskrifter om vilka uppgifter som skall antecknas i förteckningen.

Andra–fjärde styckena tillämpas också på krediter mot säkerhet av borgen eller fordringsbevis som utfärdas av någon som avses i andra stycket. Detsamma gäller för en fordran som bolaget förvärvar och för vilken någon som avses i andra stycket är betalningsskyldig.

5 kap.

Prop.

3 §

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får meddela föreskrifter om ett värdepappersbolags största tillåtna valutaposition

6 kap.

2 §^{xi}

Regeringen, eller efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får meddela föreskrifter om

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får meddela föreskrifter om

1. vilka upplysningar ett värdepappersinstitut skall lämna till inspektionen samt

2. förvaring och inventering av värdehandlingar hos ett värdepappers-institut.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

2.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1610) om kreditmarknadsbolag

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1992:1610) om kreditmarknadsbolag

dels att 3 kap. 1 § skall ha följande lydelse,
dels att rubriken till 4 kap. skall lyda "Kapitaltäckning m.m.",
dels att det i lagen skall föras in en ny paragraf, 4 kap. 2 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.
1 §^{xii}

Ett kreditmarknadsbolag får endast driva finansieringsverksamhet och verksamhet som har ett naturligt samband därmed.

Kreditmarknadsbolaget får, med iakttagande av vad som föreskrivs i detta kapitel, i sin verksamhet bland annat

1. låna upp medel, bland annat genom att ge ut obligationer eller andra jämförbara fordringsrätter,
2. lämna och förmedla kredit, bland annat i form av konsumentkredit, kredit mot panträtt i fast egendom och i fordringar,
3. medverka vid finansiering, bland annat genom att förvärva fordringar och upplåta lös egendom till nyttjande (leasing),
4. förmedla betalningar,
5. tillhandahålla betalningsmedel,
6. ikläda sig garantiförbindelser och göra liknande åtaganden,
7. lämna ekonomisk rådgivning,
8. förvara värdepapper,
9. vara förvaringsinstitut för värdepappersfonder,
10. medverka vid försäljning av försäkringstjänster,
11. tillhandahålla inkassotjänster,
12. tillhandahålla värdefackstjänster,
13. driva valutahandel *under de* 13. driva valutahandel, samt

förutsättningar som föreskrivs i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank, samt

14. lämna kreditupplysning under de förutsättningar som föreskrivs i kreditupplysningslagen (1973:1173).

4 kap.

Prop.

2 §

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får meddela föreskrifter om ett kreditmarknadsbolags största tillåtna valutaposition.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

2.9 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt

Prop.

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Bestämmelserna i denna lag gäller företag som driver

1. bankrörelse och annan verksamhet som består i att från allmänheten låna upp medel och att lämna krediter,

2. livförsäkringsrörelse,

3. verksamhet av det slag som beskrivs i 1 kap. 3 § lagen (1991:981) om värdepappersrörelse,

4. verksamhet som står under Finansinspektionens tillsyn och som huvudsakligen består i att utföra en eller flera av de verksamheter som anges i 3 kap. 1 § 2–12 lagen (1992:1610) om kreditmarknadsbolag.

4. verksamhet som står under Finansinspektionens tillsyn och som huvudsakligen består i att utföra en eller flera av de verksamheter som anges i 3 kap. 1 § 2–13 lagen (1992:1610) om kreditmarknadsbolag,

5. verksamhet som kräver anmälan till Finansinspektionen enligt valutaväxlingslagen (1996:000).

Lagen gäller endast sådan mot kunder inriktad verksamhet som avses i första stycket och som bedrivs från ett fast driftställe i Sverige.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

3 Ärendet och dess beredning

Våren 1992 tillkallades med stöd av regeringens bemyndigande en särskild utredare (lagmannen Anders Nordström) med uppdrag att utreda behovet av normgivning och tillsyn inom vissa delar av betalningsväsendet.

Den 30 maj 1994 överlämnade utredningen ett delbetänkande, Finansiella tjänster i förändring (SOU 1994:66), som behandlar bl.a. inlåningsbegreppet i bankrörelselagen och sådan finansieringsverksamhet som bedrivs i föreningsform. Huvuddelen av utredningens förslag har efter remissbehandling lett till lagstiftning (prop. 1995/96:74, bet. 1995/96:NU9, rskr. 1995/96:112). Betänkandet innehåller också förslag till en reglering av valutaväxling. Även denna del av betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanser finns i *bilaga 1*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i lagstiftningsärendet (Fi94/1942).

Riksbanken har kommit in till regeringen med en framställan om ändring av 22 b § lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank (riksbankslagen) avseende tillstånd för valutahandel m.m. Riksbanken föreslår i skrivelsen att valutahandel skall få bedrivas utan tillstånd av Riksbanken samt att sådan handel skall omfattas av den grundläggande auktorisationen för banker och andra finansiella institut. Företag som inte står under Finansinspektionens tillsyn eller har auktorisation för valutahandel med allmänheten från tillsynsmyndighet inom det europeiska ekonomiska samarbetsområdet, EES, skall enligt Riksbankens förslag inte få driva valutahandel.

Riksbanken har i en skrivelse i oktober 1995 återkommit till vissa frågor kring avskaffandet av valutahandelstillstånden.

Inom Finansdepartementet har utarbetats en promemoria som behandlar frågor om valutaväxling och valutahandel. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 2*. En sammanställning av remissyttrandena finns i *bilaga 3*.

I ärendet tas även upp några redaktionella ändringar i lagen (1991:981) om värdepappersrörelse.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 9 maj 1996 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 4*.

Lagrådets yttrande finns i *bilaga 5*.

Lagrådet har framfört vissa synpunkter på lagtexten. Regeringen har följt Lagrådets förslag och synpunkter. Dessutom har vissa redaktionella ändringar gjorts i lagtexten.

4 Bakgrund

Prop.

Valutareglering infördes i Sverige sommaren 1939 genom valutalagen (1939:350). Valutahandelstillstånd infördes 1969 som ett stöd för valutaregleringen. Valutaregleringen, som i allt väsentligt avskaffades 1989, upprätthölls bl.a. genom att de institut som erhållit valutahandelstillstånd hade ansvaret för att betalningarna till och från utlandet var i enlighet med regleringen. Valutahandelstillståndet innebar främst en auktorisation att handla med valutor och utföra betalningar till och från utlandet. I tillstånden angavs också Riksbankens rätt att reglera de s.k. valutabankernas positioner i valuta.

Riksbankens tillstånd krävdes även för att bedriva handel med resevaluta och en förutsättning för att sådant skulle beviljas var att syftet med verksamheten var att växla pengar som var avsedda för reseändamål. I övrigt gjordes inte någon närmare prövning vid tillståndsgivningen. Den som beviljades tillstånd ålades skyldighet att iaktta bestämmelserna i valutaförordningen (1959:264) och Riksbankens föreskrifter. I villkoren för valutahandelstillstånd föreskrevs att försäljning av resevaluta till allmänheten fick ske endast om omständigheterna inte motsade att valutan var avsedd för utlandsresa inom en näraliggande framtid. Vidare fick försäljningsstället inneha resevalutor till belopp som vid varje tillfälle kunde anses rimligt med hänsyn till normal nettotillgång. Slutligen fick försäljningsstället inte inneha kontotillgodohavanden i utländsk valuta. Även om dessa villkor gällde var det, i vart fall på senare tid, underförstått att försäljningsstället för resevaluta inte förutsattes fråga kunden om ändamålet med t.ex. ett köp av utländska sedlar, så länge volymen höll sig under vissa gränser. Det tillstånd som försäljningsstället erhöll var inte tidsbegränsat, men kunde återkallas för det fall att de föreskrivna villkoren inte efterlevdes. Riksbanken utövade inte någon egentlig tillsyn över den verksamhet som försäljningsställena bedrev. Det ålåg dock dessa att redovisa sin handel med resevaluta.

Vid halvårsskiftet 1990 ersattes valutalagen och valutaförordningen av lagen (1990:749) om valutareglering (sedermera ersatt med lagen [1992:1602] om valuta- och kreditreglering). Den nya lagen gav vissa möjligheter att tillgripa reglerande åtgärder om vissa, strängt avgränsade, omständigheter förelåg, såsom exempelvis krig eller krigsfara. Därmed upphörde det i valutaförordningen angivna kravet på tillstånd för att bedriva rörelse med utländska betalningsmedel för reseändamål. Samtidigt infördes i riksbankslagen ett krav på Riksbankens tillstånd för att bedriva valutahandel med allmänheten. Ändringen innebar, förutom att kravet på valutahandelstillstånd överfördes till riksbankslagen, att den krets som kunde erhålla tillstånd utökades genom att andra kreditinstitut än banker kunde få tillstånd att driva valutahandel med allmänheten. För den som endast bedriver köp och försäljning av resevaluta infördes inte något tillståndskrav.

Med verkan från den 1 januari 1994 ändrades riksbankslagen, till följd av Sveriges åtagande enligt EES-avtalet, så att utländska kreditinstitut som med stöd av hemlandsauktorisering bedriver valutahandel med allmänheten får ställning av auktoriserade valutahandlare. Mot bakgrund av detta ifrågasattes i prop. 1992/93:89 (s. 122) om inte den grundläggande

auktorisationen för svenska banker och andra kreditinstitut borde innefatta rätt att även driva valutahandel. Något sådant förslag lades dock inte fram i propositionen.

Bankernas rätt att bedriva valutaväxlingsverksamhet reglerades tidigare i bankrörelselagen (1987:617) genom att sådan verksamhet föll in under 2 kap. 1 § andra stycket 1 bankrörelselagen, "annan finansiell verksamhet som är förenlig med inlåning". Numera anges i 2 kap. 2 § bankrörelselagen vilka verksamheter som en bank får driva. I bestämmelsen föreskrivs att bank, utöver flera andra verksamheter, även får tillhandahålla betalningsmedel (punkten 5) och driva valutahandel under de förutsättningar som föreskrivs i riksbankslagen (punkten 15). Med stöd av bankkrojen kan banker sålunda driva valutaväxlingsverksamhet medan valutahandel fordrar tillstånd enligt riksbankslagen. Motsvarande bestämmelser finns i lagen (1992:1610) om kreditmarknadsbolag (3 kap. 1 § andra stycket 5 resp. 13). Med stöd av Finansinspektionens tillstånd att driva finansieringsverksamhet kan således även ett kreditmarknadsbolag driva valutaväxlingsverksamhet medan valutahandeln fordrar tillstånd enligt riksbankslagen. För värdepappersbolag gäller att valutahandel får drivas efter tillstånd av Riksbanken enligt 22 b § riksbankslagen. Vad beträffar valutaväxling så kan sådan verksamhet – som ett led i rörelsen – bedrivas av ett värdepappersbolag som sidoverksamhet (3 kap. 4 § första stycket 6 lagen [1991:981] om värdepappersrörelse). Tillståndet ges av Finansinspektionen.

5 Nuvarande ordning

5.1 Valutahandel

Valutamarknaden

Vid en diskussion om handeln med valuta bör man skilja mellan den handel som sker på valutamarknaden, nämligen mellan främst banker, och de valutaväxlingstjänster som banker och andra företag erbjuder bl.a. konsumenterna. Handeln på den internationella valutamarknaden omsätter dagligen mycket stora belopp. Den dagliga omsättningen har 1995 uppskattats till ca 1 230 miljarder amerikanska dollar (USD). Centrum för valutahandeln är London, New York och Tokyo. Den totala omsättningen i Sverige i april samma år uppgick till 146 miljarder kronor (SEK).

Valutamarknaden är en marknad med stor bredd och djup. På valutamarknaden finns det många aktörer, affärerna är förenade med låga transaktionskostnader och informationen om priserna är i det närmaste ögonblicklig. Aktörer på valutamarknaden är i första hand stora, internationellt verksamma banker. För att valutamarknaden skall fungera väl krävs att åtminstone några aktörer, vanligtvis banker, fungerar som marknadsgaranter, dvs. anger kontinuerligt till vilka priser man är villig att

köpa eller sälja valutor. Andra aktörer på valutamarknaden är värdepappersföretag, centralbanker och företag samt institutionella investerare. Handeln med valuta sker avista eller med hjälp av olika derivatinstrument, t.ex. terminer, svappar och optioner. Avslut på valutamarknaden träffas vanligen direkt mellan parterna eller deras ombud utom i de fall det är fråga om derivatinstrument som handlas på en derivatbörs.

Valutahandeln domineras av stora banker som handlar med varandra och med kunder. Handeln mellan bankerna brukar kallas interbankhandel. En väsentlig del av denna handel har sin grund i kommersiella affärer. Ett företag kan genom sin bank t.ex. vilja växla en exportinkomst i USD till SEK. Om banken då köper USD av kunden innebär det att bankens innehav av USD ökar och att banken kan behöva sälja USD till en annan bank för att skydda sig mot förluster om dollarn försvagas. Även företag med internationella affärer vill vanligtvis skydda sig mot valutakursförändringar, s.k. hedging. Om företaget skall få en intäkt eller kostnad i utländsk valuta vid en viss framtida tidpunkt kan företaget genom sin bank till en viss kostnad skydda sig genom en terminsaffär. En sådan terminsaffär kan medföra att banken måste neutralisera sin position genom att i sin tur ingå en terminsaffär med en annan aktör. En stor del av valutahandeln utgör positionstagande som bygger på aktörernas bedömningar av en viss valutas framtidsutsikter. En annan typ av affärer på valutamarknaden är s.k. arbitrageaffärer som innebär att aktören försöker utnyttja tillfälliga felprissättningar i marknaden.

Ett av kännetecknen för valutamarknaden är att den är både gräns-överskridande och nationell. Den internationella karaktären framgår tydligt av Riksbankens undersökning av den svenska derivatmarknaden från 1993. Det året träffades drygt 80 procent av alla avistaaffärer med valuta i Sverige mellan en svensk och en utländsk bank. För derivatinstrument var motsvarande siffra knappt 60 procent. Från samma undersökning kan konstateras att kategorin övriga aktörer, t.ex. företag, uppgav att de till drygt 90 procent var inriktade på att använda derivatinstrument för att skydda andra positioner och endast fem procent av deras verksamhet var motiverad av positionstagande. Den nationella karaktären får valutamarknaden genom att affärerna avvecklas i det land valutan är utgiven. Det innebär att i en affär USD – SEK, dollarledet avvecklas i USA medan leveransen av svenska kronor sker i Sverige.

Valutahandelstillstånd

Enligt 22 b § riksbankslagen får valutahandel bedrivas endast med stöd av tillstånd av Riksbanken. Detta innebär att all handel med valuta, utom köp och försäljning av resevaluta, kräver Riksbankens tillstånd. Således måste åtminstone den ena parten vid varje valutaaffär ha Riksbankens tillstånd att driva valutahandel.

Lagen skiljer mellan tillstånd för valutahandel och valutahandelstillstånd. Ett tillstånd för valutahandel kan ges t.ex. till ett finansieringsföretag (internbank) inom en större koncern som sköter sin valutahantering via detta företag. Ett valutahandelstillstånd däremot avser valutahandel med allmänheten. Riksbanken kan bevilja följande institut valutahandelstillstånd: banker, kreditmarknadsbolag, värdepappersinstitut, Allmänna pensionsfonden, försäkringsföretag med svensk koncession, hypoteksinstitutioner, Posten AB samt vissa utländska företag. När Riksbanken prövar ansökan om auktorisation skall det sökande institutets kompetens och soliditet samt allmänna lämplighet att bedriva valutahandel beaktas. För att få valutahandelstillstånd skall institutet bl.a. ha ett tillfredsställande internt system för bedömning, uppföljning och kontroll av de risker som är förenade med valutahandeln. Institutet skall skriftligen kunna dokumentera den långsiktiga policyn för strategi och typ av verksamhet samt risk och delegationsordning. Det åligger institutets ledning att se till att de tjänstemän som är verksamma i valutahandeln har kunskap om och erfarenhet av valutamarknaden, kännedom om gällande regler samt insikt om de krav som verksamheten ställer.

Riksbankslagen medger två olika typer av valutahandelstillstånd. För-utom det vanliga valutahandelstillståndet kan Riksbanken även utfärda ett tillstånd som begränsas till viss valutahandel. Det begränsade valutahandelstillståndet började användas under slutet av sommaren 1991. Bakgrunden till att det begränsade valutahandelstillståndet infördes var att Riksbanken såg det som önskvärt att kunna ge tillstånd till institut som ville ha möjlighet att genomföra valutahandel med allmänheten endast i begränsad omfattning, t.ex. genom att agera som valutaväxlande mellanhand vid handel med utländska värdepapper. Denna valutahandel var att betrakta som valutahandel med allmänheten och krävde följaktligen också tillstånd av Riksbanken.

Ett institut som erhållit ett begränsat tillstånd kan inte erbjuda samtliga de valutamarknadstjänster som ett institut med det allmänna tillståndet kan. På ett företag med begränsat tillstånd kan Riksbanken ställa lägre krav på bl.a. rapportering, erfarenhet och kompetens än på ett företag med vanligt valutahandelstillstånd.

Auktoriserad valutahandlare

Den som har rätt att bedriva valutahandel med allmänheten kallas auktoriserad valutahandlare. En auktoriserad valutahandlare skall dels bedriva handel i utländska betalningsmedel med beaktande av kraven på kompetens, soliditet och allmän lämplighet, dels förse Riksbanken med nödvändiga uppgifter.

Före avvecklingen av valutaregleringen 1989 hade valutahandlaren ytterligare en funktion. Valutahandlaren skulle då pröva att betalningar till och från utlandet m.m. utfördes i enlighet med gällande valutarestriktioner. Sedan valutaregleringen avskaffats gäller i stället att valutahandlaren skall vara väl insatt i gällande bestämmelser. Ett sådant exempel är 22 §

riksbankslagen som innebär att företag som står under Finansinspektionens tillsyn skall till Riksbanken lämna de uppgifter som Riksbanken anser nödvändiga för att dels följa utvecklingen på valuta- och kreditmarknaderna, dels övervaka betalningssystemets stabilitet.

I samband med att valutaregleringen avskaffades infördes lagen (1990:750) om betalningar till och från utlandet m.m. Lagen föreskrev att betalningar till och från utlandet endast fick ske genom förmedling av en auktoriserad valutahandlare. Syftet med den s.k. betalningslagen var att skapa en grund dels för Riksbankens insamling av uppgifter för betalningsbalansstatistiken, dels för skattemyndigheternas kontroll av utlandstransaktioner. Betalningslagen upphörde att gälla i och med utgången av år 1992.

Valutalimiter

Förutom att auktorisera institut att bedriva valutahandel med allmänheten har reglerna beträffande valutahandelstillstånd till syfte att begränsa valutahandlarnas valutaexponering genom att bestämma s.k. limitbelopp. Limitbeloppens storlek relateras i normalfallet till institutets kapitalbas; ju större kapitalbas, desto större limitbelopp.

Det finns två möjliga skäl för valutalimiter. För det första innebär en valutalimit en begränsning av valutahandlaren's valutaexponering och därmed minskad risk för att valutakursförändringar skall orsaka valutahandlaren stora förluster, vilka ytterst kan hota institutets solvens. För det andra begränsas institutens möjligheter att ta valutapositioner. Därmed kan limiterna fylla en valutapolitisk funktion genom att bidra till stabilitet på valutamarknaden och förhindra omfattande valutaflöden eftersom valutahandlarnas möjligheter att, i tider av valutaoro, förändra sitt innehav av utländsk valuta begränsas.

I Sverige används i dag limiterna uteslutande för det förstnämnda syftet, att begränsa den totala riskexponeringen i ett finansiellt institut. Det är Riksbanken som, i samband med att valutahandelstillstånd meddelas, bestämmer valutalimiterna. Riksbankens limiter anger dels att den totala valutaexponeringen maximalt får uppgå till +/- 20 % av institutets kapitalbas, dels att valutaexponeringen i varje enskild valuta maximalt får uppgå till +/- 10 % av institutets kapitalbas.

Riksbankens och Finansinspektionens övervakningsroller

Riksbanken övervakar valutahandlarnas agerande och risktagande på valutamarknaden. Detta sker genom att Riksbanken på grundval av bl.a. rapporter från instituten fortlöpande och regelbundet utvärderar valutahandlaren's agerande för att kontrollera att de krav som anges i valutahandelstillståndet uppfylls. Dessutom kan Riksbanken, som nyss nämnts, begränsa institutets valutariskexponering genom att bestämma limitbelopp. Finansinspektionen övervakar, sedan den 1 januari 1996, att alla banker,

kreditmarknadsbolag och värdepappersbolag uppfyller reglerna om kapitalkrav för valutakursrisker enligt lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag. Enligt dessa regler skall instituten som huvudregel ha en kapitalbas som bl.a. täcker de risker de utsätts för i sin totala verksamhet till följd av valutakursförändringar. Riksbanken och Finansinspektionen övervakar således delvis samma område.

Efter anmodan av Riksbanken skall ett institut som står under tillsyn av Finansinspektionen, enligt 22 § riksbankslagen, till Riksbanken lämna de uppgifter som Riksbanken anser nödvändiga för att följa utvecklingen på valuta- och kreditmarknaderna. Vidare är den som utfört en valutatransaktion skyldig att till Riksbanken lämna de uppgifter och för Riksbanken visa upp de handlingar beträffande transaktionen som behövs som underlag för Riksbankens betalningsstatistik. Enligt 22 a § riksbankslagen skall Riksbanken på begäran tillhandahålla skattemyndigheter uppgifter som rör betalningar till eller från utlandet, om det behövs för myndigheternas kontroll av skatter eller avgifter. Riksbanken skall även tillhandahålla tullmyndigheter uppgifter som finns hos Riksbanken och som rör betalningar för import eller export av varor.

5.2 Valutaväxling

I svensk rätt skiljer man mellan handel med resevaluta och annan valutahandel. Skillnaden mellan dessa verksamheter är, som tidigare berörts, att handeln på valutamarknaden avser stora belopp och sker mellan banker och andra finansiella institut samt deras kunder. När det gäller handel med resevaluta talar man ofta om valutaväxling.

För att bedriva köp och försäljning av resevaluta krävs i regel inte något särskilt tillstånd. Sådan verksamhet kan därför bedrivas exempelvis av bank eller annat kreditinstitut, Posten AB eller valutaväxlingsföretag. För värdepappersbolag krävs Finansinspektionens tillstånd för att som sidoverksamhet få bedriva valutaväxlingstransaktioner som ett led i värdepappersrörelsen (3 kap. 4 § första stycket 6 lagen om värdepappersrörelse). Under senare tid har valutaväxling i ökad utsträckning kommit att bedrivas av företag som är fristående från banker och andra kreditinstitut. Gemensamt för de fristående valutaväxlingsföretagen är att de inte står under Finansinspektionens tillsyn.

Den verksamhet som förekommer vid valutaväxling kan jämföras med försäljning av en vara, där varan utgörs av sedlar, mynt eller resecheckar. Någon beloppsbegränsning eller skyldighet att kontrollera syftet med valutaväxlingsverksamheten finns inte för dessa företag.

Verksamheten – såväl den som bedrivs av bankerna som av de fristående valutaväxlingsföretagen – är av förhållandevis begränsad omfattning. Enligt Betaltjänstutredningens delbetänkande (s. 317) finns det omkring 15–20 företag i Sverige som ägnar sig åt valutaväxling. Vissa av företagen har valutaväxlingsverksamhet som huvudsaklig näring, medan andra driver växlingsverksamheten som ett komplement till en annan huvudsaklig

näring. Sedan tillståndskravet för köp och försäljning av resevaluta avskaffades den 1 juli 1990, sker en allt större andel av valutaväxlingen hos andra företag än hos dem som har valutahandels-tillstånd. Orsaken till denna förskjutning är bl.a. att valutaväxlingsföretagen aktivt har marknadsfört sin verksamhet och har kunnat erbjuda valutaväxling till konkurrenskraftiga priser.

Enligt Riksbankens betalningsbalansstatistik uppgick försäljningen år 1994 av utländska sedlar till totalt 12 823 miljoner kronor. Samma år köptes utländska sedlar för sammanlagt 9 793 miljoner kronor. Det kan noteras att valutaväxlingsföretagen på senare år fått en större andel av försäljningsvolymen än tidigare.

5.3 Penningtvätt

Med penningtvätt förstås åtgärder som företas i syfte att dölja eller omsätta vinningen från brottslig verksamhet. Tvättning av pengar har visat sig främja uppkomsten av organiserad brottslighet. Detta gäller i första hand narkotikahandeln.

Inom EU finns ett direktiv om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för tvättning av pengar (91/308/EEG). Syftet med direktivet är att hindra att den frihet för kapitalrörelser och den frihet att tillhandahålla finansiella tjänster som hör till ett finansiellt integrerat Europa utnyttjas för penningtvätt. Om ett institut som verkar på den finansiella marknaden utnyttjas för tvättning av pengar kan detta allvarligt äventyra sundheten och stabiliteten i det ifrågavarande institutet och minska allmänhetens förtroende för det finansiella systemet.

Direktivet har genomförts i Sverige genom lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt (penningtvättslagen), som trädde i kraft den 1 januari 1994. Enligt 1 § har lagen till syfte att förhindra sådana åtgärder med avseende på egendom som har förvärvats genom brott som kan medföra att denna egenskap hos egendomen döljs, att den brottslige får möjlighet att undandra sig rättsliga påföljder eller att återskaffandet av egendomen försvåras samt sådana åtgärder som innefattar förfogande över och förvärv, innehav eller brukande av egendomen (penningtvätt).

Lagen omfattar i dag företag som driver bankrörelse, livförsäkringsrörelse, värdepappersrörelse eller verksamhet enligt lagen om kreditmarknadsbolag. Företag som, utan att falla in under någon av dessa kategorier, bedriver valutaväxlingsrörelse och valutahandel omfattas däremot inte av lagens bestämmelser.

Enligt 3 § får företag som omfattas av lagens tillämpningsområde inte medvetet medverka vid transaktioner avseende medel som kan antas härröra från brottsliga förvärv av allvarligare slag. Med sådant förvärv avses förvärv genom brott där fängelse i mer än sex månader ingår i straffskalan.

Företag som omfattas av lagens tillämpningsområde skall kräva att kunden legitimerar sig när en affärsförbindelse inleds. Därmed avses ett affärsförhållande av mer stadigvarande slag och exempelvis inte att en

person vid ett enstaka tillfälle växlar sedlar eller mynt. Identitetskontroll skall alltid utföras vid transaktioner som överstiger 110 000 kronor. Detsamma gäller om transaktionen inte överstiger detta belopp men kan antas ha samband med en annan transaktion och tillsammans med denna överstiger beloppet. Om summan inte är känd vid tidpunkten för en transaktion skall identiteten kontrolleras så snart summan överstiger det angivna värdet. Identitetskontroll behöver dock inte utföras beträffande företag som omfattas av lagens tillämpningsområde enligt 2 § första stycket, om företaget är hemmahörande inom EES. Detsamma gäller om transaktionen görs till ett konto som tillhör någon vars identitet tidigare har kontrollerats enligt denna lag.

Identitetskontroll skall enligt 7 § alltid ske om det kan antas att en transaktion avser medel som härrör från ett brottsligt förvärv av allvarigare slag. Vid bedömningen av om transaktionen är av sådant slag skall dess art och omfattning beaktas, men även andra omständigheter som t.ex. kundens uppträdande. Med transaktionens art avses sättet på vilket transaktionen genomförs och med omfattningen beloppets storlek.

Enligt 9 § skall företagen granska alla transaktioner avseende medel som kan antas härröra från brottsliga förvärv av allvarigare slag och anmäla tveksamma transaktioner till Rikspolisstyrelsen eller den polismyndighet som regeringen bestämmer; i praktiken finanspolisen. Om anmälan sker skall företaget enligt förbudsregeln i 3 § avstå från att utföra transaktionen. Skyldigheten att lämna uppgifter enligt 9 § bryter tystnadsplikten i bl.a. 1 kap. 10 § bankrörelselagen, dvs. bestämmelsen om banksekretess. När upplysningar lämnas med stöd av lagen skall detta nämligen enligt 10 § inte betraktas som brott mot någon sekretessregel, om den som lämnade uppgiften hade anledning att räkna med att uppgifterna borde lämnas.

Om Finansinspektionen vid en inspektion av ett företag eller på annat sätt får kännedom om transaktioner avseende medel som kan antas härröra från brottsliga förvärv av allvarigare slag, skall inspektionen, enligt 12 §, underrätta finanspolisen om transaktionerna.

Företaget skall ha rutiner till förhindrande av att företaget utnyttjas för transaktioner som har samband med brottsliga förvärv. Företaget skall svara för att de anställda får information och utbildning för ändamålet. Finansinspektionen har genom föreskrifter och allmänna råd angett vilka rutiner som skall följas och vilken information och utbildning som skall tillhandahållas (FFFS 1994:9 och 10).

Lagen innehåller inte någon sanktionsbestämmelse mot den som bryter mot lagens bestämmelser. Det förutsätts att bestämmelserna skall kunna upprätthållas med stöd av arbetsrättslig lagstiftning och de avtal som träffats på arbetsrättens område samt med hjälp av det sanktionssystem som Finansinspektionen förfogar över i sin tillsynsverksamhet.

Regeringen har i november 1995 tillkallat en utredare för att undersöka vilka åtgärder som kan och bör vidtas för att effektivisera bekämpningen av penningtvätt (dir. 1995:132). I uppdraget ingår att utvärdera bl.a. om även icke-finansiella verksamheter bör omfattas av penningtvättslagstiftningen samt om ändring bör ske av straff- resp. sekretesslagstiftningen.

6 Överväganden

6.1 Behovet av reglering av valutaväxling och valutahandel

Regeringens förslag: En valutaväxlingslag införs. Syftet med lagregleringen är att förhindra att företag som driver sådan rörelse utnyttjas för penningtvätt. Lagen föreslås även innehålla en bestämmelse om konsumentskydd.

Kravet på tillstånd att bedriva valutahandel i riksbankslagen avskaffas. Riksbanken skall dock även fortsättningsvis ha ansvar för översynen av penning- och valutamarknadernas funktionssätt.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har tillstyrkt förslaget om införande av en valutaväxlingslag. *Riksskatteverket*, *Konkurrensverket* och *Sveriges Advokatsamfund* har dock avstyrkt förslaget och anfört att penningtvättsfrågorna och konsumentskyddsaspekterna vid valutaväxling kan hanteras inom ramen för befintlig lagstiftning. *Finansinspektionen* har avstyrkt att ett värdepappersbolag efter tillstånd av inspektionen skall få driva valutahandel. Inspektionen har ansett att ett sådant bolag, även i fortsättningen, bara skall få driva valutahandel efter särskilt tillstånd från inspektionen och endast om det ingår som ett led i rörelsen.

Skälen för regeringens förslag: Det kan finnas skäl för att all *valutahandel* skall vara reglerad. Ett syfte med en reglering kan vara att begränsa valutahandlarnas riskexponering och därmed risken för att valutakursrörelser skall orsaka valutahandlaren stora förluster. Eftersom valutahandel i de flesta fall drivs av institut, framför allt banker, vars solvensproblem kan leda till allvarliga systemstörningar, skulle en bristfällig kontroll kunna vara äventyrlig. Som senare kommer att framgå i avsnitt 6.5 får Finansinspektionen, för de valutahandlare som är underkastade regler om kapitalkrav, meddela föreskrifter om största tillåtna valutaposition. Att inspektionen ges möjlighet att meddela sådana föreskrifter är emellertid inte i sig ett tillräckligt skäl för att valutahandel skall vara lagreglerad, eftersom nödvändig tillsyn och behövliga inskränkningar i dessa fall kan stödjas på annan reglering.

Det kan också hävdas att en reglering behövs för att bidra till att valutahandeln har ett långsiktigt syfte och bedrivs seriöst. Det är viktigt, för konsumenter såväl som för näringslivet och för samhällsekonomin i stort, att valutahandeln sköts på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt. När det gäller valutahandel – som inte utgör handel med utländska sedlar och mynt samt resecheckar utställda i utländsk valuta – föreligger sällan ett konsumentförhållande så som det definieras i konsumentlagstiftningen.

Något regleringsbehov för konsumentskydd föreligger därför inte för denna typ av handel. När det gäller valutahandel som riktar sig till näringslivet torde man kunna utgå från att det jämställda partsförhållandet i allt väsentligt garanterar att valutahandlare som inte uppfyller kraven på sakkunnighet och omdömesgillhet får svårt att finna en marknad. Det är således inte av allmänna sundhetsskäl motiverat med en särskild reglering av detta slag av valutahandel. Ytterligare ett skäl till reglering kan vara det behov av information om valutahandeln som Riksbanken behöver. Riksbanken har infört ett s.k. "primary dealer-system" på valutamarknaden, dvs. ett system som motsvarar det som finns på den svenska penningmarknaden. Systemet med primary dealers, som trädde i kraft den 1 januari 1995, innebär att Riksbanken träffar avtal med institut som är aktiva på valutamarknaden. Genom avtalen tillförsäkras Riksbanken den information om valutahandeln som kan anses nödvändig. Att Riksbanken behöver information är således inte numera ett skäl för en reglering.

När det gäller *valutaväxling* motiverades tidigare kravet på tillstånd för köp och försäljning av valuta för reseändamål med att det var nödvändigt att kontrollera att valuta inte fördes ut ur Sverige under sken av att den var avsedd för resevaluta, trots att den var avsedd för annat ändamål. Efter avvecklingen av valutaregleringen finns inte anledning att av valutapolitiska skäl införa krav på tillstånd för att bedriva köp och försäljning av resevaluta. Däremot finns det – till skillnad mot vad som gäller vid handel på valutamarknaden – behov av regler som bidrar till konsumentskyddet vid valutaväxling (se vidare avsnitt 6.4).

Slutligen kan ett skäl för reglering vara att företag som driver såväl valutaväxling som valutahandel kan utnyttjas för penningtvätt. Det kan befaras att illegala transaktioner söker sig till verksamheter som inte omfattas av penningtvättslagens tillämpningsområde. Detta gäller i första hand sådana företag vars verksamhet vänder sig till den stora allmänheten och består i att bedriva handel med utländska sedlar och mynt samt resecheckar i utländsk valuta. Det är angeläget att förhindra att dessa företag utnyttjas och etableras i penningtvättssyfte. Banker, livförsäkringsbolag, kreditmarknadsbolag och värdepappersbolag omfattas redan av penningtvättslagen. I den mån andra företag bedriver valutaväxling bör dessa därför omfattas av det regelverk som avser att förhindra eller försvåra penningtvätt.

Att motverka att företag utnyttjas för penningtvätt får anses vara ett tillräckligt skäl för att införa en viss reglering av *valutaväxling*. Vissa skäl finns även, som nyss nämnts, för att införa regler för valutaväxling som befrämjar konsumenternas ställning.

När det gäller *valutahandel* skulle det enda skälet för en lagreglering vara att motverka att företag som bedriver sådan verksamhet utnyttjas för penningtvätt. Samtliga företag som har valutahandelstillstånd enligt riksbankslagen omfattas dock redan i dag av penningtvättslagens bestämmelser. Behovet av en reglering av valutahandeln av den anledningen kan därför för närvarande inte anses föreligga. Om det i framtiden skulle visa sig uppstå ett behov av att reglera valutahandeln utifrån ett penningtvättsperspektiv får saken tas upp till ny bedömning.

Prop.

Med hänsyn till vad som sagts ovan, finns det inte längre några skäl att upprätthålla krav på tillstånd att bedriva valutahandel och inte heller någon anledning att införa någon annan form av reglering av denna verksamhet. Banker och kreditmarknadsbolag kommer därför framdeles att få driva valutahandel med stöd av den grundläggande auktorisationen utan något särskilt tillstånd. För värdepappersbolag utgör valutahandel en sidoverksamhet som bolagen hittills har fått bedriva med tillstånd av Riksbanken. Enligt regeringens förslag kommer värdepappersbolag i fortsättningen, efter särskilt tillstånd av inspektionen, att ha möjlighet att driva sådan handel. Det finns enligt regeringens mening inte anledning att, som Finansinspektionen föreslagit, nu införa strängare krav för dessa bolag än för banker och kreditmarknadsbolag. Såsom *Lagrådet* har påpekat är avsikten inte att uttrycket valutahandel, vare sig i bankrörelselagen eller i annan lagstiftning där uttrycket förekommer, skall inbegripa sådan handel som omfattas av den föreslagna valutaväxlingslagen.

Några remissinstanser har ansett att penningtvätsfrågor och konsumentskyddsaspekter vid valutaväxling kan hanteras inom ramen för befintlig lagstiftning. Mot detta kan följande anföras. Samtliga företag som omfattas av penningtvättslagen står under Finansinspektionens tillsyn enligt den lagstiftning som gäller för resp. företag. Penningtvättslagen innehåller inte några bestämmelser som möjliggör för inspektionen att ingripa mot penningtvätt i dessa företag utan det förutsätts att sådana ingripanden görs inom ramen för inspektionens tillsynsansvar enligt den lagstiftning som gäller för resp. institut. Det räcker därför inte att endast låta penningtvättslagen omfatta även valutaväxlingsföretag, eftersom möjlighet att ingripa mot dessa då saknas. Det skulle krävas ytterligare ändringar av penningtvättslagen för att åstadkomma nödvändiga ingripandemöjligheter. Penningtvättslagen är dock som nämnts ovan (se avsnitt 5.3) föremål för utredning och i avvaktan på resultatet av den finns det inte skäl att göra några omfattande ändringar i lagen. Regeringen anser på grund därav att det finns anledning att införa en särskild valutaväxlingslag som gör det möjligt för Finansinspektionen att ingripa mot företag som driver valutaväxlingsrörelse och därvid inte beaktar penningtvättslagens bestämmelser. I den bör även konsumentskyddsreglerna tas in.

Riksbankens ansvarsområde för valutahandel

Riksbankens och Finansinspektionens ansvarsområden överlappar till en del varandra. Finansinspektionens tillsynsansvar, såvitt gäller bankerna, anges i 7 kap. bankrörelselagen. Vid denna tillsyn skall Finansinspektionen tillse att en sund utveckling av verksamheten främjas. För detta ändamål är inspektionen behörig att t.ex. begära in upplysningar, företa undersökningar, förordna revisorer och sammankalla styrelsen i ett institut under tillsyn. Riksbanken, å andra sidan, ansvarar enligt riksbankslagen för valuta- och kreditpolitiken och skall främja ett säkert och effektivt betalningsväsende. Riksbanken skall vidare följa utvecklingen på valuta- och kreditmarknaderna samt vidta erforderliga penningpolitiska åtgärder.

Prop.

Av det nu anförda följer, beskrivet i allmänna termer, att Finansinspektionen har ansvaret för tillsynen av enskilda institut medan Riksbanken har ett övergripande ansvar för översynen av penning- och valutamarknadernas funktionssätt. Vål fungerande marknader är nämligen en förutsättning för Riksbankens möjligheter att bedriva en effektiv penning- och valutapolitik.

Detta innebär att Riksbanken fortlöpande skall följa utvecklingen på marknaden. Riksbanken har ett ansvar för att främja att det finansiella systemet kan klara allvarliga störningar. Det är således det finansiella systemet och dess marknader som omfattas av Riksbankens marknadsövervakning och inte primärt enskilda institut. Riksbanken har dock behov av att fortlöpande få tillgång till viss information från större marknadsaktörer. Sådan information inhämtar Riksbanken numera genom de kontakter banken har med sina "primary dealers" samt med bankerna i deras egenskap av låntagare i Riksbanken. Därutöver sker visst informationsutbyte mellan Finansinspektionen och Riksbanken till följd av allmän samverkan myndigheterna emellan (se t.ex. 6 § förvaltningslagen [1986:233]) och på grund av specifikt lagstadgad skyldighet. Detta informationsutbyte har hittills varit tillfyllest för att Riksbanken skall kunna bedriva sin översyn på ett tillfredsställande sätt och något behov av ändring i detta avseende föreligger inte heller nu.

Som redan framgått föreslås att kravet på tillstånd att bedriva valuta-handel avskaffas. Riksbanken bör således inte längre ha något ansvar för tillståndsgivning och tillsyn över valutahandlare. Ansvaret för den övergripande bevakningen av penning- och valutamarknadernas funktionssätt bör dock även i fortsättningen ligga hos Riksbanken.

6.2 Definition av valutaväxlingsrörelse

Regeringens förslag: I den nya lagen definieras valutaväxlingsrörelse som yrkesmässig handel med utländska sedlar och mynt samt resecheckar utställda i utländsk valuta.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Finansinspektionen* har påpekat att den föreslagna definitionen är dels för vid, eftersom den omfattar all slags handel med utländsk valuta, dels för snäv, då valutaväxling även sker till svenska kronor. *Rikspolisstyrelsen* och *Finansinspektionen* har ifrågasatt om inte definitionen även bör omfatta andra betalningsinstrument än de uppräknade.

Skälen för regeringens förslag: Frågan om vad som skall avses med valutaväxling bör bedömas med utgångspunkt från vad som tidigare föreskrevs om köp och försäljning av resevaluta samt hur valutaväxlingsverksamheten i dag faktiskt bedrivs.

Riksbankslagen och Riksbankens föreskrifter innehåller inte någon definition av begreppet resevaluta. Ledning kan sökas i Riksbankens

Prop.

numera upphävda föreskrifter om tillämpningen av valutaförordningen. I dessa definierades resevaluta som betalningsmedel, avsedda för direkt betalning av reseutgifter. Med reseutgifter avsågs dels valutainlännings utgifter för uppehållskostnader och inköp för personligt bruk under vistelse utomlands, dels valutautlännings motsvarande utgifter i Sverige. Till reseutgifter hänfördes även resterande köpeskilling för en vara, som under utrikes resa inköpts för personligt bruk och införts eller skulle införas till Sverige inom sex månader efter köpet av varan, utgifter för köp av möbler och andra inventarier till bostad i utlandet samt avgifter för deltagande i undervisning eller konferens i utlandet. Till reseutgifter hänfördes dock inte utgifter för inköp i kommersiellt syfte samt finansiella placeringar, såsom insättning på bankkonto i vissa fall eller förvärv av värdepapper eller fastighet.

Resevaluta fick enligt föreskrifterna utgöras av utländska betalningsmedel, svenska sedlar och mynt samt checkar och andra penninganvisningar, som löd på svenska kronor och som utställdes eller överlätts av Riksbanken eller försäljningsställe för resevaluta.

Den valutaväxling som för närvarande sker av företag som är fristående från bankerna, har sannolikt ett flertal olika syften, varav ett är att tillhandahålla resevaluta. Eftersom det inte längre finns någon begränsning vad gäller det belopp som får föras in resp. ut ur Sverige och inte heller någon begränsning vad gäller beloppets användning, är det emellertid inte som tidigare lämpligt att definiera begreppet valutaväxling med ledning av om handeln avser köp och försäljning av resevaluta eller valuta för annat ändamål. Syftet med valutaväxlingstransaktionen har numera ingen egentlig betydelse.

Det finns företag som i samband med betalningsförmedling utför valutaväxlingstransaktioner. Förutom banker och Posten kan som exempel nämnas från banker och andra kreditinstitut fristående företag som tillhandahåller finansiella och kommunikativa tjänster för enskilda individer och företag över hela världen och som är ett internationellt nätverk för förmedling av betalningstransaktioner. Betalningstransaktionen går till så att en person gör en kontant inbetalning av det belopp som skall skickas jämte en avgift på företagets kontor i ett land. Mottagaren i det andra landet kan sedan hämta ut pengarna mot uppvisande av legitimation eller angivande av ett särskilt lösenord. Risken för att penningtvätt förekommer vid dessa valutatransaktioner torde vara lika stor som vid valutaväxling. Betaltjänstutredningen har i slutbetänkandet Betaltjänster (SOU 1995:69) utrett de olika typerna av betalningsförmedling som i dag förekommer på marknaden. Eftersom betänkandet är föremål för behandling inom regeringskansliet, finns det för närvarande inte anledning att här föreslå någon särskild reglering på detta område.

I promemorian har föreslagits att definitionen av valutaväxlingsrörelse bör innefatta yrkesmässig verksamhet som består av köp och försäljning av utländska sedlar och mynt samt resecheckar som är utställda i utländsk valuta.

Finansinspektionen har å ena sidan ansett att denna definition är för vid eftersom den omfattar all handel med utländsk valuta, dvs. även sådan

Prop.

valutahandel som enligt förslaget i fortsättningen skall kunna bedrivas utan tillstånd. Regeringen anser dock att den valutahandel som för närvarande kräver tillstånd är sådan handel som sker mellan de stora aktörerna på marknaden och knappast torde utföras med fysiska betalningsmedel såsom sedlar, mynt och resecheckar. Å andra sidan har inspektionen påpekat att definitionen är alltför snäv då valutaväxling även sker till svenska kronor. Med handel avses, enligt regeringens uppfattning, både köp och försäljning av utländska mynt, sedlar och resecheckar utställda i utländsk valuta. Definitionen omfattar därför även försäljning av svenska kronor mot betalning i utländsk valuta i form av sedlar, mynt och resecheckar.

Vid köp av utländska mynt, sedlar eller resecheckar kan betalning ske med exempelvis check eller bankkort.

Finansinspektionen och Rikspolisstyrelsen har påpekat att även andra betalningsinstrument kan förekomma vid valutaväxling. Som exempel på dessa har nämnts bl.a. elektroniska tjänster samt postväxlar och andra former av checkar än resecheckar. I avvaktan på beredningen av det ovannämnda slutbetänkandet om betaltjänster finner regeringen inte anledning att i detta sammanhang gå närmare in på dessa frågor.

6.3 Tillstånd eller anmälningsskyldighet

Regeringens förslag: Valutaväxling som bedrivs i väsentlig omfattning skall endast få bedrivas efter anmälan till Finansinspektionen. Inspektionen skall föra ett register över de företag som driver sådan verksamhet. Från kravet på anmälningsskyldighet görs undantag för de företag som redan omfattas av penningtvättslagen.

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser har tillstyrkt promemorians förslag om införande av anmälningsskyldighet för företag som driver valutaväxlingsrörelse. *Riksskatteverket*, *Rikspolisstyrelsen* och *Bankföreningen* har i den delen avstyrkt förslaget och ansett att företag som driver valutaväxlingsrörelse skall ha tillstånd av Finansinspektionen och ställas under dess tillsyn. *Konkurrensverket* har å sin sida påpekat att en auktorisation skulle inskränka näringsfriheten för valutaväxlingsföretagen och därmed verka konkurrenshämmande. *Finansinspektionen* och *Kammarrätten i Sundsvall* har påtalat att det bör klargöras huruvida begreppet företag även skall avse fysiska personer. *Kammarrätten* och *Riksskatteverket* har också påpekat att ett enhetligt begrepp för företag som driver valutaväxlingsrörelse bör användas i lagtexten.

Betaltjänstutredningens förslag: Utredningen har föreslagit att valutaväxlingsrörelse som är av väsentlig omfattning skall få bedrivas endast efter tillstånd av Finansinspektionen och att annan valutaväxlingsrörelse skall anmälas till inspektionen. Förslaget motiveras med att det genom krav

på tillstånd ges förutsättningar att pröva verksamhetsförutsättningarna i betydligt större utsträckning än vad som är möjligt om verksamheten endast anmäls för registrering. Utredningen anser också att möjligheten att förhindra etableringar som kan utnyttjas för penningtvätt och att i övrigt se till att valutaväxlingsrörelse bedrivs i seriösa former är väsentligt större om tillstånd att bedriva valutaväxlingsrörelse krävs i stället för enbart anmälan. Vidare föreslås att företag som har fått valutaväxlingstillstånd skall ställas under Finansinspektionens tillsyn.

Skälen för regeringens förslag: Huvudsyftet med att ha en reglering för företag som driver valutaväxlingsrörelse är att komma till rätta med penningtvättsproblematiken. Det syftet uppnås genom att låta penningtvättslagen även omfatta sådana företag. Någon form av kontroll är emellertid nödvändig dels för att kunna kontrollera vilka företag som penningtvättslagen är tillämplig på, dels för att tillse att lagen efterföljs.

Ett sätt att kontrollera vilka företag som driver valutaväxlingsrörelse och tillse att penningtvättslagen efterlevs är att införa krav på särskilt tillstånd (auktorisering). Auktorisationslagstiftning används i sammanhang där viktiga samhällsintressen anses motivera en inskränkning av principen om näringsfrihet. Auktorisationslagstiftningen på den finansiella marknaden är förenad med en omfattande tillsyn. Ett institut som står under Finansinspektionens tillsyn skall lämna inspektionen de upplysningar om sin verksamhet och därmed sammanhängande omständigheter som inspektionen begär. När inspektionen anser det nödvändigt, får undersökning genomföras hos dessa företag. Inspektionen har också stora möjligheter att ingripa mot banker och andra kreditinstitut som inte följer de författningar som reglerar företagets verksamhet eller föreskrifter som meddelats med stöd av sådan författning. I sista hand kan tillståndet att driva verksamhet återkallas.

Samtliga företag som för närvarande omfattas av lagen om åtgärder mot penningtvätt står antingen under Finansinspektionens tillsyn eller, om det rör sig om ett utländskt företag, under tillsyn av motsvarande tillsynsmyndighet i hemlandet. Det kan ifrågasättas om faran för penningtvätt är ett tillräckligt skäl för att låta alla företag som driver valutaväxlingsrörelse omfattas av krav på tillstånd och därmed sammanhängande tillsyn. Ett alternativ till auktorisationskravet är att införa skyldighet för företagen att anmäla sin verksamhet för registrering.

Såsom konstaterats ovan (se avsnitt 6.1), anses sådana från banker och andra kreditinstitut fristående företag som driver valutaväxlingsrörelse inte kunna påverka det finansiella systemets stabilitet och de behöver därför från systemskyddssynpunkt inte ställas under tillsyn. Att företagen nu föreslås bli skyldiga att tillämpa penningtvättslagens bestämmelser vid sin verksamhet motiverar enligt regeringens mening inte införandet av en lagstiftning som innebär att dessa företag ställs under samma omfattande tillsyn som gäller för banker och andra kreditinstitut. Det gäller åtminstone innan erfarenhet vunnits av ett mindre ingripande system. Efterlevnaden av den konsumentskyddsregel som föreslås beträffande valutaväxling kräver inte heller att en tillståndsplikt införs för dessa företag. Det får därför anses

tillräckligt att skyldighet införs för dessa företag att anmäla sin verksamhet till Finansinspektionen.

Tre remissinstanser har varit kritiska till förslaget om anmälningsskyldighet. *Riksskatteverket* är i princip av den uppfattningen att tillståndsskyldighet skall införas för den som driver valutaväxlingsrörelse. Om förslaget om anmälningsskyldighet genomförs, anser verket att det är angeläget att följa utvecklingen av dessa företag. *Rikspolisstyrelsen* har uppgett att det ur penningtvättssynpunkt är av stor betydelse att de som hanterar stora kontantbelopp åt andra har vandelsprövats och att de står under ständig tillsyn. Internationella erfarenheter har, enligt Rikspolisstyrelsen, visat att just valutaväxling och de andra tjänster som valutaväxlingskontoren erbjuder, på ett mycket effektivt sätt utnyttjas för att dölja pengarnas ursprung. Rikspolisstyrelsen har därför ansett att lösningen skulle vara att införa förbud mot valutaväxling hos annan än den som är auktoriserad samt att kontanter som växlats trots förbudet skall behandlas på samma sätt som varor som utsatts för varusmuggling. *Bankföreningen* har hänvisat till sitt yttrande över Betaltjänstutredningens delbetänkande och anfört att all valutaväxlingsrörelse, oavsett omfattning, skall kräva tillstånd av Finansinspektionen och stå under dess tillsyn.

Regeringen har som ovan nämnts tillkallat en utredare för att undersöka vilka åtgärder som kan och bör vidtas för att effektivisera bekämpningen av penningtvätt (se avsnitt 5.3). I uppdraget ingår bl.a. att kartlägga i vilken omfattning penningtvätt förekommer. Regeringen förutsätter att utredaren i samband därmed behandlar frågan om införande av särskilda regler om tillstånd och tillsyn för valutaväxlingsföretagen. Liknande frågeställningar kan komma upp i andra verksamheter som utredaren har att granska. I avvaktan på resultatet av kartläggningen, anser regeringen av de skäl som tidigare angetts, att det för närvarande inte finns anledning att införa tillståndsplikt för valutaväxlingsföretag.

Bestämmelserna i penningtvättslagen är tillämpliga på företag som driver rörelse enligt 2 §. De verksamheter som räknas upp där fordrar Finansinspektionens tillstånd för att få bedrivas och består därför uteslutande av juridiska personer. När det gäller valutaväxlingsrörelse bedrivs sådan verksamhet i första hand av juridiska personer, men det finns inget som hindrar att den bedrivs av fysiska personer. Begreppet företag i valutaväxlingslagen skall alltså tolkas vidsträckt och omfatta såväl juridiska som fysiska personer vilka driver valutaväxlingsrörelse. En jämförelse kan göras med konkurrenslagen (1993:20) där begreppet "näringsidkare" numera ersatts med "företag" varmed avses en juridisk eller fysisk person som driver verksamhet av ekonomisk eller kommersiell natur. Begreppet företag i penningtvättslagen kommer följaktligen, i samband med att lagen blir tillämplig på valutaväxlingsrörelse, också att omfatta fysiska personer som driver sådan verksamhet.

Utformning av anmälningsskyldigheten

Remissinstanserna: *Riksskatteverket, Kammarrätten i Sundsvall* och *Bankföreningen* har pekat på att tolkningssvårigheter beträffande uttrycket “verksamhet som bedrivs i väsentlig omfattning” kan komma att uppstå. *Valutaspecialisten* har ansett att valutaväxlingslagen inte kommer att uppfylla sitt syfte att förhindra penningtvätt om inte samtliga som driver valutaväxlingsverksamhet omfattas av lagen. *Riksskatteverket* och *Bankföreningen* har anfört att det enligt förslaget i promemorian överläts åt de enskilda företagen att själva avgöra om valutaväxlingsrörelsen är av sådan omfattning att anmälningsskyldighet föreligger.

Skälen för regeringens förslag: De företag som omfattas av den nya lagen kommer i princip att ha skyldighet att anmäla sin verksamhet för registrering. Det finns emellertid anledning att ifrågasätta om samtliga företag som driver valutaväxlingsrörelse skall underkastas anmälningsplikt.

En fråga som uppkommer är huruvida företag som omfattas av ett auktorisationskrav i någon av de finansiella lagarna och driver valuta- växling även skall vara anmälningsskyldiga enligt den nya lagen. Utgångspunkten måste här vara att de företag som redan omfattas av penningtvättslagen inte skall vara anmälningsskyldiga enligt den nu föreslagna lagen. Anmälningsplikt bör sålunda inte föreligga för företag som driver bankrörelse och annan verksamhet som består i att från allmänheten låna upp medel och lämna krediter. Detsamma gäller företag som driver livförsäkringsrörelse eller värdepappersrörelse enligt 1 kap. 3 § lagen om värdepappersrörelse. Slutligen bör undantag från anmälningsplikten göras för företag som driver verksamhet som står under Finansinspektionens tillsyn och som huvudsakligen består i att utföra en eller flera av de verksamheter om anges i 3 kap. 1 § 2–13 lagen om kreditmarknadsbolag. Undantaget från anmälningsplikten omfattar såväl de svenska som de utländska företag som penningtvättslagen är tillämplig på.

Valutaväxlingsrörelse kan bedrivas i stor omfattning och utgöra företagets huvudsakliga verksamhet eller bedrivas i mindre omfattning av t.ex. hotell eller butiker. Det finns inte anledning att införa anmälningskyldighet för företag där valutaväxlingen bedrivs i mycket liten utsträckning och endast utgör ett komplement till en annan huvudsaklig verksamhet. Den valutaväxling som bedrivs av sådana företag torde sällan omfatta några större belopp. Risken för penningtvätt kan därför inte anses vara lika stor i dessa företag. Å andra sidan kan det förekomma att ett företag bedriver valutaväxling vid sidan av en annan huvudsaklig verksamhet, men att valutaväxlingsrörelsen ändå bedrivs i så stor omfattning att den är betydande. I sådana företag kan risken för penningtvätt anses vara lika stor som i företag som bedriver valutaväxling som huvudsaklig verksamhet. Avgörande för om anmälningskyldighet skall föreligga bör därför vara huruvida företaget driver valutaväxlingsrörelse i väsentlig omfattning.

I promemorian uppgavs att vad som är väsentlig omfattning inte kunde anges i absoluta tal utan fick avgöras från fall till fall. Flera remissinstanser har pekat på tolkningssvårigheter beträffande uttrycket “väsentlig omfattning”. *Kammarrätten i Sundsvall* förordar att det i första hand i lagtexten beloppsmässigt i relation till omsättningen av valutaväxlingsverksamheten anges vad som utgör verksamhet som bedrivs i

väsentlig omfattning eller att det i varje fall genom uttalanden i förarbetena eller på annat lämpligt sätt ges största möjliga vägledning för den praktiska tillämpningen av bestämmelsen.

Betaltjänstutredningen föreslog i sitt delbetänkande att en beloppsmässig distinktion skulle göras mellan valutaväxlingsföretag som var tillstånds- resp. anmälningsskyldiga. Förslaget möttes av kritik från flera remissinstanser. Regeringen finner inte heller att en beloppsmässig avgränsning av vad som skall anses utgöra verksamhet som bedrivs i väsentlig omfattning bör göras i lagtexten.

De företag som föreslås omfattas av lagen och kan sägas driva valutaväxling i väsentlig omfattning är i första hand de som driver sådan rörelse som huvudsaklig verksamhet. Det gäller i princip oavsett storleken på rörelsen. Även företag som huvudsakligen driver annan verksamhet kan emellertid anses driva anmälningsskyldig valutaväxling trots att den i det enskilda företags fall är av mindre omfattning i relation till företags totala verksamhet. Det är svårt att sätta några fasta gränser för när verksamheten i dessa fall skall anses vara väsentlig. En viss ledning kan eventuellt erhållas genom att jämföra med andra valutaväxlare på marknaden. Vid bedömningen bör också syftet med valutaväxlingslagen vägas in, dvs. förhindrandet av att valutaväxlarna utnyttjas för penningtvätt. En sidoverksamhet av mindre omfattning torde normalt löpa en lägre risk att utsättas för försök till penningtvätt. Detta gäller särskilt om endast mer begränsade belopp mottas för växling. Hur små belopp det i sådana fall skall vara fråga om är svårt att ange och får avgöras av den praxis som så småningom kommer att utarbetas av Finansinspektionen eller, vid överklagande, av allmän förvaltningsdomstol. Regeringen anser dock att växling av summor under fem tusen kronor torde falla inom ramen för vad som avses med begränsade belopp. Det kan emellertid variera från fall till fall, exempelvis beroende på vad den huvudsakliga verksamheten består av. En prövning får således göras i varje enskilt fall och vid tveksamhet kan företaget kontakta Finansinspektionen för att få dess syn på frågan.

Det åligger visserligen företag som driver valutaväxlingsrörelse i väsentlig omfattning att göra en anmälan därom till Finansinspektionen, men om inspektionen uppmärksammar att ett företag driver sådan rörelse, bör den ha möjlighet att begära upplysningar av företaget i syfte att utröna om rörelsen bedrivs i sådan omfattning att anmälningsskyldighet föreligger. Det ankommer därför i sista hand på inspektionen - eller vid överklagande, på allmän förvaltningsdomstol - att avgöra vad som skall anses utgöra verksamhet som bedrivs i väsentlig omfattning.

Föreläggande att inkomma med anmälan m.m.

Remissinstanserna: *Kammarrätten i Sundsvall* och *Riksskatteverket* har anfört att det av lagtexten bör framgå att ett företag som driver verksamhet som är anmälningsskyldig utan att göra en anmälan därom, först bör föreläggas att inkomma med en sådan innan ett föreläggande om att upphöra med verksamheten meddelas.

Prop.

Skälen för regeringens förslag: Ett företag som driver sådan verksamhet som enligt valutaväxlingslagen omfattas av anmälningsskyldighet men underlåter att göra anmälan, bör av Finansinspektionen kunna föreläggas att inkomma med en anmälan. Detta bör, såsom ett par remissinstanser påpekat, även framgå av lagtexten. Om anmälan inte görs, skall inspektionen kunna förelägga företaget att upphöra med verksamheten.

För det fall inspektionen misstänker att ett företag, som inte har anmält sin verksamhet till registret, driver anmälningspliktig valutaväxlingsrörelse bör inspektionen ges möjlighet att inhämta upplysningar i syfte att ta reda på om anmälningsskyldighet föreligger.

Om företaget, trots föreläggandet, underlåter att lämna upplysningar, bör inspektionen kunna presumera att anmälningskyldig valutaväxling bedrivs och ha möjlighet att förelägga företaget att upphöra med verksamheten. Det ankommer i sådana fall på företaget att bevisa att icke-anmälningspliktig verksamhet bedrivs.

För att föreläggandena skall bli effektiva bör inspektionen ha möjlighet att förena dem med vite.

Efterlevnaden av penningtvättslagen

Remissinstanserna: *Rikspolisstyrelsen* har ansett att ett föreläggande att upphöra med verksamheten inte kan anses tillräckligt kraftfullt för att avhålla någon från att utnyttja valutaväxlingskontoren för penningtvätt.

Skälen för regeringens förslag: I penningtvättslagen finns inte några bestämmelser om sanktioner mot de företag som omfattas av lagen men underlåter att följa bestämmelserna däri. I stället ankommer det på Finansinspektionen att vid brott mot penningtvättslagen vidta erforderliga åtgärder enligt bestämmelserna i de lagar som reglerar resp. verksamhet.

Syftet med att ha en reglering beträffande valutaväxlingsrörelse är i första hand att de företag som driver denna typ av verksamhet skall tillämpa lagen om åtgärder mot penningtvätt. Till skillnad mot vad som gäller banker och andra institut som faller under penningtvättslagens tillämpningsområde och som står under Finansinspektionens tillsyn, är det beträffande de här aktuella företagen emellertid inte meningen att inspektionen skall vidta några aktiva åtgärder, exempelvis platsundersökningar, i syfte att utreda om företagen tillämpar penningtvättslagens regler och andra bestämmelser på ett tillfredsställande sätt eller för den delen själva ägnar sig åt penningtvätt. Om Finansinspektionen på annat sätt, t.ex. genom tips från allmänheten eller från andra företag, får kännedom om att ett företag som driver valutaväxlingsrörelse utför transaktioner avseende medel som kan antas härröra från brottsliga förvärv av allvarigare slag, skall dock inspektionen naturligtvis i enlighet med 12 § penningtvättslagen underrätta finanspolisen om transaktionerna.

De företag som efter anmälan hos Finansinspektionen registreras för valutaväxling bör dock som sagt vara skyldiga att driva verksamheten i enlighet med bestämmelserna i bl.a. penningtvättslagen. Företagen skall ha

Prop.

rutiner till förhindrande av att de utnyttjas för transaktioner som har samband med brottsliga förvärv och skall exempelvis ha rutiner som säkerställer att anställda får den information och utbildning om penningtvättsfrågor som är behövlig. Om det finns anledning att anta att ett företag inte följer de rutiner som framgår av penningtvättslagen eller av inspektionens föreskrifter, bör inspektionen ha möjlighet att begära upplysningar från företaget så att förhållandena kan klarläggas. Om företaget underlåter att lämna sådana, bör inspektionen kunna förelägga företaget att upphöra med verksamheten.

Om inspektionen skulle finna att ett företag bryter mot en bestämmelse i penningtvättslagen eller en föreskrift som har meddelats med stöd av den lagen bör Finansinspektionen kunna förelägga företaget att vidta rättelse. Om rättelse inte sker bör inspektionen kunna förelägga företaget att upphöra med verksamheten.

Enligt *Rikspolisstyrelsens* bedömning är ett föreläggande från Finansinspektionen att upphöra med verksamheten, även om det skulle förenas med vite, inte tillräckligt kraftfullt för att avhålla någon från att utnyttja valutaväxlingskontoren för penningtvätt. Det får antas att Rikspolisstyrelsen härmed avser att den eller de som har kontrollen över ett valutaväxlingskontor använder detta i något slag av penningtvättsverksamhet. I dessa fall är det emellertid inte i första hand ingripandemöjligheterna i valutaväxlingslagen som blir aktuella utan de bestämmelser i brottsbalken som sanktionerar sådana förfaranden som kan betecknas som penningtvätt, dvs. häleribestämmelserna i nionde kapitlet brottsbalken.

I vissa fall skulle det kunna tänkas förekomma att ett företag, trots upprepade förelägganden, fortsätter att bryta mot bestämmelserna i penningtvättslagen. Det kan då finnas anledning att misstänka att penningtvätt förekommer och inspektionen skall i sådana fall enligt 12 § penningtvättslagen underrätta Rikspolisstyrelsen eller finanspolisen därom. Ett systematiskt åsidosättande av penningtvättslagens bestämmelser kan, om förutsättningarna i 9 kap. 6 och 7 §§ brottsbalken är uppfyllda, vara straffbart som häleri, häleriförseelse eller medverkan till sådant brott. Om möjlighet att meddela näringsförbud för den som har gjort sig skyldig till sådan brottslighet finns bestämmelser i lagen (1986:436) om näringsförbud.

6.4 Konsumentskydd vid valutaväxling

Regeringens förslag: I den nya lagen införs en bestämmelse om att ett företag som driver valutaväxlingsrörelse är skyldigt att informera om tillämpade växelkurser och avgifter samt tillhandahålla avräkningsnota. Av avräkningsnotan skall framgå företagets namn, växelkurs samt de avgifter som tas ut av valutaväxlingsföretaget.

Om ett företag underlåter att lämna sådan information, skall marknadsföringslagen (1995:450) tillämpas.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Prop.

Behovet av en konsumentkyddsregel

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser har tillstyrkt förslagen. *Sveriges Advokatsamfund* har påpekat att konsumentkyddssynpunkter är tillgodosedda genom den lagstiftning som redan finns beträffande varor och tjänster. *Konsumentverket* har anfört att en närmare redogörelse för tydlighetskravet bör göras genom en hänvisning till prisinformationslagen och med angivande av några exempel på när tydlighetskravet kan anses uppfyllt. *Riksskatteverket* har ansett att det av avräkningsnotan även bör framgå namn och adress på utställaren eller annan uppgift genom vilken denne kan identifieras. Av kontrollskäl borde, enligt Riksskatteverket, även uppgifter om köparen framgå.

Skälen för regeringens förslag: I Sverige har tidigare behovet av konsumentkyddande reglering beträffande valutaväxling inte varit så påtagligt, eftersom sådan verksamhet huvudsakligen har bedrivits av banker vilka omfattas av regler till skydd för konsumenten. Med hänsyn till att valutaväxlingsverksamhet under senare år i allt större omfattning har kommit att bedrivas av företag utanför banksektorn, finns anledning att överväga om det inte föreligger behov av att införa grundläggande konsumentregler för denna verksamhet.

Behovet av reglering är främst föranlett av konsumentens behov att erhålla tydlig information om aktuella avgifter och växelkurser. Konsumenten bör även ha rätt att vid varje växlingstransaktion erhålla kvitterad avräkningsnota med uppgift om bl.a. växelkurs. Det bör således finnas klara och tydliga regler om vilka villkor som gäller i samband med valutaväxling.

Internationellt, såväl inom EU som i det nordiska samarbetet, har beslut tagits om att prioritera konsumentkyddet på det finansiella området. I Sverige har under senare år en rad reformer genomförts för att stärka konsumenternas ställning på området finansiella tjänster. Införandet av konsumentkreditlagen (1992:830) och skuldsaneringslagen (1994:334) har stärkt konsumenternas ställning i samband med kreditgivning. Lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden som trädde i kraft den 1 januari 1995 omfattar även finansiella tjänster.

I den finansiella lagstiftningen finns några exempel på specifikt konsumentkyddande regler t.ex. i lagen (1995:1571) om insättningsgaranti och lagen om värdepappersrörelse. I övrigt är även de regler som syftar till att säkerställa de finansiella företagens soliditet och begränsa deras risktagande, så att företagen kan infria sina förpliktelser, förstås av väsentlig betydelse för såväl konsumenter som andra kunder hos de finansiella företagen. Konsumentintressena i övrigt tillvaratas bl.a. genom att det i tillsynsreglerna föreskrivs att kreditinstituten skall driva en sund verksamhet. Med stöd av detta sundhetskriterium skall Finansinspektionen tillse att skyddet för konsumenterna efterlevs. För att tillgodose detta syfte har inspektionen exempelvis utfärdat allmänna råd om information för inlåningskonton m.m. Som tidigare berörts, föreslås det emellertid inte att

valutaväxlingsrörelse skall stå under Finansinspektionens tillsyn. Något sundhetskriterium föreslås inte heller för denna verksamhet.

Frågan är då om det i den marknadsrättsliga lagstiftningen finns regler som tillgodoser behovet av konsumentskydd vid valutaväxling. Den 1 januari 1996 trädde en ny marknadsföringslag (1995:450) i kraft. I 4 § i den nya lagen finns en allmän bestämmelse enligt vilken näringsidkaren vid marknadsföring skall lämna sådan information som är av särskild betydelse från konsumentsynpunkt. Lagen innehåller också bestämmelser som kan tillämpas om en näringsidkare använder sig av otillbörlig marknadsföring.

Prisinformationslagen (1991:601) omfattar i princip alla typer av varor och tjänster som en näringsidkare marknadsför till en konsument. Lagens syfte är att främja god prisinformation till konsumenterna. I lagen regleras bl.a. när och hur prisinformation skall lämnas samt var skriftlig prisinformation skall anges. Information om priset för en bestämd tjänst skall enligt 13 § lämnas lätt tillgänglig eller i omedelbar anslutning till den plats där näringsidkaren bedriver sin rörelse eller marknadsföring. Bestämmelserna i såväl marknadsföringslagen som prisinformationslagen torde vara tillämpliga vid prisinformation avseende valutaväxlingstjänster. Regleringen är emellertid allmänt hållen och inte direkt avpassad för behovet av information vid valutaväxling. Regeringen anser därför att konsumentskyddssynpunkterna vid valutaväxling bör tillgodoses på ett tydligare sätt än genom befintlig lagstiftning.

Det är angeläget att klara och tydliga regler skapas för att näringsidkare och konsumenterna skall veta förutsättningarna för valutaväxlings-transaktioner. De konsumenträttsliga reglerna bör därför anges i en särskild lagbestämmelse. Bestämmelsen bör ange att företag som bedriver valutaväxlingsrörelse tydligt skall informera kunden om de växelkurser och avgifter som tillämpas samt tillhandahålla avräkningsnota vid varje växlingstransaktion. Även namnet på valutaväxlingsföretaget kan vara av betydelse för kunden och bör, såsom Riksskatteverket föreslagit, framgå av avräkningsnotan. Något skäl att ställa krav på uppgift om köparen på avräkningsnotan finner regeringen emellertid inte föreligga. När det gäller tolkningen av kravet på tydlig information, hänvisas till författningskommentaren.

Någon begränsning av konsumentskyddsregeln till att avse endast anmälningspliktiga företag föreslås inte. Konsumentskyddsintresset är lika stort vid all valutaväxling och bestämmelsen kommer således även att omfatta företag som driver valutaväxlingsrörelse som bisyssla. Även de företag som undantas från anmälningsplikt enligt 2 § bör omfattas av konsumentskyddsregeln.

Överträdelse av konsumentskyddsregeln

Skälen för regeringens förslag: Enligt 15 § marknadsföringslagen kan en näringsidkare som underlåter att lämna information som är av särskild betydelse från konsumentsynpunkt åläggas att lämna informationen.

Åläggandet skall förenas med vite. Stockholms tingsrätt och Marknadsdomstolen har rätt att meddela informationsåläggande.

Prisinformation enligt prisinformationslagen anses vara sådan information som är av särskild betydelse för konsumenterna (prop. 1990/91:171 s. 20). Även den information om valutaväxling som här föreslås gälla måste anses vara av särskild betydelse för konsumenterna. Följden av underlåtenhet att rätta sig efter informationsregeln i den nya lagen bör därför bli ett åläggande om att lämna sådan information. Marknadsföringslagens handläggningsregler bör därvid tillämpas.

6.5 Största tillåtna valutapositioner

Regeringens förslag: Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får meddela föreskrifter om största tillåtna valutapositioner för banker, kreditmarknadsbolag och värdepappersbolag.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag förutom att det i promemorian föreslås att Finansinspektionen *skall* meddela föreskrifter om största möjliga valutapositioner.

Remissinstanserna: *Finansinspektionen* har ansett att den bör ha möjlighet att utforma reglerna om ett instituts största tillåtna valutaposition, men att det är olämpligt att i lag reglera att den *skall* meddela sådana föreskrifter. Det skulle, enligt inspektionens mening, vara mer ändamålsenligt om bestämmelsen utformas så att inspektionen *får* föreskriva om ett instituts största tillåtna valutapositioner. *Bankföreningen* har anfört att Finansinspektionens föreskrifter om valutapositioner inte skall behöva gälla för alla institut, utan endast i de fall befintliga regler om kapitalkrav bedöms otillräckliga.

Skälen för regeringens förslag: Regler om valutalimiter, dvs. regler om hur stora valutapositioner ett institut får ta, kan komma i fråga av olika anledningar. Valutapolitiska skäl har tidigare haft stor betydelse för användningen av valutalimiter. Efter avvecklingen av valutaregleringen har dessa skäl minskat i betydelse. De argument som nu kan anföras för författningsmässiga regler om största tillåtna valutaposition för banker, kreditmarknadsbolag och värdepappersbolag är hänförliga till behov av att begränsa omfattningen av de valutakursrisker som instituten ikläder sig.

Flera olika metoder kan användas för att begränsa valutakursrisker. De valutalimiter som Riksbanken för närvarande tillämpar, och som har sitt ursprung från valutaregleringens tid, innebär att den totala valutapositionen maximalt får uppgå till +/- 20 % av ett instituts kapitalbas, oberoende av vilka andra slags risker institutet har i sin rörelse. En annan metod för att begränsa valutakursrisker är att använda kapitalkravsregler. I det fallet skall institutet ha en kapitalbas som täcker både de valutakursrisker som institutet tar på sig och andra slags risker, såsom kreditrisker m.m.

Prop.

Riksdagen har, genom bestämmelsen i 4 kap. 8 § lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag, antagit regler som innebär att ett företag skall ha en kapitalbas som täcker valutakursrisker (prop. 1994/95:50, bet. 1994/95:NU12, rskr. 1994/95:164).

Bestämmelsen bygger på ett direktiv om kapitalkrav för värdepappersföretag och kreditinstitut, 93/6/EEG. Ett institut skall, enligt bestämmelsen, ha en kapitalbas som täcker de valutakursrisker som det är utsatt för i hela sin verksamhet i placeringar och åtaganden på valutamarknaden. Kapitalkravet får enligt huvudregeln bestämmas enligt en av två angivna metoder. Enligt den ena metoden skall kapitalkravet motsvara 8 % av den del av institutets totala nettoposition i utländsk valuta som överstiger 2 % av institutets kapitalbas. Den andra metoden innebär att kapitalkravet fastställs enligt en simuleringsmetod där data över tidigare valutakursutveckling används för att bestämma kapitalkravets storlek. Genom en bestämmelse i 4 kap. 9 § samma lag har även getts utrymme för att, efter medgivande av Finansinspektionen, använda annan metod vid beräkning av kapitalkravet för valutakursrisker än de som nu nämnts (prop. 1995/96:62, bet. 1995/96:NU8, rskr. 1995/96:110). Reglerna om kapitalkrav för valutakursrisker trädde i kraft den 1 januari 1996.

I samband med att regler om kapitalkrav för valutakursrisker har införts kan frågan ställas om det finns skäl att ha regler om hur stora valutapositioner ett institut får ikläda sig.

Såväl regler om kapitalkrav för valutakursrisker som regler om största tillåtna valutapositioner kan användas för att begränsa risken för att ett finansiellt företag skall råka i solvensproblem på grund av förluster på valutapositioner. Kapitalkravsregler innebär att risken för solvensproblem begränsas genom att företaget måste ha ett visst eget kapital för att få ikläda sig valutakursrisker, medan regler om största tillåtna valutapositioner begränsar risken för att företaget får solvensproblem genom att direkt begränsa valutapositionernas maximala storlek och därmed begränsa hur stora förluster som positionerna kan ge.

För institut som, i förhållande till sin kapitalbas, tar begränsade valutakursrisker torde de gällande reglerna om kapitalkrav för valutakursrisker utgöra ett tillräckligt skydd mot att valutakursförluster skulle hota ett instituts ekonomiska ställning. Detta gäller särskilt om den totala nettopositionen i valuta är väl diversifierad på ett antal olika valutaslag. För ett sådant företag ger en stor kursrörelse på valutamarknaden inte upphov till alltför betydande förluster. Även om kursrörelsen skulle vara större än 8 %, och därmed det kapitalkrav för valutakursrisker som gäller inte skulle vara tillräckligt för att med fullständig visshet säkerställa att företagets kapitalbas kan absorbera förlusten utan att företagets totala kapitaltäckning underskrider det lagstadgade kravet, så kommer ändå förlusten på valutapositionen vara av liten betydelse för företagets finansiella ställning i stort.

För institut som tar mycket stora valutakursrisker, i förhållande till storleken på institutets kapitalbas kan å andra sidan konsekvenserna bli betydligt större av att kapitalkravet för valutakursrisker kan vara otill-

räckligt för att absorbera de förluster som stora valutakursrörelser ger upphov till. En ofördelaktig valutakursrörelse på mer än 8 % skulle kunna försätta ett sådant institut i allvarliga solvensproblem.

En analogi kan här göras med reglerna om kapitalkrav och stora exponeringar för kreditrisker. Kapitalkravet för kreditrisker innebär att institutet skall ha en kapitalbas på minst 8 % i förhållande till de kredit-risker institutet påtar sig. Dessutom gäller att en enskild kreditrisk inte får vara större än 25 % av kapitalbasen. Därigenom säkerställs att ett fallisemang hos en enda kund inte får alltför stor betydelse för kreditinstitutets solvens. För kreditrisker gäller således både ett kapitalkrav och en begränsning av hur stora enskilda risker som får tas. På motsvarande sätt kan en regel om största tillåtna valutaposition användas som komplement till reglerna om kapitaltäckning för valutakursrisker för att säkerställa att valutakursrörelser inte får alltför stor betydelse för ett instituts ställning.

Det sagda talar för att det kan finnas skäl att överväga införandet av regler om största tillåtna valutapositioner trots att regler för kapitaltäckning av valutakursrisker har införts. Sådana regler skulle kunna utformas så att de inte upplevs som ett hinder i den vanliga affärsverksamheten.

Finansinspektionen har tillsyn över banker, kreditmarknadsbolag och värdepappersbolag. Inspektionen ansvarar för kontroll av att kapitalkravsreglerna, bl.a. reglerna vad gäller valutakursrisker, följs. Eftersom Riksbanken, enligt förslaget, inte längre skall utfärda valutahandelstillstånd bör regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen bemyndigas att föreskriva om ett instituts största tillåtna valutaposition.

I promemorian har det föreslagits att Finansinspektionen, efter regeringens bemyndigande, skall för banker, kreditmarknadsbolag och värdepappersbolag meddela föreskrifter om största möjliga valutapositioner. *Finansinspektionen* har i sitt remissyttrande anfört att en utvärdering bör göras av effekterna av gällande kapitaltäckningsregler för att pröva om motiv finns för en fortsatt tillämpning av valutalimiter. En sådan utvärdering bör analysera i vilken grad inspektionen bör fastställa valutalimiter eller om ansvaret för dessa, liksom för andra risklimiter, bör åvila instituten. Inspektionen anser att den bör ha möjlighet att utforma reglerna om instituts största tillåtna valutapositioner såväl i enskild valuta som på aggregerad nivå. Däremot anser inspektionen att det vore olämpligt att i lag reglera att inspektionen skall meddela föreskrifter om största tillåtna valutapositioner. Enligt *Bankföreningen* skall Finansinspektionens föreskrifter om valutapositioner inte behöva gälla för alla institut, utan endast i de fall befintliga regler om kapitalkrav bedöms otillräckliga. Bankföreningen föreslår därför att det i de aktuella paragraferna införs en dispensregel, som innebär att inspektionen om särskilda skäl föreligger skall kunna meddela undantag från föreskrifterna om valutapositioner.

Kapitaltäckningsreglerna kan, som nämnts ovan, vara otillräckliga för ett institut med, i förhållande till sin kapitalbas, mycket stora valuta-kursexponeringar. Innan ställning tas till om några ytterligare begränsningsregler behövs bör dock, såsom Finansinspektionen anfört i sitt remissyttrande, först en utvärdering göras av effekterna av gällande kapitaltäckningsregler. Inspektionen bör därför, utifrån de rapporter om

Prop.

kapitaltäckning för valutakursrisker som instituten skall ge in till inspektionen, följa utvecklingen och om behov visar sig föreligga, ha möjlighet att komplettera dessa kapitaltäckningsregler med bestämmelser om högsta tillåtna valutapositioner. Finansinspektionen bör därför, efter regeringens bemyndigande, få meddela föreskrifter om valutapositioner.

Föreskrifterna bör kunna konstrueras så att de inte utgör en begränsning för den verksamhet som berörda institut normalt bedriver utan enbart utgör en säkerhetsspärr som förhindrar ett företag att påta sig valutapositioner som är stora i förhållande till företagets finansiella styrka.

De eventuella reglerna om valutapositioner kan även fortsättningsvis utformas så att ett instituts största tillåtna valutaposition bestäms till en andel av institutets kapitalbas. Samma andel bör naturligen gälla för alla institut. Något behov av att pröva om särskilda regler skall gälla för vissa institut, eller att införa en dispensregel, kan inte anses föreligga.

Finansinspektionen bör ha frihet att bestämma om sådana regler skall innehålla både en begränsning av positioner i enskilda valutor och en begränsning av den totala valutapositionen. Finansinspektionen bör även ha frihet att bestämma hur stora valutapositioner, i förhållande till kapitalbasen, instituten bör få ta. I ljuset av det nya syftet med ifrågasvarande regleringsmöjlighet bör inspektionen kunna sätta andra gränser för största tillåtna valutapositioner än de som för närvarande medges enligt Riksbankens valutalimiter.

7 Övriga frågor

Regeringens förslag: Begreppet "valutahandlare" i lagen (1990:325) om självdeklaration och kontrolluppgifter ersätts med uttrycket "den som driver valutahandel".

Sekretess införs hos Finansinspektionen för sådan uppgift om enskilda ekonomiska eller personliga förhållanden, vilken på begäran har lämnats av valutaväxlingsföretaget.

Promemorians förslag: Promemorian innehåller inte någon ändring i lagen om självdeklaration och kontrolluppgifter. I övrigt överensstämmer promemorians förslag med regeringens.

7.1 Skattekontroll

Remissinstanserna: *Riksskatteverket* anser att uttrycket "valutahandlare" i lagen om självdeklaration och kontrolluppgifter bör ersättas med ett annat, förslagsvis "den som bedriver handel med valuta".

Skälen för regeringens förslag: Det föreslagna avskaffandet av 22 b § riksbankslagen påverkar inte skattemyndigheternas möjlighet till skattekontroll. Enligt 22 och 22 a §§ riksbankslagen föreligger en skyldighet för den som har utfört en valutatransaktion samt för den för vars räkning transaktionen har utförts att lämna uppgifter till Riksbanken. Dessa uppgifter kan därefter på begäran överlämnas till skattemyndigheter om det behövs för kontroll av skatter eller avgifter.

Uttrycket valutahandlare förekommer i lagen (1990:325) om självdeklaration och kontrolluppgifter. Enligt förarbetena till den lagen avses därmed auktoriserad valutahandlare enligt 22 b § riksbankslagen. Regeringen föreslår, i och med att begreppet auktoriserad valutahandlare försvinner, att uttrycket "valutahandlare" i lagen om självdeklaration och kontrolluppgifter ersätts med "den som driver valutahandel".

7.2 Sekretess

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har framfört några synpunkter på förslaget om ändring i sekretesslagen.

Skälen för regeringens förslag: I 8 kap. 5 § första stycket sekretesslagen regleras sekretess i statliga myndigheters verksamhet, som består i tillståndsgivning eller tillsyn med avseende på bank- och kreditväsendet, värdepappersmarknaden eller försäkringsväsendet. Den myndighet som i första hand åsyftas är Finansinspektionen.

I paragrafens tredje stycke behandlas sekretess i Finansinspektionens verksamhet, som består i övervakning enligt insiderlagen (1990:1342). Enligt den lagen har styrelseledamöter, ledande befattningshavare m.fl. en anmälningsskyldighet i fråga om sitt innehav av fondpapper. Uppgifterna tas in i ett offentligt register, insiderregistret. Det åligger Finansinspektionen att övervaka efterlevnaden av lagen. Inspektionen har också rätt att få de uppgifter den behöver för sin utredning, om det finns anledning anta att någon handlat i strid med ett förbud mot insiderlagen. Sekretessen omfattar endast uppgifter som på begäran har lämnats av någon som är uppgiftsskyldig. Syftet med bestämmelsen är att skydda de uppgifter som lämnas i samband med att inspektionen utnyttjar sin frågerätt enligt 18 § insiderlagen. Om uppgifterna rör någon annan än den uppgiftsskyldige, gäller absolut sekretess. Sekretesskyddet omfattar uppgifter om både ekonomiska och personliga förhållanden. Om uppgifterna rör den uppgiftsskyldige själv, gäller enligt andra meningen sekretessen med ett rakt skaderekvisit, dvs. det råder en presumtion för offentlighet. Det krävs dessutom att sekretessen inte motverkar syftet med uppgiftsskyldigheten.

Regeringen har föreslagit att företag som har anmält sin verksamhet enligt valutaväxlingslagen skall lämna Finansinspektionen de upplysningar som behövs för att inspektionen skall kunna kontrollera att penningtvättslagen efterlevs. Är det osäkert om anmälningsskyldighet före-

Prop.

ligger beträffande viss verksamhet, skall inspektionen ha möjlighet att förelägga den som driver rörelsen att lämna de upplysningar om verksamheten som behövs för att bedöma om så är fallet. I samband med att valutaväxlingsföretagen lämnar sådana uppgifter till inspektionen, kan det tänkas att uppgifter om t.ex. en privatpersons identitet i samband med en valutaväxlingstransaktion yppas. För att skydda uppgifter om tredje mans ekonomiska och personliga förhållanden som kan tänkas framkomma, bör sådana uppgifter omfattas av sekretess. I likhet med vad som gäller för uppgifter som erhållits med stöd av insiderlagen, bör absolut sekretess gälla för dessa uppgifter. För uppgifter som rör valutaväxlingsföretaget självt, bör ett rakt skaderekvisit gälla i enlighet med det som gäller i paragrafens andra mening.

Finansinspektionen skall enligt regeringens förslag ha en form av övervakande roll när det gäller de anmälningspliktiga valutaväxlingsföretagen. Sekretessskyddet för de uppgifter som inspektionen kan komma att få del av i denna verksamhet regleras lämpligen på samma sätt som skyddet för de uppgifter som inspektionen får del av i den verksamhet som består i övervakning enligt insiderlagen. Det innebär att ett tillägg med hänvisning till valutaväxlingslagen bör tas in i paragrafens tredje stycke.

7.3 Insamling av statistik

Möjligheten till insamling av statistik påverkas inte i någon avgörande utsträckning av att tillståndskravet för valutahandel enligt förslaget avskaffas. I enlighet med 22 § riksbankslagen skall ett kreditinstitut eller ett annat företag som står under tillsyn av Finansinspektionen lämna de uppgifter som Riksbanken anser nödvändiga för att dels följa utveckling

en på valuta- och kreditmarknaderna, dels övervaka betalningssystemets stabilitet.

Prop.

8 Ekonomiska effekter

Av den statistik som Betaltjänstutredningen tagit fram, framgår att antalet fristående valutaväxlingsföretag under 1994 uppgick till 15–20 stycken. Statistiken visar visserligen samtidigt att antalet valutaväxlingsföretag ökat på senare år, men den största andelen valutaväxlingstransaktioner utförs fortfarande av bankerna. Antalet anmälningar av valutaväxlingsverksamhet till Finansinspektionen kommer därför troligen att bli begränsat. Förslaget kommer trots detta att innebära ökade kostnader. Inspektionen har, i anslutning till den fördjupade anslagsframställning avseende perioden 1997–1999 som getts in, begärt ytterligare tillskott bl.a. med anledning av de nya uppgifter som föreslås i denna proposition. Regeringen avser att ta upp frågan om utökade anslag till inspektionen i samband med behandlingen av inspektionens anslagsframställning. Att Riksbanken inte längre behöver ge tillstånd och inte heller behöver utöva tillsyn över valutamarknaden torde innebära minskade kostnader där och möjlighet att frigöra resurser.

När det gäller de ökade kostnaderna med anledning av den föreslagna konsumentskyddsregeln, bör uppmärksammas att riksdagen har anvisat 3 miljoner kronor på tilläggsbudget för budgetåret 1995/96 för att förstärka Konsumentombudsmannens och Konsumentverkets roll på området finansiella tjänster (se bet. 1995/96:LU10, rskr. 1995/96:81). En del av dessa medel bör även kunna användas för vissa av de initialkostnader som kan tänkas uppstå med anledning av konsumentskyddsregeln. De fortsatta löpande kostnaderna torde, med tanke på de nya uppgifternas mycket begränsade omfattning, kunna täckas utan att särskilda medel anvisas för detta.

9 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Den nya lagen och de föreslagna ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 1997.

Något behov av övergångsbestämmelser finns inte.

10 Författningskommentar

10.1 Förslaget till valutaväxlingslag

Definition

1 §

Utgångspunkten för definitionen av valutaväxling är vad själva rörelsen, handeln, avser. Det utmärkande för valutaväxling är att företaget som tjänst erbjuder köp- och försäljning av utländsk valuta i form av sedlar, mynt och resecheckar. För att det skall vara fråga om valutaväxlingsrörelse krävs det att handeln bedrivs yrkesmässigt. I begreppet yrkesmässig handel ligger att det är fråga om en verksamhet som bedrivs med självständighet, regelbundenhet och varaktighet samt i regel även i vinstsyfte. I avsnitt 6.2 behandlas definitionen av valutaväxling ytterligare.

Anmälningsskyldighet

2 §

Anmälningsskyldighet skall föreligga för företag som driver valutaväxlingsrörelse i väsentlig omfattning. Med företag avses såväl juridiska som fysiska personer. Beträffande vad som skall avses med uttrycket verksamhet som bedrivs i väsentlig omfattning hänvisas till vad som sagts under avsnitt 6.3.

De företag som omfattas av penningtvättslagen är undantagna från anmälningsskyldighet. Anmälningsskyldighet föreligger därför inte för företag som driver bankrörelse och annan verksamhet som består i att från allmänheten låna upp medel och lämna krediter. Detsamma gäller företag som driver livförsäkringsrörelse eller värdepappersrörelse enligt 1 kap. 3 § lagen om värdepappersrörelse. Slutligen görs undantag från anmälningsskyldigheten för företag som driver verksamhet som står under Finansinspektionens tillsyn och som huvudsakligen består i att utföra en eller flera av de verksamheter som anges i 3 kap. 1 § 2–13 lagen om kreditmarknadsbolag. Undantaget från anmälningsskyldigheten omfattar såväl de svenska som de utländska företag som penningtvättslagen är tillämplig på.

Lagen innehåller inte några regler om förutsättningarna för företagen i första stycket andra meningen att få bedriva valutaväxlingsrörelse. Dessa framgår i stället av den speciallagstiftning som finns för respektive företag. Exempelvis har en bank inte rätt att driva valutaväxlingsrörelse om inte bankens oktroj omfattar tillstånd att bedriva sådan verksamhet.

Inspektionen skall föra ett register över företag som har anmält sin verksamhet.

Åtgärder mot penningtvätt

3 §

I paragrafen görs en hänvisning till penningtvättslagen som genom ett tillägg i dess 2 § föreslås bli tillämplig på sådan verksamhet som är anmälningspliktig enligt denna lag.

Konsumentskydd

4 §

Syftet med bestämmelsen är att kunden klart och tydligt skall få information om priset för en växlingstransaktion, köp- resp. säljkurs samt eventuell tillkommande avgifter, och därmed ha möjlighet att innan växlingstransaktionen företas jämföra priset hos olika växlingsföretag. Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 6.4.

I förarbetena till prisinformationslagen (prop. 1990/91:171 s. 10 ff.) anges vad som i den lagen skall avses med tydlig information. Det framgår bl.a. att prisuppgifterna skall vara presenterade på ett sådant sätt att de lätt kan uppfattas och förstås. Konsumenterna skall genom dem kunna få en riktig bild av hur mycket en vara eller tjänst kostar. Prisinformationen måste således ge svar på frågor om vad som ingår i priset och om det tillkommer kostnader. Dessa kriterier torde även vara tillämpliga på den information som skall lämnas av valutaväxlingsföretagen. Informationen bör vidare lämnas i omedelbar anslutning till den plats där valutaväxlingsföretaget bedriver sin rörelse eller annars marknadsför sina tjänster.

En kund som genomfört en växlingstransaktion skall ha rätt till en skriftlig avräkningsnota av vilken skall framgå företagets namn samt till vilken kurs växlingen har skett och alla de eventuella avgifter som tagits ut.

5 §

Om ett företag som driver valutaväxlingsrörelse inte lämnar kunderna sådan information som avses i 4 §, skall bestämmelserna i marknadsföringslagen tillämpas. Hänvisningen innebär att företag som driver valutaväxlingsrörelse och underlåter att lämna sådan information, kan åläggas att lämna den ifrågavarande informationen i enlighet med 15 § marknadsföringslagen. Informationsåläggande kan meddelas även den som är anställd i ett sådant företag och annan som handlar på företagets vägnar.

Vid sidan av regeln i 15 § marknadsföringslagen blir även de handläggningsregler m.m. som anknyter till den bestämmelsen tillämpliga när det gäller informationsplikten enligt valutaväxlingslagen. Detta innebär bl.a. att en fråga om informationsåläggande kan tas upp av Stockholms tingsrätt efter ansökan av Konsumentombudsmannen. En sådan fråga kan även tas upp efter ansökan av en sammanslutning av konsumenter, näringsidkare eller löntagare. Tingsrättens beslut kan överklagas hos Marknadsdomstolen.

Prop.

Näringsidkare är skyldiga att på anmaning av Konsumentombudsmannen komma in med yttrande eller upplysningar i ett ärende som rör informationsplikten. I ett ärende där det kan antas att informationsåläggande kan komma i fråga, är näringsidkaren vidare skyldig att på anmaning av Konsumentombudsmannen tillhandahålla handling och liknande som kan ha betydelse för utredningen i ärendet. Efterkommer inte näringsidkaren åläggandet kan Konsumentombudsmannen förelägga näringsidkaren vid vite att fullgöra denna skyldighet.

Frågor om informationsåläggande får i fall som inte är av större vikt prövas av Konsumentombudsmannen genom informationsföreläggande.

I övrigt kan hänvisas till marknadsföringslagen och dess förarbeten (prop. 1994/95:123, bet. 1994/95:LU16, rskr. 1994/95:267).

Upplysningsskyldighet

6 §

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag. Företag som har anmält sin verksamhet enligt 2 § är skyldigt att på begäran lämna Finansinspektionen de upplysningar som behövs för att inspektionen skall kunna kontrollera att lagen om åtgärder mot penningtvätt efterlevs. Det rör sig exempelvis om uppgifter om vilka rutiner ett företag har för att kontrollera att penningtvätt inte förekommer vid transaktioner som innefattar valutaväxling. Om upplysningar inte lämnas kan Finansinspektionen enligt 8 § kräva att verksamheten skall upphöra. I övrigt, se ovan under avsnitt 6.3.

Ingripanden m.m.

7 §

Om Finansinspektionen får kännedom om att någon driver anmälningspliktig verksamhet enligt 2 § utan att ha gjort anmälan därom, skall inspektionen enligt *första stycket* förelägga honom att inkomma med anmälan. Om den som driver valutaväxlingsrörelsen inte rättar sig efter föreläggandet skall han föreläggas att upphöra med densamma.

I sådana fall där inspektionen misstänker att anmälningskyldighet föreligger beträffande viss verksamhet, skall inspektionen enligt *andra stycket* kunna förelägga den som driver rörelsen att lämna de upplysningar om verksamheten som behövs för att bedöma om så är fallet. Framkommer det att anmälningsplikt föreligger bör inspektionen uppmana honom att göra en anmälan enligt 2 §. Om sådan anmälan inte görs skall han föreläggas att upphöra med verksamheten.

Om företag som driver rörelsen vägrar att lämna de av Finansinspektionen begärda uppgifterna kan det ofta förutsättas, om inte annat visas, att

anmälningspliktig verksamhet bedrivs och inspektionen skall då förelägga företaget att komma in med en anmälan.

Prop.

Förelägganden enligt denna paragraf kan förenas med vite enligt 10 §.

8 §

Paragrafen utgör ett komplement till 6 §. Om företag som driver valuta-växlingsrörelse underlåter att lämna sådana upplysningar om verksamheten som behövs för att kontrollera att penningtvättslagen efterlevs, får inspektionen nämligen förelägga det att upphöra med verksamheten.

9 §

Finansinspektionen får förelägga företag som har gjort en anmälan enligt 2 § och som inte följer en bestämmelse i penningtvättslagen eller en föreskrift som meddelats av inspektionen med stöd därav, att vidta rättelse. Om rättelse inte vidtas kan företaget föreläggas att upphöra med verksamheten.

10 §

För att ett föreläggande som Finansinspektionen meddelar med stöd av 7–9 §§ skall vara effektivt bör det kunna förenas med vite.

Inspektionen får enligt *andra stycket* bestämma att ett beslut om föreläggande skall gälla omedelbart.

Överklagande

11 §

Ett beslut av Finansinspektionen enligt 7 § *andra stycket*, som innebär att företag som driver rörelse föreläggs att lämna upplysningar om sin verksamhet för att bedöma om anmälningskyldighet föreligger, får inte överklagas. Inspektionens beslut i övrigt överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Av 14 § lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar framgår att härmed avses länsrätt som första instans. Prövnings-tillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Avgifter

12 §

Finansinspektionen skall ta ut avgifter av företag som driver valutaväxlingsrörelse vid registrering av anmälningar enligt 2 §. Föreskrifter om avgifterna meddelas av regeringen.

Prop.

10.2 Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

8 kap. 5 §

I *tredje stycket* införs en bestämmelse som innebär att sekretess skall gälla i Finansinspektionens verksamhet, som består i kontroll enligt valutaväxlingslagen, för sådan uppgift om enskilda ekonomiska eller personliga förhållanden, vilken på begäran har lämnats av någon som är skyldig att lämna uppgifter till inspektionen enligt 6 § och 7 § andra stycket i valutaväxlingslagen. Rör uppgiften den uppgiftsskyldige själv gäller dock sekretess endast om denne kan antas lida skada eller men om uppgiften röjs och sekretess inte motverkar syftet med uppgiftsskyldigheten. I övrigt hänvisas till avsnitt 7.3.

Enligt femte stycket gäller sekretessen i fråga om uppgift i allmän handling i högst tjugo år.

10.3 Förslaget till lag om ändring i bankrörelselagen (1987:617)

2 kap. 2 §

Paragrafen anger vilka verksamheter som är tillåtna för en bank. I *första stycket 15* görs den ändringen att tillstånd till att driva yrkesmässig valutahandel med allmänheten ingår i bankens grundläggande auktorisation. Hänvisningen till riksbankslagen upphävs.

Enligt *andra stycket* får en bank driva verksamhet som har naturligt samband med de uppräknade tjänstekategorierna i första stycket. När bestämmelsen infördes angavs i motiven (prop. 1992/93:89 s. 121) att det i den mån det framöver tillskapas nya finansiella tjänster som kan anses ha ett naturligt samband med traditionell verksamhet bör det vara möjligt att inordna dessa tjänster under andra stycket. Det är inte längre Riksbanken som skall meddela tillstånd till att driva valutahandel utan detta skall i stället ingå i den grundläggande auktorisationen. Det finns därför inte längre någon anledning att göra skillnad på verksamheter som har ett naturligt samband med handel på valutamarknaden och med andra verksamheter som anges i punkterna 1–14.

Valutaposition

2 kap. 11 §

Förutom de regler om kapitalkrav för valutakursrisker som finns i lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag får Finansinspektionen, efter regeringens bemyndigande, meddela föreskrifter om största tillåtna valutaposition. Skälen för

att ha både kapitalkrav för valutakursrisker och regler för största tillåtna valutaposition framgår av avsnitt 6.5.

Prop.

Föreskrifterna får beakta exponering både i enskilda valutor och i företagets totala valutaexponering. Vilken nivå som skall tillåtas får avgöras av Finansinspektionen. Det är inte nödvändigt att det är samma nivåer som Riksbanken använder i dag.

10.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank

22 b §

Paragrafen, som med nuvarande lydelse innehåller bestämmelser om tillstånd för valutahandel, och rubriken före paragrafen upphävs.

53 §

Andra stycket, som med nuvarande lydelse innehåller påföljdsbestämmelser för företag som bedriver valutahandel utan tillstånd, upphävs.

10.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:325) om självdeklaration och kontrolluppgifter

3 kap. 22, 27, 27 a och 34 §§

Uttrycket "valutahandlare" i lagtexten byts ut mot uttrycket "den som driver valutahandel". Ändringen görs till följd av att tillståndskravet för valutahandel i riksbankslagen avskaffas och begreppet auktoriserad valutahandlare försvinner.

10.6 Förslaget till lag om ändring i prisinformationslagen (1991:601)

3 §

I paragrafen görs ett tillägg att särskilda föreskrifter om information till konsumenter även finns i valutaväxlingslagen.

10.7 Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:981) om värdepappersrörelse

3 kap. 4 §

I paragrafen behandlas de olika sidoverksamheter som ett värdepappersbolag kan bedriva med stöd av Finansinspektionens särskilda tillstånd.

Paragrafen har justerats med hänsyn till att orden "för placeringar" i *första stycket* 5 fallit bort i samband med att bestämmelsen ändrats vid införandet av lagregler om insättningsgaranti (prop. 1995/96:60, SFS 1995:1597).

I ett nytt *tredje stycke* har intagits en ny bestämmelse enligt vilken det fordras särskilt tillstånd av Finansinspektionen för ett värdepappersbolag som avser att bedriva valutahandel. Det krävs emellertid inte – såsom är fallet för övriga sidoverksamheter – att valutahandeln utgör ett led i värdepappersrörelsen. Däremot kan tillstånd till valutahandel inte ges separat utan endast ihop med ett eller flera av de grundläggande verksamhetstillstånden i 1 kap. 3 §. Bestämmelsen har tillkommit med anledning av att tillståndskravet för valutahandel i 22 b § riksbankslagen tas bort. Bestämmelserna gäller inte utländska företag, vare sig från EES-området eller företag hemmahörande utanför EES. Sådana företag får driva valutahandel i Sverige utan särskilt tillstånd av någon svensk myndighet och verksamheten i de sistnämnda företagen omfattas av hemlandstillsynen. Se i övrigt under avsnitt 6.1.

Till följd av att ett nytt tredje stycke har införts, har en förskjutning skett av övriga stycken. I den nya lydelsen av *fjärde stycket* har, som ett förtydligande, uttryckligen angetts att utländska företag omfattas av bestämmelsen.

I det nya *femte stycket* har gjorts en redaktionell ändring med anledning av att ett nytt tredje stycke införts.

Som en anpassning till direktivet 93/22/EEG om investeringstjänster inom värdepappersområdet infördes från den 1 januari 1996 krav på särskilt tillstånd från Finansinspektionen för samtliga sidoverksamheter som ett värdepappersbolag avser att bedriva. Samtidigt infördes som en ny sidoverksamhet valutaväxlingstransaktioner i anslutning till värdepappersrörelsen (*första stycket* 6). Denna typ av verksamhet skiljer sig från valutahandel. De olika verksamheterna har beskrivits i avsnitt 5.1 och 5.2.

Prop.

3 kap. 7 §

Paragrafens hänvisning i första stycket till 4 § andra stycket har ändrats till 4 § första stycket 5. Denna redaktionella ändring är föranledd av att regeln om kreditgivning i 4 § andra stycket flyttats till 4 § första stycket 5 (prop. 1994/95:50, SFS 1994:2015) i samband med anpassningen till bestämmelserna i investeringstjänstedirektivet (93/22/EEG).

5 kap. 3 §

Se kommentaren till 2 kap. 11 § bankrörelselagen.

6 kap. 2 §

I paragrafens *första stycke* har gjorts en mindre redaktionell ändring.

10.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (1992:1610) om kreditmarknadsbolag

3 kap. 1 §

Paragrafen anger vilka verksamheter som är tillåtna för ett kreditmarknadsbolag. I *andra stycket 13* görs den ändringen att tillstånd till att driva valutahandel ingår i bolagets grundläggande auktorisation. Hänvisningen till riksbankslagen upphävs.

4 kap. 2 §

Se kommentaren till 2 kap. 11 § bankrörelselagen.

10.9 Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt

2 §

Lagens tillämpningsområde utvidgas till att omfatta valutaväxlingsverksamhet. En justering har därför gjorts i punkten 4. Genom en ny punkt 5 blir lagen tillämplig på företag som bedriver valutaväxlingsrörelse i väsentlig omfattning och som således är anmälningsskyldiga enligt valutaväxlingslagen.

Förteckning över remissinstanser; betänkandet Finansiella tjänster i förändring (SOU 1994:66)

Prop. 1995/96:216
Bilaga 1

Efter remiss har yttranden avgetts av Sveriges riksbank, Hovrätten över Skåne och Blekinge, Kammarrätten i Sundsvall, Finansinspektionen, Riksgäldskontoret, Konkurrensverket, Konsumentverket, Posten AB, Kooperativa Rådet, Svenska Bankföreningen, Sveriges Allmänna Hypoteksbank och Landshypotek, Finansbolagens Förening, Glesbygdsmyndigheten, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Svenska Arbetsgivareföreningen (SAF), Företagarnas Riksorganisation, Sveriges köpmannaförbund, Grossistförbundet Svensk handel, Kooperativa förbundet, Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Uppsala universitet, Juridiska fakulteten vid Uppsala universitet, Sveriges Advokatsamfund, Föreningen Auktoriserade Revisorer (FAR), HSB Riksförbund, JAK – Jord Arbeta Kapital – ekonomisk förening, Sveriges Bankkunders Riksförbund, ICA Handlarna AB, Kooperativa insitutet, Nordiska Sparlån ekonomisk förening, Petroleumhandelns riksförbund, Riksbyggen sparkassa ekonomisk förening, Sparkassa SOLA – Fria Kulturfonden ekonomisk förening, Stockholms Kooperativa bostadsförening ekonomisk förening och Lantbrukarnas Riksförbund (LRF). Yttranden har dessutom inkommit från Sveriges Bostadsrättsföreningars Centralorganisation, Försäkringsförbundet, Skandia och Margareta Lidberg.

Förteckning över remissinstanser; promemoria med utkast till lagrådsremiss om valutaväxling och valutahandel

Prop. 1995/96:216
Bilaga 2

Efter remiss har yttranden avgetts av Sveriges riksbank, Hovrätten över Skåne och Blekinge, Kammarrätten i Sundsvall, Finansinspektionen, Riksgäldskontoret, Riksskatteverket, Konkurrensverket, Konsumentverket, Rikspolisstyrelsen (finanspolisen), Svenska Bankföreningen, Sveriges Allmänna Hypoteksbank och Landshypotek, Stadshypotek AB, Finansförbundet, Svenska Fondhandlareföreningen, Posten AB, Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Sveriges Köpmannaförbund, Sveriges Advokatsamfund, Sveriges Försäkringsförbund och Valuta Specialisten AB. Följande remissinstanser har avstått från att yttra sig: Postgirot Bank AB, Finansbolagens Förening, Allmänna pensionsfonden, första – tredje fondstyrelserna, Landsorganisationen i Sverige (LO), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO) och Svenska Arbetsgivareföreningen (SAF). Yttrande har dessutom inkommit från Skatteförvaltningen i Stockholm.

Sammanställning av remissyttranden beträffande promemoria med förslag till lagrådsremiss om valutaväxling och valutahandel

Postgirot Bank AB, Finansbolagens förening, Allmänna pensionsfonden, första – tredje fondstyrelserna, Landsorganisationen i Sverige (LO), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO) och Svenska Arbetsgivareföreningen (SAF) har avstått från att yttra sig. Svenska Fondhandlareföreningen, Posten AB och Sveriges Försäkringsförbund har inte haft någon erinran mot förslagen. Riksgäldskontoret, Landshypotek AB och Stadshypotek AB har tillstyrkt förslagen blankt.

1 Behovet av reglering

Sveriges Riksbank

Fullmäktige ställer sig positiv till att syftet med den nya lagen är att företag som driver valutaväxlingsrörelse skall omfattas av lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt samt att det i lagrådsremissen föreslås att det införs en konsumentskyddsregel vid valutaväxling.

Kammarrätten i Sundsvall

Kammarrätten, som noterar att vissa av kammarrättens synpunkter på betänkandet SOU 1994:66 Finansiella tjänster i förändring har beaktats i det nu remitterade lagförslaget, ansluter sig i huvudsak till de överväganden och förslag som lämnas i promemorian. De erinringar som promemorian ger anledning till redovisas i det följande som kommentar till förslaget till valutaväxlingslag.

Finansinspektionen

Inspektionen välkomnar förslaget till valutaväxlingslag. Det är väsentligt att Sverige vidtar de mått och steg som krävs för att försvåra penningtvätt. Förslaget innebär att de som driver valutaväxlingsrörelse i väsentlig omfattning underkastas samma regelverk till motverkande av penningtvätt som banker och andra finansiella institut. De tillsynsåtgärder som i första hand synes bli aktuella torde vara utfärdande av föreskrifter och allmänna råd enligt penningtvättilagen samt inhämtande av uppgifter från berörda personer. Inspektionen ställer sig vidare positiv till att informationskyldighet gentemot konsumenter i samband med valutaväxling lagfästs.

Prop. 1995/96:216
Bilaga 3

Konkurrensverket

Det finns enligt Konkurrensverket inte skäl att införa en ny lag med de motiv som angivits, penningtvätt och konsumentskydd. Konkurrensverket anser att samtliga i promemorian berörda frågor kan hanteras inom ramen för befintliga regleringar.

Konkurrensverket har i tidigare yttrande över Betaltjänstutredningens delbetänkande (SOU 1994:66) Finansiella tjänster i förändring avstyrkt förslaget om att införa en ny lag om valutaväxling med hänvisning till att det redan finns en lag – lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt – som reglerar de finansiella institutens verksamhet på detta område. Konkurrensverket ansåg därvid att eftersom vissa medlemsstater inom EU har kommit överens om att deras nationella lagstiftning i denna fråga endast skall omfatta kreditinstitut och finansiella institut till dess erfarenhet vunnits om hur EU:s direktiv gällande penningtvätt fungerar borde Sverige avvakta en eventuell utvärdering av dessa erfarenheter. Vidare ansåg Konkurrensverket att om förekomsten av penningtvätt trots allt visade sig vara ett reellt problem hos de företag som inte omfattas av lagen om åtgärder mot penningtvätt kan ett tillägg i form av utvidgning av den lagens tillämpningsområde till att omfatta valutaväxlingsföretag ses som den enklaste lösningen. Konkurrensverket har inte funnit anledning att ändra uppfattning i denna fråga.

Rikspolisstyrelsen, finanspolisen

Förslaget att penningtvättslagen skall äga tillämpning på valutaväxlingsverksamheten tillstyrkes.

Sveriges Advokatsamfund

Samfundet avstyrker utredningens förslag.

Om ingripande anses böra ske, torde det vara tillräckligt att uttryckligen göra lagen om penningtvätt tillämplig på valutaväxlingsföretag. Konsumentskyddssynpunkter är tillgodosedda genom den lagstiftning som redan finns beträffande varor och tjänster.

2 Definitioner

Finansinspektionen

Enligt förslaget är det endast sådan valutahandel som utgör valutaväxlingsrörelse som skall göras anmälningspliktig. Det är därför viktigt att det av definitionen i 1 § i lagförslaget framgår vilken del av valutahandeln som lagen är avsedd att träffa. Visserligen påpekas i promemorian att med valutaväxlingstjänster avses det som banker och andra företag erbjuder bl.a.

konsumenter, till skillnad mot den valutahandel som sker mellan stora aktörer på marknaden. Denna distinktion återfinns emellertid inte i förslaget till lagtext. Definitionen är med denna utgångspunkt alltför vid. Den inkluderar enligt sin lydelse all handel med utländsk valuta. I detta sammanhang bör också noteras att begreppet valutaväxlingstransaktioner i svensk lagstiftning tidigare har använts i en annan betydelse än sådan verksamhet som är riktad till konsumenter. I 3 kap.

4 § första stycket 6 p lagen (1991:981) om värdepappersrörelse – som infördes genom implementeringen av direktivet 93/22/EEG om investeringstjänster inom värdepappersområdet (ISD) – är som en särskild sidoverksamhet upptaget valutaväxlingstransaktioner i annan anslutning till värdepappersrörelsen. Någon koppling att transaktionerna skall vara direkt riktade till konsumenter återfinns inte där. Det bör undvikas att samma begrepp används i olika betydelser i lagstiftningen. Mot bakgrund härav är det angeläget att definitionen av valutaväxlingsrörelse görs tydligare.

Definitionen kan i ett annat avseende synas något snäv då valutaväxling sker även till svenska kronor. Vidare torde även andra betalningsmedel förekomma i en valutaväxlingsrörelse än de uppräknade, t.ex. postväxlar och andra former av checkar än resecheckar utställda i såväl svensk som utländsk valuta.

Rikspolisstyrelsen, finanspolisen

Definitionen är för snäv. Den bör omfatta alla valutor och alla betalningsinstrument. Inte heller nämns något om de andra tjänster valutaväxlingskontoren kan tänkas tillhandahålla som förvaring, transport och förmedling av kontanter. Utvecklingen av olika elektroniska tjänster har bara börjat. Det är angeläget att definitionen utformas på ett sådant sätt att lagstiftningen inte från första början upplevs som föråldrad.

3 Tillstånd eller anmälningsplikt

a) Allmänt

Sveriges Riksbank

Fullmäktige välkomnar att tillståndskravet för valutahandel enligt 22 b § lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank avskaffas i enlighet med Riksbankens förslag så att Riksbanken inte längre har något ansvar för tillståndsgivning och tillsyn över valutahandlare. Detta är en naturlig konsekvens av att det är Finansinspektionen som har ansvaret för tillsynen av enskilda institut medan Riksbanken har ett ansvar för översyn av penning- och valutamarknadernas funktionssätt. Översynen av valuta-marknaderna utövar Riksbanken bl.a. genom systemet med s.k. primary dealer avtal. Tillståndskravet för valutahandel i lagen (1988:1385)

om Sveriges riksbank är en kvarvarande rest från valutareglingsperioden och har numera ingen betydelse för Riksbankens översyn av valutamarknaderna.

Fullmäktige noterar således med tillfredsställelse att förslaget till reglering av valutaväxling innebär att Finansinspektionen får ansvaret för tillsyn av valutaväxlingsrörelse.

Kammarrätten i Sundsvall

Lagförslaget tar sikte på att reglera verksamhet i form av valutaväxlingsrörelse som bedrivs av de "företag" som inte omfattas av 2 § lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt i dess nuvarande lydelse. Vad som i detta sammanhang avses med begreppet "företag" anges inte i lagförslaget eller i promemorian men begreppets koppling till penningtvättlagen ger uttryck för att fråga endast är om juridiska personer. Så gott som uteslutande torde också valutaväxlingsrörelse här i landet bedrivas endast av juridiska personer. Inte minst i gränstrakterna till våra nordiska grannländer förekommer dock en ibland omfattande handel med valuta som inte är begränsad till transaktioner i samband med betalning av varor och tjänster med utländsk valuta. Det kan väl inte heller uteslutas att "valutaväxlingsrörelse" även i övrigt kan komma att bedrivas av enskilda personer i sådan omfattning att fråga blir om relativt betydande valutaväxlingsverksamhet. Det bör därför enligt kammarrättens mening vid det fortsatta lagstiftningsarbetet övervägas om inte företagsbegreppet i lagförslaget bör definieras så att det klart framgår att det omfattar alla som bedriver valutaväxlingsrörelse av viss omfattning oavsett om verksamheten bedrivs av fysisk eller juridisk person. Motsvarande överväganden bör, om nu aktuellt lagförslag genomförs, även göras när det gäller begreppet företag i penningtvättlagen. Enligt kammarrättens mening bör vidare också i såväl 2 § som i övriga paragrafer i valutaväxlingslagen användas en enhetlig beteckning på vem som omfattas av lagens bestämmelser i stället för som i lagförslaget utpeka denne som "företaget" alternativt "den som" eller "någon".

Finansinspektionen

I lagförslaget talas genomgående om företag som driver valutaväxlingsrörelse. Till undvikande av missförstånd bör förtydligas om anmälningsplikten omfattar både juridiska och fysiska personer.

Riksskatteverket

RSV anser i princip att, företag som driver valutaväxlingsrörelse ska ha tillstånd från Finansinspektionen och därmed ställas under dess tillsyn. I

2 § föreskrivs att inspektionen ska föra ett register över de företag "som har anmält verksamhet."

I kommentaren till 2 § anges dock att Finansinspektionen ska föra ett register över de företag "som är anmälningsskyldiga". Detta ger ett intryck av att inspektionen vet vilka företag som är anmälningsskyldiga. Det framgår i nuläget inte vilka uppgifter om företaget som ska finnas i detta register.

Skattemyndigheten i Stockholms län

Enligt förslaget skall företag som i väsentlig omfattning bedriver valuta-
växlingsrörelse anmäla verksamheten till Finansinspektionen. Om anmälan
ej skett har Finansinspektionen rätt att förelägga företaget att upphöra med
verksamheten. Finansinspektionen har även rätt att inhämta upplysningar i
syfte att ta reda på om anmälningsskyldighet föreligger. Om företaget
underlåter att lämna erforderliga upplysningar kan inspektionen likaledes
förelägga företaget att upphöra med verksamheten.

Enligt skattemyndighetens uppfattning är det inte tillräckligt med en
anmälningsskyldighet. Någon möjlighet att göra en prövning av företagens
lämplighet innan verksamheten påbörjas ges inte och inte heller skall någon
tillsyn av verksamheten ske. Den sanktionsmöjlighet som står till buds är en
form av näringsförbud i händelse av att företaget inte följer
Finansinspektionens föreläggande. Sålunda kan en valutaväxlingsrörelse
vars verksamheten upphört efter ett sådant föreläggande, omgående byta
skepnad och fortsätta verksamheten.

Skattemyndigheten anser inte att den föreslagna lagen i denna del
kommer att kunna motverka penningtvätt och skatteflykt. Som även anförts
på sid. 46 i promemorian kan valutaväxlingskontor användas för att föra
medel till utlandet. Faran för penningtvätt är i dessa fall beaktansvärd. Det
är därför viktigt att de företag som bedriver denna verksamhet är
underkastade en prövning liknande den som sker för de företag som för
närvarande omfattas av lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt. I
vart fall bör ett krav på auktorisation införas med någon form av tillsyn.

Avslutningsvis vill skattemyndigheten peka på att det lämnas till det
enskilda företaget att avgöra om verksamheten är av väsentlig omfattning
eller inte. Detta rekvisit är vagt utformat och det torde för det enskilda
företaget vara svårt att förutse om anmälningsskyldighet föreligger. Med
beaktande av att företag som inte fullgör sin anmälningsskyldighet i
förlängningen kan drabbas av en form av näringsförbud, kan det ifrågasättas
om inte rättssäkerhetsskäl kräver att lagstiftningen utformas på ett sätt som
klarare anger i vilka fall en anmälan skall göras, om förslaget genomförs.

Konkurrensverket

Konkurrensverket instämmer i lagrådsremissens ställningstagande att det räcker med en skyldighet för valutaväxlingsföretag att anmäla sin verksamhet till Finansinspektionen. En auktorisation skulle som lagrådsremissen påpekar inskränka näringsfriheten för företagen inom detta område och därmed verka konkurrenhämmande.

Rikspolisstyrelsen, finanspolisen

Valutaväxlingsrörelse av väsentlig omfattning bör endast få bedrivas av den som är auktoriserad och står under Finansinspektionens tillsyn. Enbart anmälan till Finansinspektionen är inte tillfyllest. Det är ur penningtvättssynpunkt av stor betydelse att de som hanterar stora kontantbelopp åt andra har vandelsprövats och att de står under ständig tillsyn. Internationella erfarenheter har visat att just valutaväxling och de andra tjänster som valutaväxlingskontoren erbjuder, på ett mycket effektivt sätt utnyttjas för att dölja pengarnas ursprung.

Svenska Bankföreningen

I lagrådsremissen föreslås införandet av en ny lag om valutaväxlingsrörelse. Huvudsyftet med lagen är att företag som bedriver sådan verksamhet skall omfattas av lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt. Remissen grundas på Betaltjänstutredningens delbetänkande Finansiella tjänster i förändring (SOU 1994:66), men förslagen har getts en annan utformning. Utredningen föreslog att valutaväxlingsrörelse som är av väsentlig omfattning endast skall få bedrivas efter tillstånd från Finansinspektionen, medan övrig valutaväxlingsrörelse skall anmälas till inspektionen. I lagrådsremissen avvisas tankarna på tillståndsprövning och det föreslås nu endast anmälningsskyldighet för valutaväxling som bedrivs i väsentlig omfattning. Annan valutaväxlingsrörelse skall enligt remissen inte omfattas av någon reglering.

I sitt yttrande över Betaltjänstutredningens delbetänkande tillstyrkte Bankföreningen i huvudsak det däri framlagda förslaget till reglering av valutaväxling. Föreningen anförde vidare att "Eftersom det knappast finns anledning att utgå ifrån att risken för penningtvätt skulle vara mindre i företag med lägre omsättning avseende köp och försäljning av valuta föreligger inte heller enligt Bankföreningen skäl att fastställa en nedre gräns för tillstånd och tillsyn av valutaväxlingsföretag. Bankföreningen anser således att all valutaväxlingsrörelse, oavsett omfattning, skall kräva tillstånd av Finansinspektionen och stå under dess tillsyn."

Bankföreningen vidhåller den nu återgivna ståndpunkten och anser därför att lagrådsremissen i denna del måste omarbetas.

Finansförbundet

Finansförbundet tillstyrker förslaget till valutaväxlingslag. Utgångspunkten för lagen, nämligen att förbättra möjligheterna att förhindra penningtvätt, är mycket angeläget. För att lagstiftningen ska fungera i praktiken är det avgörande att Finansinspektionen har de möjligheter som krävs för att få överblick över de institut och företag som sysslar med valutaväxling. Därför är anmälningsskyldigheten viktig och av avgörande betydelse.

Tjänstemännens centralorganisation (TCO)

TCO tillstyrker förslaget till valutaväxlingslag. Syftet att förbättra möjligheterna att komma åt penningtvätt är gott. Det är därför viktigt att tillräckliga möjligheter finns hos Finansinspektionen att få överblick över de institut och andra företag som arbetar med valutaväxling. Anmälningsskyldigheten är därför bra.

Sveriges Köpmannaförbund

Beltjänstutredningen föreslog i sitt delbetänkande (SOU 1994:66) "Finansiella tjänster i förändring" att all valutaväxling i landet skulle kräva Finansinspektionens tillstånd. Förbundet uttalade i sitt remissyttrande stor tveksamhet till att byråkratisera handeln med resevaluta och i viss utsträckning återinföra den reglering som upphörde i början av 1990-talet. Det är viktigt för turismen i landet att resenärer från andra länder på ett smidigt sätt kan växla sin utländsk valuta till svenska kronor.

Förbundet framhöll vidare att vissa svenska detaljhandelsföretag säljer varor ibland mot utländsk valuta. Härvid kan också förekomma att begränsade växelbelopp ges till kunden i svenska kronor. Förbundet utgick i sitt yttrande från att en eventuell reglering inte berör den typen av transaktioner. Promemorians förslag balanserar på ett bra sätt mellan behovet av viss uppsikt över mer omfattande valutaväxlingsrörelser och betydelsen av att inte i onödan reglera genom tillstånd och föreskrifter. Förslaget överensstämmer därför i stort med de synpunkter förbundet tidigare fört fram i frågan.

b) Utformning av anmälningsskyldigheten

Hovrätten över Skåne och Blekinge

Enligt 2 § första stycket andra ledet skall anmälningsskyldighet inte föreligga för verksamhet som avses i 2 § lagen om åtgärder mot penningtvätt. Efter den ändring av sistnämnda lag som föreslås i promemorian innebär dock hänvisningen i 2 § valutaväxlingslagen att företag som driver valutaväxlingsverksamhet undantas från skyldighet att anmäla sin verksamhet till Finansinspektionen. Hovrätten föreslår att förslaget till valutaväxlingslag preciseras på så sätt att anmälan till Finansinspektionen inte

behöver göras av företag som avses i 2 § första stycket 1–4 lagen om åtgärder mot penningtvätt.

Kammarrätten i Sundsvall

Såsom kammarrätten påpekat ovan och i remissbehandlingen av betänkandet SOU 1994:66 Finansiella tjänster i förändring, föreligger allmänna tolkningssvårigheter beträffande uttrycket "väsentlig omfattning". För såväl den som driver valutaväxlingsverksamhet som Finansinspektionen och de rättstillämpande myndigheterna är det av vikt att gränserna för anmälningssplikten tydliggörs. Kammarrätten förordar en precisering på så sätt att det i första hand i lagtexten beloppsmässigt, i relation till omsättningen i valutaväxlingsverksamheten, anges vad som utgör verksamhet "som bedrivs i väsentlig omfattning" eller att det i allt fall genom uttalanden i förarbeten eller på annat sätt ges största möjliga vägledning för den praktiska tillämpningen av bestämmelsen.

Företag som redan tidigare är omnämnda i lagen om penningtvätt bör – såsom framgår av promemorian – med tanke på att de redan står under tillsyn genom bestämmelser i annan lagstiftning undantas från anmälningssplikt. En redaktionell ändring måste dock göras i 2 § lagförslaget för att undvika att samtliga företag som kan tänkas driva valutaväxlingsrörelse i väsentlig omfattning och därigenom samtliga anmälningsspliktiga företag skall omfattas av undantaget. Kammarrätten föreslår därför följande lydelse på 2 § första stycket. "Den som bedriver valutaväxlingsrörelse i väsentlig omfattning, skall anmäla verksamheten till Finansinspektionen. Anmälan behöver inte göras av företag som avses i 2 § första stycket punkterna 1 till 4 lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt."

Finansinspektionen

I 2 § i lagförslaget bör ett tillägg göras för att undvika oklarhet beträffande lagens tillämpningsområdet. Paragrafen bör lyda "...Anmälan behöver inte göras av företag som avses i 2 § 1–4 lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt".

I 3 § bör lydelsen "i väsentlig omfattning" läggas till efter ordet valutaväxlingsrörelse för att tydliggöra att lagen om penningtvätt endast gäller om dessa förutsättningar föreligger.

Riksskatteverket

Avvägningen mellan ett krav på tillstånd och enbart anmälningssplikt har redan beaktats. I avvaktan på att erfarenheter vunnits, avstår lagstiftaren

därför från att införa tillståndsplikt för de företag som bedriver valutaväxlingsrörelse samt den därmed sammanhängande tillsynen.

I stället ska dessa företag endast behöva *anmäla* sin verksamhet till Finansinspektionen, enligt 2 § i valutaväxlingslagen. Denna skyldighet föreligger dock först då rörelsen är av *väsentlig omfattning*. Vad som är väsentlig omfattning går inte att ange utan ska bedömas med hänsyn till omfattningen av hela den verksamhet som företaget bedrivit det senaste året.

Det är således upp till det enskilda företaget att själv avgöra om valutaväxlingsrörelsen är av en sådan omfattning att en anmälningsskyldighet föreligger. Inte minst av rättssäkerhetsskäl bör lagstiftningen utformas så, att det klart framgår i vilka fall en anmälan ska göras. Om så inte sker kan företaget drabbas av att behöva upphöra med verksamheten, en form av näringsförbud.

Om förslaget med anmälningsskyldighet genomförs, är det angeläget att följa utvecklingen i dessa företag. Det måste t.ex. bevakas att inte ett företag fortsätter att driva valutaväxlingsrörelse trots ett föreläggande från inspektionen att upphöra.

Att motverka penningtvätt hos företag som driver valutaväxling är ett av huvudskälen för att införa lagen. Eftersom valutaväxlingskontor även används för förmedling av pengar till utlandet, finns påtaglig fara för penningtvätt. Dessa företag kommer inte att likställas med de företag som för närvarande omfattas av penningtvättslagen och som står under tillsyn av Finansinspektionen eller dess motsvarighet i utlandet. Den pågående behandling av betänkandet "Betaltjänster" (SOU 1995:69) i regeringskansliet bör därför avvaktas.

Den nya lagen ska gälla *företag* som driver valutaväxlingsrörelse med viss omfattning. Ibland används i lagtexten i stället för ordet företag "den som...", "om någon...", "honom...". Det är värdefullt om ett enda begrepp används.

Svenska Bankföreningen

Föreningens uppfattning att alla valutaväxlingsföretag skall behandlas på samma sätt får ytterligare tyngd genom de svårigheter som uppenbarligen finns att ange hur gränsen skall dras mellan företag med "väsentlig omfattning" och övriga företag. Lagrådsremissens resonemang i denna del avslutas med konstaterandet att "Vad som är väsentlig omfattning går inte att ange i absoluta tal utan får avgöras från fall till fall." I praktiken innebär detta att det överläts åt valutaväxlingsföretagen själva att avgöra om anmälningsskyldighet föreligger eller inte. En sådan ordning måste anses vara otillfredsställande.

I författningskommentaren till 2 § förslaget till valutaväxlingslag hänvisas på s. 65 till andra stycket i paragrafen. Här måste rätteligen avses andra meningen, eftersom det är den som innehåller bestämmelse om undantag från anmälningsskyldigheten för vissa företag. Det bör i kommentaren till den aktuella paragrafen anmärkas att en ändring också görs i speciallagstiftningen för dessa företag just när det gäller valutahandel.

Finansförbundet

Det finns en uppenbar risk att penningtvätsaktiviteter kommer att förskjutas från företag som omfattas av anmälningsskyldigheten till företag som växlar valuta som någon form av bisyssla och som enligt förslaget, som huvudregel, inte ska omfattas av anmälningsskyldigheten. För att förhindra detta föreslår Finansförbundet att det, för dessa företag, bör införas ett maximibelopp för enskilda växlingstillfällen för att försvåra penningtvätt genom denna växlingsverksamhet. Ska syftet med lagstiftningen uppnås bör lagen i så stor utsträckning som möjligt förhindra att penningtvätt förskjuts till verksamheter som inte är helt reglerade av lagstiftningen.

TCO

Eftersom företag som inte har valutaväxling som huvuduppgift också får växla valutor anser TCO att det för dessa bolag bör införas ett maximibelopp för enskilda växlingstillfällen för att försvåra penningtvätt genom dessa företags växlingsverksamhet.

Sveriges Köpmannaförbund

Enligt förslaget till ny lag skall företag som driver valutaväxlingsrörelse i väsentlig omfattning anmäla sin verksamhet till Finansinspektionen för registrering. Det innebär att enskilda butiker, hotell m.fl. som växlar valutor i begränsad omfattning inte behöver registrera sin verksamhet.

Förbundet finner det rimligt att de som bedriver valutaväxling i större skala också skall omfattas av reglerna om penningtvätt.

Valuta Specialisten AB

Den som *över huvudtaget* driver valutaväxlingsrörelse, skall anmäla verksamheten till Finansinspektionen. Skälen till detta är att det idag bedrivs en relativt stor valutaväxlingsverksamhet hos företag som ej har valutaväxling som sin huvudsyssla. Exempel på dylika företag är vissa guldaaffärer, klädaaffärer, resebyråer m.m. Valuta Specialisten menar att lagen om valutaväxling ej kommer att uppfylla sitt syfte att förhindra

penningtvätt om inte samtliga som bedriver valutaväxlingsverksamhet kommer att omfattas av lagen.

c) Föreläggande att inkomma med anmälan m.m.

Hovrätten över Skåne och Blekinge:

Enligt promemorian skall Finansinspektionen kunna förelägga den som driver anmälningsskyldig verksamhet att inkomma med anmälan. Om anmälan inte görs skall inspektionen kunna förelägga företaget att upphöra med verksamheten. Detta återspeglas inte i förslaget till lagtext. Finansinspektionen bör enligt promemorian vidare ha möjlighet att förena föreläggandena med vite. För att utfärda förelägganden som är förenade med vite måste Finansinspektionen ha stöd i lag. Förelägganden att upphöra med anmälningsskyldig verksamhet förenat med vite har stöd av promemorians förslag till lagtext. Däremot saknas sådant stöd för föreläggande att vid vite inkomma med anmälan om verksamhet till Finansinspektionen. Det bör dock undvikas att handläggningen hos Finansinspektionen blir föremål för en utdragen process av överklaganden av vitesförelägganden. Finansinspektionen bör i stället komma fram till ett överklagbart beslut i själva saken så snart som möjligt. Finansinspektionen bör därför i första hand, utan vitesföreläggande, anmoda den som driver verksamheten att inkomma med anmälan samt i andra hand, när anmodan inte följs, förelägga honom att vid vite upphöra med verksamheten. Hovrätten föreslår att 7 § första stycket får följande lydelse: "Om någon driver verksamhet som är anmälningsskyldig enligt 2 § utan att ha gjort anmälan om det och följer han inte en anmodan från Finansinspektionen att ge in en anmälan, skall Finansinspektionen förelägga honom att upphöra med verksamheten."

Kammarrätten i Sundsvall

Kammarrätten förordar att dessa paragrafer ändras på så sätt att Finansinspektionen ges möjlighet att i första hand förelägga att företag att fullgöra sin anmälningsskyldighet innan inspektionen meddelar ett föreläggande för företaget upphöra med verksamheten.

Riksskatteverket

I 6 § föreskrivs att företag har en upplysningsplikt för att Finansinspektionen ska kunna kontrollera att penningtvättslagen följs.

Först i 8 § regleras vad som händer om företaget inte lämnar begärda upplysningar. Denna paragraf bör, av systematiska skäl, i stället placeras direkt efter 6 §.

I 7 § första stycket samt av författningskommentaren framgår, att i de fall någon driver verksamhet som ska anmälas men inte gör det, ska Finansinspektionen direkt kunna förelägga företaget att upphöra med verksamheten. Enligt promemorian på sid. 51 framgår emellertid att, företaget bör av Finansinspektionen först föreläggas att komma in med en anmälan. Om så inte sker ska Finansinspektionen därefter förelägga företaget att upphöra med verksamheten.

Rikspolisstyrelsen, finanspolisen

Enligt Finanspolisens bedömning är föreläggandet från Finansinspektionens sida att upphöra med verksamheten även om detta skulle förenas med vite inte tillräckligt kraftfullt för att avhålla någon från att utnyttja valutaväxlingskontoren för penningtvätt. Övervakningen av verksamheten kommer i praktiken inte vara tillräckligt omfattande för att ge Finansinspektionen möjligheter att använda föreläggandeinstrumentet. Den radikala lösningen skulle vara att införa förbud för valutaväxling hos annan än den som är auktoriserad. Kontanter som växlats trots förbudet skulle behandlas på samma sätt som varor som utsatts för varu-smuggling och kunna förverkas såvitt det inte är uppenbart ogiltigt. Kunden skulle i det läget avhålla sig från att växla hos icke auktoriserade. Den som trots detta väljer att svartväxla torde ha skäl för att taga risken. Annan sanktion skulle inte behövas. Man kan också förmoda att marknaden själv skulle hjälpa till med övervakningen och av konkurrensskäl peka ut dem som utan tillstånd ägnar sig åt valutaväxling av väsentlig omfattning.

d) Efterlevnaden av penningtvättslagen

Finansförbundet

För att lagen ska få önskad effekt krävs också att de anställda i företag som handlar med valutor får utbildning som gör det möjligt att uppmärksamma och identifiera penningtvätt. Detta nämns i förslaget och där pekas, helt riktigt, respektive institut och företag ut som ansvariga för att detta kommer tillstånd. För att stärka denna viktiga dimension föreslår Finansförbundet att det i Finansinspektionens övervakningsuppdrag även ingår att kontrollera att personal som arbetar med valutaväxling fått adekvat utbildning kring penningtvättsproblematik och den lagstiftning som reglerar verksamheten.

TCO

En konsekvens som nämns i förslaget men där uppgiften ligger på respektive institut eller företag som handlar med valuta är behov av utbildning för de anställda, inte minst när det gäller uppmärksamhet beträffande penningtvätt. TCO föreslår att det i Finansinspektionens övervakningsuppdrag ingår att

kontrollera att personalen som arbetar med valutaväxling också fått utbildning beträffande den lagstiftning som reglerar verksamheten.

Prop. 1995/96:216
Bilaga 3

4 Konsumentskyddsregel vid valutaväxling

a) Behovet av en konsumentskyddsregel

Riksskatteverket

Behov av regler som bidrar till konsumentskydd vid valutaväxling införs. Bl.a. ska det av avräkningsnotan framgå köp- och säljkurs samt de avgifter som tas ut av valutaväxlingsföretaget. Det borde även av avräkningsnotan ställas krav på utställarens namn och adress eller annan uppgift genom vilken denna kan identifieras. Av kontrollskäl borde även uppgifter om köparen framgå.

Konkurrensverket

Konkurrensverket har inget emot att reglerna avseende konsumentskydd för valutaväxling förstärks. Detta sker enklast genom att komplettera redan befintliga lagar inom det marknadsrättsliga området.

Konsumentverket

Konsumentverket tillstyrker förslaget att införa särskilda regler om information till skydd för konsumenter vid valutaväxling. I övrigt har Konsumentverket inget att erinra mot de förslag som lämnas i promemorian. Konsumentverket vill härutöver framföra följande.

I 4 § förslaget till valutaväxlingslag föreskrivs att informationen skall vara tydlig. Syftet med bestämmelsen är enligt promemorians författningskommentar (sid. 65 f) att kunden klart och tydligt skall få information om bl.a. priset för transaktion för att kunna göra jämförelser mellan olika växlingsföretag. Någon närmare redogörelse för tydlighetskravet lämnas inte.

För att förenkla tolkningen av valutaväxlingslagen bör det i motiven närmare redogöras för tydlighetskravet. Detta kan ske genom en hänvisning till prisinformationslagen (1991:601) och med angivande av några exempel när tydlighetskravet kan anses uppfyllt.

I promemorian (sid. 57 och 66) skall rätteligen anges att *Stockholms tingsrätt* och Marknadsdomstolen har rätt att meddela informationsåläggande.

TCO

TCO är positiv till förslaget om införandet av en särskild konsumentskyddsregel vid valutaväxling.

Prop. 1995/96:216
Bilaga 3

Sveriges Köpmannaförbund

Det är rimligt att för företag som bedriver valutaväxling precisera konsumentens behov av tydlighet i prissättningen genom krav på angivande av gällande växelkurser och avgifter samt tillhandahållande av avräkningsnota för transaktionen.

Valuta Specialisten AB

Valuta Specialisten menar att konsumentskyddet bör stärkas ytterligare genom införande av totalpriser. Skälet till detta är att det idag är väldigt komplicerat för en konsument att jämföra olika valutaväxlingsföretags priser inför en valutaväxlingstransaktion. Detta då det idag förekommer att vissa företag ej alltid uppger totalpriser för en växlingstransaktion. I stället för totalpris upplyser en del företag kunden om en viss valutakurs men informerar inte alls om den rörliga avgift som tillkommer när transaktionen genomförs. Detta förfaringssätt är direkt vilseledande för konsumenten som ej i tid uppmärksammas på den tillkommande rörliga avgiften. Valuta Specialisten är av den bestämda uppfattningen att ett totalpris (växlingskurs + procentuell avgift) alltid skall anges samt om en eventuell fast avgift tas ut av kunden.

b) Överträdelse av konsumentskyddsregeln

Kammarrätten i Sundsvall

I paragrafens andra mening bör ordet "länsrätten" bytas ut mot "allmän förvaltningsdomstol" i enlighet med den normalt använda terminologin. Sammanställt med 14 § lagen om allmänna förvaltningsdomstolar framgår att man härigenom avser länsrätt. Om föreslagen ändring genomförs bör även i paragrafens sista mening orden "av länsrättens avgörande" utgå.

5 Största tillåtna valutapositioner

Sveriges Riksbank

Slutligen välkomnar fullmäktige att förslaget till ändring av bankrörelselagen (1987:617) innebär att vikten av tillsynen över valutakursrisker poängteras eftersom dessa har betydelse för stabiliteten i det finansiella systemet. Det är emellertid viktigt att undvika att limiterna sätts på ett sätt som riskerar att negativt påverka valutamarknadens funktionssätt.

Finansinspektionen

Finansinspektionen tillstyrker att bestämmelser om valutahandel förs in i bankrörelselagen (1987:617) och lagen (1992:1610) om kreditmark-nadsbolag. Inspektionen utövar redan tillsyn över hur instituten hanterar olika typer av risker samt ansvarar för den tillsyn som följer av kapitaltäckningsreglerna, där bl.a. kapitalkrav för valutakursrisker ingår. Genom nämnda förändring koncentreras i princip all tillsyn avseende enskilda instituts valutakursrisker och uppföljning av dessa till en myndighet. Detta är enligt inspektionen en nödvändig förändring.

I utkastet till lagrådsremiss diskuteras huruvida valutalimiter behövs sedan kapitalkrav för valutakursrisker införts. Enligt remissen kan kapitalkravet vara otillräckligt för ett institut med, i förhållande till sin kapitalbas, stora valutaexponeringar. Det finns därför skäl att införa bestämmelser beträffande institutens valutapositioner.

Syftet med en reglering av institutens valutarisker är att dessa bör begränsas på ett sådant sätt att de står i rimlig proportion till institutens egna kapital. Inspektionen delar uppfattningen att kapitaltäckningsreglerna kan vara otillräckliga. I vissa situationer skulle det därför kunna vara önskvärt att även tillämpa valutalimiter.

Inspektionen anser att en utvärdering bör göras av effekterna av gällande kapitaltäckningsregler för att pröva om motiv finns även för en fortsatt tillämpning av valutalimiter. En sådan utvärdering bör också analysera i vilken grad inspektionen bör fastställa valutalimiter eller om ansvaret för dessa, liksom för andra risklimiter, bör åvila instituten.

Finansinspektionen anser att den bör ha möjlighet att utforma reglerna om instituts största tillåtna valutaposition såväl i enskild valuta som på aggregerad nivå. Däremot anser Finansinspektionen att det vore olämpligt att i lag reglera att Finansinspektionen *skall* meddela föreskrifter om största tillåtna valutapositioner. Det skulle vara mer ändamålsenligt om bestämmelsen utformas så att inspektionen *får* föreskriva om ett instituts största tillåtna valutapositioner.

Svenska Bankföreningen

I lagrådsremissen föreslås vidare att det skall införas ett bemyndigande för regeringen eller Finansinspektionen att utfärda föreskrifter om största tillåtna valutapositioner för banker, kreditmarknadsbolag och värdepappersföretag. Sådana föreskrifter avses ersätta de valutalimiter som Riksbanken för närvarande anger i samband med utfärdande av valutahandelstillstånd. Denna ordning föreslås nu bli upphävd.

Det konstateras i remissen att det, mot bakgrund av att det införts kapitalkrav för valutarisker, kan ifrågasättas om det finns skäl att ha kvar regler om hur stora valutapositioner ett institut får ikläda sig. Reglerna om kapitalkrav torde för de institut som tar begränsade valutakursrisker utgöra ett tillräckligt skydd, sägs det i remissen. För andra institut som tar på sig en betydande valutaposition i förhållande till sin storlek kan risken vara så stor att reglerna om kapitalkrav är otillräckliga och för att förhindra sådana fall bör det finnas möjlighet att utfärda föreskrifter om största tillåtna valutaposition.

Av vad som sägs i lagrådsremissen följer, enligt Bankföreningens uppfattning, att Finansinspektionens föreskrifter om valutapositioner inte skall behöva gälla för alla institut, utan endast i de fall befintliga regler om kapitalkrav bedöms otillräckliga. För att kunna göra en lämplig avgränsning av föreskrifternas tillämpningsområde bör Finansinspektionen därför ges möjlighet att meddela undantag från sina föreskrifter för enskilda institut. Bankföreningen föreslår att det i de aktuella paragraferna införs en dispensregel, som innebär att inspektionen om särskilda skäl föreligger skall kunna meddela undantag från föreskrifterna om valutapositioner. De uttalanden som görs i lagrådsremissen (s. 60) kan vara vägledande för inspektionens tillämpning av denna bestämmelse.

Sveriges Advokatsamfund

I händelse av lagstiftning enligt förslaget erfordras enligt samfundets mening i fråga om tillåtna valutapositioner en närmare precisering för att ett rimligt krav på förutsebarhet ska vara tillgodosett.

6 Lagen om värdepappersrörelse

Finansinspektionen

Lagen om värdepappersrörelse förutsätter för tillstånd att värdepappersrörelsen skall utgöra den huvudsakliga verksamheten och att de verksamheter som uppräknas i 3 kap. 4 § samma lag endast får bedrivas efter särskilt tillstånd och endast om de ingår som ett led i rörelsen. Regleringen överensstämmer i stort med regleringen i ISD vilket innebär att ett värdepappersbolag som bedriver verksamhet enligt lagen om värdepappersrörelse i Sverige även – efter Finansinspektionens under rättelse – får bedriva denna verksamhet i annat land inom EES.

Som ovan påtalats har ett värdepappersbolag enligt 3 kap. 4 § första stycket 6 lagen (1991:981) om värdepappersrörelse redan idag möjlighet att söka tillstånd att som ett led i verksamheten utföra valutaväxlings-transaktioner. Denna verksamhet kan bolaget med stöd av ISD också bedriva i annat EES land.

Handel med derivat med valuta som underliggande tillgång är tillståndspliktig såsom värdepappersrörelse eftersom valutaderivat

betraktas som ett finansiellt instrument enligt lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument och enligt ISD.

Den nya reglering som föreslås införs i lagen om värdepappersrörelse, d.v.s. att ett värdepappersbolag efter tillstånd skall få bedriva valutahandel, torde därför endast avse sådan avistahandel med valuta som inte är att anse som valutaväxlingstransaktioner. Enligt Finansinspektionens mening är det högst tveksamt att införa en möjlighet för varje värdepappersbolag att bedriva avistahandel med valuta. Det står inte i överensstämmelse med intentionerna i lagen om värdepappersrörelse att en verksamhet skall få bedrivas utan samband med värdepappersrörelsen. Inte heller överensstämmer regleringen med ISD, vilket innebär att denna verksamhet inte kommer att kunna anmälas ut till andra EES-länder av Finansinspektionen. Det kommer att krävas en extra auktorisation i värdlandet under förutsättning av att det är möjligt enligt värdlandets lagstiftning att meddela ett sådant tillstånd. Det kan anmärkas att det inte synes vara möjligt för inspektionen att enligt lagen om värdepappersrörelse meddela en sådan extra auktorisation för värdepappersbolag från annat EES-land som anmält sig in i Sverige enligt ISD.

Om emellertid ett svenskt värdepappersbolag som exempelvis bedriver handel med valutaderivat vill söka tillstånd att också bedriva avistahandel med valuta i Sverige finns den möjligheten genom nuvarande reglering i 3 kap. 4 § tredje stycket lagen om värdepappersrörelse. Det är högst sannolikt att bolaget i dessa fall kan visa att särskilda skäl föreligger och att denna verksamhet kan komma att underlätta rörelsen.

Mot bakgrund av ovanstående avstyrker Finansinspektionen att den föreslagna regleringen angående valutahandel införs i lagen om värdepappersrörelse.

Riksskatteverket

Prövning av om banker och kreditmarknadsbolag ska få driva valutahandel ska ingå i den grundläggande auktorisationen, enligt förslaget.

För värdepappersbolag krävs däremot ett *särskilt tillstånd*. Detta framgår endast av kommentarerna till lagförslaget men inte av lagtexten.

Skattemyndigheten i Stockholms län

Enligt förslaget skall prövningen av om banker och kreditmarknadsbolag skall få bedriva valutahandel göras i samband med att den grundläggande auktorisationen beviljats. För värdepappersbolag däremot fordras särskilt tillstånd.

Skattemyndigheten vill peka på att denna föreslagna skillnad endast framgår av specialmotiveringen till lagförslaget.

7 Ekonomiska effekter

Prop. 1995/96:216
Bilaga 3

Finansinspektionen

Förslaget medför utökade arbetsuppgifter för inspektionen såväl såvitt avser uppföljning av bestämmelserna i förslaget till Valutaväxlingslag som förslaget beträffande valutahandel. Finansinspektionen anförde i sin fördjupade anslagsframställning för budgetåret 1997, 1998 och 1999 att bl.a. förväntade nya arbetsuppgifter för inspektionen till följd av ny eller ändrad lagstiftning kräver att utökade resurser ställs till inspektionens förfogande. Inspektionen vill därför hänvisa till den tidigare resursbedömningen.

Valuta Specialisten AB

Valuta Specialisten anser att registreringsavgiften skall utgöra en del av omsättningen avseende valutaväxling. Skälet till detta är att en fast avgift kan drabba mindre företag oskäligt hårt. Härmed skulle otillbörliga konkurrensfördelar kunna uppstå för större företag.

8 Skattekontroll

Riksskatteverket

Uttrycket *valuahandlare* förekommer i lagen (1990:325) om självdeklaration och kontrolluppgifter (LSK) – 3 kap. 22 p. 6, 27, 27 a samt 34 §§. Med ordet avses "auktoriserad valutahandlare" enligt 22 b § riksbankslagen, enligt förarbetena. Om paragrafen i riksbankslagen upphör, måste uttrycket valutahandlare ersättas med ett annat, förslagsvis *den som bedriver handel med valuta*.

Skattemyndigheten i Stockholms län

Enligt förslaget skall valutahandelstillståndet avskaffas vilket innebär att Riksbankens auktorisation av valutahandlare försvinner.

Termen valutahandlare återfinns i 3 kap. 27, 27 a samt 34 §§ lagen (1990:325) om självdeklaration och kontrolluppgifter (LSK). Med valutahandlare avses enligt förarbetena auktoriserad valutahandlare jämlikt 22 b § lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank.

Eftersom auktorisationen föreslås avskaffad bör ändringar göras i LSK. Förslagsvis kan ordet valutahandlare ersättas med "den som bedriver handel med valuta".

I 3 kap. 50 § LSK stadgas att kontrolluppgift skall lämnas för betalningar till utlandet. Med betalning till utlandet avses, jämlikt 2 st

samma paragraf, en betalning till en utländsk juridisk person eller en fysisk person som inte är bosatt i Sverige.

Skattemyndigheten anser att starka skäl talar för att kontrolluppgiftsskyldighet även skall föreligga när en överföring till eget konto i utlandet utförs för en person bosatt i Sverige. Av propositionen 1992/93:65 om upphävande av lagen (1990:750) om betalningar till och från utlandet m.m. sid. 31, synes framgå att avsikten var att en sådan överföring till eget konto skulle omfattas av kontrolluppgiftsskyldighet. Paragrafens ordalydelse torde dock inte ge utrymme för en sådan tolkning.

Skattemyndigheten föreslår därför att 3 kap. 50 § LSK ändras så att överföringar till eget konto i utlandet omfattas av lagen.

Prop. 1995/96:216
Bilaga 3

2 Lagtext

2.1 Förslag till valutaväxlingslag

Härigenom föreskrivs följande.

Definition

1 § I denna lag avses med valutaväxlingsrörelse yrkesmässig handel med utländska sedlar och mynt samt resecheckar utställda i utländsk valuta.

Anmälningsskyldighet

2 § Företag som driver valutaväxlingsrörelse i väsentlig omfattning skall anmäla verksamheten till Finansinspektionen. Anmälan behöver inte göras av företag som avses i 2 § första stycket 1–4 lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt.

Finansinspektionen skall föra ett register över de företag som har anmält verksamhet enligt första stycket.

Åtgärder mot penningtvätt

3 § Bestämmelser om skyldighet för företag som driver valutaväxlingsrörelse i väsentlig omfattning att medverka till att förhindra penningtvätt finns i lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt.

Konsumentskydd

4 § Företag som driver valutaväxlingsrörelse skall tydligt informera om gällande växelkurser och avgifter samt tillhandahålla avräkningsnota som anger företagets namn, köp- respektive säljkurs samt avgifter.

5 § Om ett företag som driver valutaväxlingsrörelse inte lämnar information enligt 4 §, skall marknadsföringslagen (1995:450) tillämpas.

Information enligt 4 § skall därvid anses vara sådan information av särskild betydelse från konsument synpunkt som avses i 4 § andra stycket marknadsföringslagen.

Upplysningsskyldighet

6 § Företag som har anmält sin verksamhet enligt 2 § skall lämna Finansinspektionen de upplysningar om verksamheten som behövs för att

inspektionen skall kunna kontrollera att lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt följs.

Prop. 1995/96:216
Bilaga 4

Ingripanden m.m.

7 § Om ett företag driver sådan verksamhet som är anmälningspliktig enligt 2 § utan att ha gjort anmälan, skall Finansinspektionen förelägga det att göra anmälan. Om företaget inte rättar sig efter föreläggandet, skall inspektionen förelägga det att upphöra med verksamheten.

Är det osäkert om anmälningsskyldighet föreligger beträffande viss verksamhet, får Finansinspektionen förelägga företaget att lämna de upplysningar om verksamheten som behövs för att bedöma om så är fallet.

8 § Om ett företag inte lämnar upplysningar enligt bestämmelserna i 6 §, får Finansinspektionen förelägga företaget att upphöra med verksamheten.

9 § Om ett företag som gjort anmälan enligt 2 § överträder en bestämmelse i lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt eller en föreskrift som meddelats med stöd av den lagen, får Finansinspektionen förelägga företaget att göra rättelse.

Om rättelse inte sker, får inspektionen förelägga företaget att upphöra med verksamheten.

10 § Förelägganden enligt 7–9 §§ får förenas med vite.

Finansinspektionen får bestämma att ett beslut om föreläggande skall gälla omedelbart.

Överklagande

11 § Finansinspektionens beslut enligt 7 § andra stycket får inte överklagas. Inspektionens beslut i övrigt enligt denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Avgifter

12 § Föreskrifter om avgifter i registreringsärenden enligt denna lag meddelas av regeringen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

2.2. Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Prop. 1995/96:216
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 5 § sekretesslagen (1980:100) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.
5 §^{xiii}

Sekretess gäller i statlig myndighets verksamhet, som består i tillståndsgivning eller tillsyn med avseende på bank- och kreditväsendet, värdepappersmarknaden eller försäkringsväsendet, för uppgift om

1. affärs- eller driftförhållanden hos den som myndighetens verksamhet avser, om det kan antas att han lider skada om uppgiften röjs,
2. ekonomiska eller personliga förhållanden för annan, som har trätt i affärsförbindelse eller liknande förbindelse med den som myndighetens verksamhet avser.

I ärende hos statlig myndighet om innehav av aktier i bankaktiebolag, kreditmarknadsbolag, värdepappersbolag och i försäkringsaktiebolag gäller sekretess för uppgift om enskilda personliga eller ekonomiska förhållanden om det kan antas att den enskilde lider skada eller men om uppgiften röjs. Sekretess gäller inte för beslut av myndigheten och inte heller för uppgift som erhållits från annan myndighet om uppgiften inte är sekretessbelagd där.

Sekretess gäller vidare i statlig myndighets verksamhet, som består i övervakning enligt insiderlagen (1990:1342), för sådan uppgift om enskilda ekonomiska eller personliga förhållanden, vilken på begäran har lämnats av någon som är skyldig att lämna uppgifter till myndigheten. Rör uppgiften den uppgiftsskyldige gäller dock sekretess endast om denne kan antas lida skada eller men om uppgiften röjs och sekretess inte motverkar syftet med uppgiftsskyldigheten.

Sekretess gäller vidare i statlig myndighets verksamhet, som består i övervakning enligt insiderlagen (1990:1342) eller kontroll enligt valutaväxlingslagen (1996:000), för sådan uppgift om enskilda ekonomiska eller personliga förhållanden, vilken på begäran har lämnats av någon som är skyldig att lämna uppgifter till myndigheten. Rör uppgiften den uppgiftsskyldige gäller dock sekretess endast om denne kan antas lida skada eller men om uppgiften röjs och sekretess inte motverkar syftet med uppgiftsskyldigheten.

Sekretess gäller, i den mån riksdagen har godkänt avtal härom med främmande stat eller mellanfolklig organisation, hos myndighet i verksamhet som avses i första-tredje styckena för sådan uppgift om affärs- eller driftförhållanden och ekonomiska eller personliga förhållanden som myndigheten erhållit enligt avtalet. Samma sekretess gäller hos Finansinspektionen, i den mån regeringen föreskriver det, om inspektionen från motsvarande utländsk myndighet erhållit uppgifter enligt annat avtal.

Föreskrifterna i 14 kap. 1–3 §§ får inte i fråga om denna sekretess till-lämnas i strid med avtalet.

Regeringen kan för särskilt fall förordna om undantag från sekretessen enligt första stycket 1, om den finner det vara av vikt att uppgiften lämnas.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

Prop. 1995/96:216
Bilaga 4

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

2.3 Förslag till lag om ändring i bankrörelselagen (1987:617)

Prop. 1995/96:216
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs i fråga om bankrörelselagen (1987:617)
dels att 2 kap. 2 § skall ha följande lydelse,
dels att i lagen skall föras in en ny paragraf, 2 kap. 10 §, samt närmast före 2 kap. 10 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.
2 §^{xiv}

En bank får, med iakttagande av vad som föreskrivs i detta kapitel,

1. låna upp medel, bland annat genom att ge ut obligationer eller andra jämförbara fordringsrätter,
2. lämna och förmedla kredit, bland annat i form av konsumentkredit och kredit mot panträtt i fast egendom eller i fordringar,
3. medverka vid finansiering, bland annat genom att förvärva fordringar och upplåta lös egendom till nyttjande (leasing),
4. förmedla betalningar,
5. tillhandahålla betalningsmedel,
6. ikläda sig garantiförbindelser och göra liknande åtaganden,
7. medverka vid värdepappersemissioner,
8. lämna ekonomisk rådgivning,
9. förvara värdepapper,
10. bedriva rembursverksamhet,
11. vara förvaringsinstitut för värdepappersfonder,
12. medverka vid försäljning av försäkringstjänster,
13. tillhandahålla inkassotjänster,
14. tillhandahålla bankfackstjänster,

15. driva valutahandel *under de förutsättningar som föreskrivs i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank,*

15. driva valutahandel,

Prop. 1995/96:216
Bilaga 4

16. driva värdepappersrörelse under de förutsättningar som föreskrivs i lagen (1991:981) om värdepappersrörelse, samt

17. lämna kreditupplysning under de förutsättningar som föreskrivs i kreditupplysningslagen (1973:1173).

En bank får vidare driva verksamhet som har naturligt samband med inlåning eller med verksamhet som anges i första stycket 1–14.

En bank får vidare driva verksamhet som har naturligt samband med inlåning eller med verksamhet som anges i första stycket 1–15.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får meddela närmare föreskrifter om vilken verksamhet en bank får bedriva.

Om det finns särskilda skäl får regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen tillåta att en bank tillhandahåller posttjänster.

Prop. 1995/96:216
Bilaga 4

Valutaposition

Prop. 1995/96:216
Bilaga 4

10 §

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finans-inspektionen får meddela före-skrifter om en banks största tillåtna valutaposition.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank

Prop. 1995/96:216
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank^{xv}

*dels att 22 b § skall upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 22 b § skall utgå,
dels att 53 § skall ha följande lydelse.*

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

53 §^{xvi}

Den som inte fullgör sin skyldighet enligt 22 § att lämna uppgifter eller visa upp handlingar eller lämnar oriktig uppgift när skyldigheten fullgörs skall dömas till böter, om gärningen inte är belagd med straff i brottsbalken. Om ett vite har förelagts med stöd av 22 § andra stycket, får dock inte dömas till straff för gärning som omfattas av föreläggandet.

Den som bedriver valutahandel utan tillstånd skall dömas till böter eller fängelse högst sex månader.

I ringa fall skall inte dömas till ansvar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:325) om självdeklaration och kontrolluppgifter

Prop. 1995/96:216
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 22, 27, 27 a och 34 §§ lagen (1990:325) om självdeklaration och kontrolluppgifter skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 1995/96:172 *Föreslagen lydelse*

3 kap.
22 §^{xvii}

Kontrolluppgift om inkomstränta och fordran skall lämnas av

1. Värdepapperscentralen VPC Aktiebolag,
2. den som yrkesmässigt bedrivit inlåning eller på annat sätt yrkesmässigt ombesörjt att pengar blivit räntebärande,
3. den som gett ut skuldförbindelse för den allmänna marknaden,
4. förening som från medlemmar mottagit pengar för förräntning,
5. Riksgäldskontoret i fråga om statens sparobligationer,
6. *valutahandlare och värdepappersinstitut hos vilka utländskt fondpapper eller rättighet eller skyldighet som anknyter till sådant fondpapper förvaras i depå eller kontoförs,* 6. *den som driver valutahandel samt värdepappersinstitut hos vilket utländskt fondpapper eller rättighet eller skyldighet som anknyter till sådant fondpapper förvaras i depå eller kontoförs,*

7. Insättningsgarantinämnden.

Kontrolluppgift skall lämnas för den som gottskrivits ränta eller till vilken ränta betalats ut (borgenär) och den som har varit antecknad som innehavare av utländskt räntebärande fondpapper eller rättighet eller skyldighet som anknyter till sådant fondpapper oavsett om ränta utgått. Kontrolluppgiften skall ta upp den ränta som den uppgiftsskyldige sammanlagt gottskrivit eller betalat ut till borgenären, dennes sammanlagda fordran på den uppgiftsskyldige vid årets utgång och avdragen preliminär skatt. I fall som avses i första stycket 6 skall uppgift lämnas om ränta som utbetalats eller gottskrivits samt om innehavet i depån eller den kontoförda fordringen vid årets utgång. Kontrolluppgift skall vidare lämnas för upplupen men inte förfallen avkastning (räntekompensation) vid avyttring av fordran eller andel i sådan värdepappersfond som avses i 27 § 6 mom. lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt.

Innehas ett konto av mer än en person skall ränta och fordran fördelas lika mellan innehavarna, om inte annat förhållande är känt för den uppgiftsskyldige. I fråga om konto för vilket samtliga innehavare inte redovisas enligt bestämmelserna i 57 § andra stycket skall dock den totala räntan och fordran redovisas utan fördelning.

Avser en utbetalning också annat än ränta och kan den uppgiftsskyldige inte ange hur stor del därav som utgör ränta, skall i stället för ränta det sammanlagt utbetalda beloppet redovisas.

En skattskyldig, som uppdrar åt en utländsk förvaltare att i sådan egenskap föras in i det register som förs av Värdepapperscentralen VPC

Aktiebolag enligt aktiekontolagen (1989:827), skall utan dröjsmål till Riksskatteverket lämna ett skriftligt medgivande till insyn i depå eller konto som han har hos förvaltaren.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

27 §^{xviii}

Kontrolluppgift om utdelning och innehav skall lämnas av

1. den som utbetalt utdelning på aktie i svenskt aktiebolag som är avstämningsbolag enligt 3 kap. 8 § aktiebolagslagen (1975:1385), 3 kap. 8 § försäkringsrörelselagen (1982:713) eller 3 kap. 8 § bankaktiebolagslagen (1987:618),

2. den som utbetalt utdelning på andel i svensk värdepappersfond som avses i 1 § lagen om värdepappersfonder (1990:1114),

3. den som utbetalt utdelning från utländsk juridisk person, om utdelningen utbetalats genom Värdepapperscentralen VPC Aktiebolags försorg,

4. *valutahandlare och värdepappersinstitut hos vilka* utländskt fondpapper eller rättighet eller skyldighet som anknyter till sådant fondpapper förvaras i depå eller kontoförs.

4. *den som driver valutahandel samt värdepappersinstitut hos vilket* utländskt fondpapper eller rättighet eller skyldighet som anknyter till sådant fondpapper förvaras i depå eller kontoförs.

Kontrolluppgift skall lämnas för

a) fysisk eller juridisk person som är berättigad att lyfta utdelning för egen del vid utdelningstillfället och

b) fysisk person som hos den uppgiftsskyldige varit antecknad som innehavare av aktie eller andel i värdepappersfond eller utländsk juridisk person eller utländsk aktie eller annat utländskt värdepapper.

Kontrolluppgift enligt andra stycket a skall ta upp utbetald utdelning till den del den är skattepliktig, avdragen preliminär skatt och innehållen utländsk källskatt som belöper på utdelningen. Kontrolluppgiften enligt andra stycket b skall ta upp innehavet vid årets utgång.

Uppgiftsskyldighet enligt denna paragraf föreligger inte för tillgångar på pensionssparkonto eller för utdelning på sådana tillgångar.

En skattskyldig, som uppdrar åt en utländsk förvaltare att i sådan egenskap föras in i det register som förs av Värdepapperscentralen VPC Aktiebolag enligt aktiekontolagen (1989:827), skall utan dröjsmål till Riksskatteverket lämna ett skriftligt medgivande till insyn i depå eller konto som han har hos förvaltaren.

27 a §^{xix}

Fysisk person, som är bosatt i Sverige och innehar utländskt fondpapper eller rättighet eller skyldighet som anknyter till sådant fondpapper, skall, om det inte är fråga om fondpapper i ett kontobaserat system, förvara dem i depå hos *valutahandlare*, värdepappersinstitut eller motsvarande utländskt institut. Detsamma gäller om den fysiska personen innehar obligationer eller andra skuldebrev avsedda för allmän omsättning som emitterats av en svensk juridisk person, om emissionen särskilt riktats till utlandet. Vad som sägs om fysisk person som är bosatt i Sverige gäller också svenskt dödsbo.

Fysisk person, som är bosatt i Sverige och innehar utländskt fondpapper eller rättighet eller skyldighet som anknyter till sådant fondpapper, skall, om det inte är fråga om fondpapper i ett kontobaserat system, förvara dem i depå hos *den som driver valutahandel*, värdepappersinstitut eller motsvarande utländskt institut. Detsamma gäller om den fysiska personen innehar obligationer eller andra skuldebrev avsedda för allmän omsättning som emitterats av en svensk juridisk person, om emissionen särskilt riktats till utlandet. Vad som sägs om fysisk person som är bosatt i Sverige gäller också svenskt dödsbo.

Deponeras eller kontoförs fondpapperen i utlandet skall den skattskyldige utan dröjsmål till Riksskatteverket lämna ett skriftligt medgivande till insyn i depån eller på kontot samt ge in en skriftlig förbindelse från det utländska institut som för depån eller kontot att årligen senast den 31 januari taxeringsåret lämna kontrolluppgift till Riksskatteverket.

Kontrolluppgiften skall ta upp namn på och postadress till innehavaren av depån respektive kontot, dennes personnummer eller organisationsnummer, utdelning och ränta som gottskrivits eller utbetalts under föregående kalenderår samt innehavet vid årets utgång. Om avyttring skett av fondpapper skall även kontrolluppgift enligt 32 c § lämnas.

Riksskatteverket får medge undantag från skyldigheten att ge in en sådan förbindelse som avses i andra stycket om det finns särskilda skäl.

Bestämmelserna i andra stycket gäller inte i fråga om depåer eller konton i sådan stat där behörig myndighet på grund av överenskommelse i handräckningsavtal med Sverige utan särskild framställning årligen tillställer de svenska skattemyndigheterna uppgifter om sådan avkastning på fondpapper, vilka kontoförs eller förvaras i depå, som betalas ut till personer bosatta i Sverige.

34 §^{xx}

Efter föreläggande av skattemyndigheten skall *valutahandlare* eller värdepappersinstitut hos *vilken* utländsk aktie eller annat utländskt värdepapper förvaras i depå eller kontoförs eller, om *en annan valutahandlare eller värdepappersin-*

stitut förmedlat försäljning av värdepapperet, den *valutahandlaren* eller värdepappersinstitutet lämna kontrolluppgift för namngiven person. Kontrolluppgiften skall avse det antal och de slag av värdepapper som avyttrats samt det erhållna beloppet.

Efter föreläggande av skattemyndigheten skall *den som driver valutahandel* eller värdepappersinstitut hos *vilket* utländsk aktie eller annat utländskt värdepapper förvaras i depå eller kontoförs eller, om *annan* förmedlat försäljning av värdepapperet, *denne* lämna kontrolluppgift för namngiven person. Kontrolluppgiften skall avse det antal och de slag av värdepapper som avyttrats samt det erhållna beloppet.

Efter föreläggande av Riksskatteverket skall kontrolluppgift enligt första stycket lämnas också i fråga om ej namngivna personer. Sådant föreläggande får efter Riksskatteverkets bestämmande utfärdas av skattemyndigheten i det län där den uppgiftsskyldige har sitt säte eller driver verksamhet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

2.6 Förslag till lag om ändring i prisinformationslagen
(1991:601)

Prop. 1995/96:216
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs att 3 § prisinformationslagen (1991:601) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Särskilda föreskrifter om information till konsumenter finns i konsumentkreditlagen (1977:981) och i konsumentförsäkringslagen (1980:38).

Särskilda föreskrifter om information till konsumenter finns i konsumentkreditlagen (1992:830), konsumentförsäkringslagen (1980:38) och valutaväxlingslagen (1996:000).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

2.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:981) om värdepappersrörelse

Prop. 1995/96:216
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1991:981) om värdepappersrörelse,

dels att 3 kap. 4 och 7 §§ samt 6 kap. 2 § skall ha följande lydelse,

dels att i lagen skall föras in en ny paragraf, 5 kap. 3 §, samt närmast före 5 kap. 3 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

4 §^{xxi}

Ett *värdepappersbolag* och ett utländskt företag hemmahörande utanför EES som fått tillstånd att driva värdepappersrörelse får, med Finansinspektionens tillstånd, som ett led i rörelsen

1. lämna råd i finansiella frågor,
2. ta emot värdepapper för förvaring,
3. ta emot medel med redovisningsskyldighet,
4. ta emot kunders medel på konto för att underlätta värdepappersrörelsen,

5. lämna kunder kredit mot säkerhet i finansiella instrument för att underlätta värdepappersrörelsen,

5. lämna kunder kredit mot säkerhet *för placeringar* i finansiella instrument för att underlätta värdepappersrörelsen,

6. utföra valutaväxlingstransaktioner.

Tillstånd enligt första stycket 4 får meddelas endast tillsammans med tillstånd enligt 5.

Ett värdepappersbolag får, efter tillstånd av Finansinspektionen, driva valutahandel.

När det finns särskilda skäl får *Finansinspektionen* medge att ett värdepappersbolag utövar annan verksamhet än som anges i första stycket, om *den* kan antas komma att underlätta rörelsen.

När det finns särskilda skäl får *inspektionen* medge att ett värdepappersbolag *eller ett utländskt företag* utövar annan verksamhet än som anges i första stycket, om *verksamheten* kan antas komma att underlätta rörelsen.

Ett utländskt företag får beviljas tillstånd enligt första eller *tredje* stycket endast om företaget får bedriva motsvarande verksamhet i sitt hemland

Ett utländskt företag får beviljas tillstånd enligt första eller *fjärde* stycket endast om företaget får bedriva motsvarande verksamhet i sitt hemland

Tillstånd för ett utländskt företag enligt första stycket 4 och 5 får bara lämnas om insättningar hos filialen omfattas av garantin enligt lagen (1995:1571) om insättningsgaranti eller av en utländsk garanti som omfattar

insättningar som anges i 2 § lagen om insättningsgaranti och har en högsta ersättningsnivå som inte understiger ett belopp motsvarande 20 000 ecu innan det i förekommande fall har gjorts avdrag för en självrisk med högst 10 procent av en enskild insättares garanterade insättning.

Tillstånd enligt första stycket 4 och 5 får inte lämnas om insättningar hos filialen omfattas av en utländsk garanti som har en ersättningsnivå som överstiger den som gäller enligt lagen om insättningsgaranti. Ersättningen får inte heller avse fler slag av insättningar eller betalas till andra insättare än vad som anges i den lagen.

I lagen (1993:931) om individuellt pensionssparande finns bestämmelser om rätt för värdepappersinstitut att bedriva pensionssparrörelse.

7 §^{xxii}

Vid kreditgivning enligt 4 § <i>andra</i> stycket gäller i stället för bestämmelserna i 12 kap. 7 § aktiebolagslagen (1975:1385) följande för värdepappersbolag.	Vid kreditgivning enligt 4 § <i>första</i> stycket 5 gäller i stället för bestämmelserna i 12 kap. 7 § aktiebolagslagen (1975:1385) följande för värdepappersbolag.
--	---

Ett värdepappersbolag får inte på andra villkor än sådana som bolaget normalt ställer upp lämna kredit till

1. en styrelseledamot,
2. en person som ensam eller i förening med någon annan får avgöra kreditärenden som ankommer på styrelsen,
3. en anställd som har en ledande ställning inom bolaget,
4. någon annan aktieägare än staten med ett aktieinnehav som motsvarar minst tre procent av hela aktiekapitalet,
5. den som är make eller sambo till någon som avses i 1–4 eller
6. en juridisk person i vilken någon som avses i 1–5 har ett väsentligt ekonomiskt intresse i egenskap av delägare eller medlem.

Finansinspektionen prövar om en anställd har sådan ledande ställning som avses i andra stycket 3.

Värdepappersbolagets styrelse skall avgöra ärenden om kredit till de personer och företag som avses i andra stycket. Bolaget skall föra in uppgifter om sådana krediter i en förteckning. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får meddela föreskrifter om vilka uppgifter som skall antecknas i förteckningen.

Andra–fjärde styckena tillämpas också på krediter mot säkerhet av borgen eller fordringsbevis som utfärdas av någon som avses i andra stycket. Detsamma gäller för en fordran som bolaget förvärvar och för vilken någon som avses i andra stycket är betalningsskyldig.

5 kap.

Prop. 1995/96:216
Bilaga 4

Valutaposition

3 §

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får meddela föreskrifter om ett värdepappersbolags största tillåtna valutaposition.

6 kap.

2 §^{xxiii}

Regeringen, eller efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får meddela föreskrifter om

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får meddela föreskrifter om

1. vilka upplysningar ett värdepappersinstitut skall lämna till inspektionen samt
2. förvaring och inventering av värdehandlingar hos ett värdepappersinstitut.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

2.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1610) om kreditmarknadsbolag

Prop. 1995/96:216
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1992:1610) om kreditmarknadsbolag

dels att 3 kap. 1 § skall ha följande lydelse,

dels att rubriken till 4 kap. skall lyda "Kapitaltäckning m.m.",

dels att det i lagen skall föras in en ny paragraf, 4 kap. 2 §, samt närmast före 4 kap. 2 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.
1 §^{xxiv}

Ett kreditmarknadsbolag får endast driva finansieringsverksamhet och verksamhet som har ett naturligt samband därmed.

Kreditmarknadsbolaget får, med iakttagande av vad som föreskrivs i detta kapitel, i sin verksamhet bland annat

1. låna upp medel, bland annat genom att ge ut obligationer eller andra jämförbara fordringsrätter,

2. lämna och förmedla kredit, bland annat i form av konsumentkredit, kredit mot panträtt i fast egendom och i fordringar,

3. medverka vid finansiering, bland annat genom att förvärva fordringar och upplåta lös egendom till nyttjande (leasing),

4. förmedla betalningar,

5. tillhandahålla betalningsmedel,

6. ikläda sig garantiförbindelser och göra liknande åtaganden,

7. lämna ekonomisk rådgivning,

8. förvara värdepapper,

9. vara förvaringsinstitut för värdepappersfonder,

10. medverka vid försäljning av försäkringstjänster,

11. tillhandahålla inkassotjänster,

12. tillhandahålla värdefackstjänster,

13. driva valutahandel *under de* 13. driva valutahandel, samt

förutsättningar som föreskrivs i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank, samt

14. lämna kreditupplysning under de förutsättningar som föreskrivs i kreditupplysningslagen (1973:1173).

4 kap.

Prop. 1995/96:216
Bilaga 4

Valutaposition

2 §

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får meddela föreskrifter om ett kreditmarknadsbolags största tillåtna valutaposition.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

2.9 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt

Prop. 1995/96:216
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Bestämmelserna i denna lag gäller företag som driver

1. bankrörelse och annan verksamhet som består i att från allmänheten låna upp medel och att lämna krediter,

2. livförsäkringsrörelse,

3. verksamhet av det slag som beskrivs i 1 kap. 3 § lagen (1991:981) om värdepappersrörelse,

4. verksamhet som står under Finansinspektionens tillsyn och som huvudsakligen består i att utföra en eller flera av de verksamheter som anges i 3 kap. 1 § 2–12 lagen (1992:1610) om kreditmarknadsbolag.

4. verksamhet som står under Finansinspektionens tillsyn och som huvudsakligen består i att utföra en eller flera av de verksamheter som anges i 3 kap. 1 § 2–13 lagen (1992:1610) om kreditmarknadsbolag,

5. verksamhet som kräver anmälan till Finansinspektionen enligt valutaväxlingslagen (1996:000).

Lagen gäller endast sådan mot kunder inriktad verksamhet som avses i första stycket och som bedrivs från ett fast driftställe i Sverige.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

Lagrådet

Prop. 1995/96:216
Bilaga 5

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1996-05-15

Närvarande: f.d. regeringsrådet Bertil Voss, justitierådet Johan Munck, regeringsrådet Karl-Ingvar Rundqvist.

Enligt en lagrådsremiss den 9 maj 1996 (Finansdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. valutaväxlingslag,
2. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
3. lag om ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank,
4. lag om ändring i bankrörelselagen (1987:617),
5. lag om ändring i lagen (1990:325) om självdeklaration och kontrolluppgifter,
6. lag om ändring i prisinformationslagen (1991:601),
7. lag om ändring i lagen (1991:981) om värdepappersrörelse,
8. lag om ändring i lagen (1992:1610) om kreditmarknadsbolag,
9. lag om ändring i lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Monica Rodrigo.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet.

Förslaget till valutaväxlingslag

6 §

I paragrafen föreskrivs skyldighet för företag som har gjort anmälan om sin verksamhet enligt 2 § att lämna sådana upplysningar till Finansinspektionen om verksamheten som behövs för inspektionens kontroll av efterlevnaden av lagen om åtgärder mot penningtvätt. Som framgår av författningskommentaren avses här inte en skyldighet att agera självmant utan en skyldighet att lämna behövliga upplysningar på begäran av inspektionen. Detta bör enligt Lagrådets mening framgå direkt av lagtexten, lämpligen genom att orden "på begäran" infogas i paragrafen.

I anslutning till det sagda kan anmärkas att en begäran enligt paragrafen i princip torde få uppfattas som ett beslut av Finansinspektionen avseende tillämpningen av lagen. Enligt den föreslagna 11 § får alla beslut av inspektionen enligt lagen utom sådana som avses i 7 § andra stycket (föreläggande att lämna upplysningar när osäkerhet råder om anmälningsskyldighet) överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Följden blir således att inspektionens beslut att begära in upplysningar kommer att vara överklagbara. Denna ordning synes emellertid likartad den som gäller enligt bl.a. lagen om värdepappersrörelse och bankrörelselagen.

Förslaget till lag om ändring i bankrörelselagen (1987:617)

2 kap. 2 §

Enligt gällande lydelse av första stycket punkt 15 får en bank driva valutahandel under de förutsättningar som föreskrivs i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank. Eftersom sistnämnda lag enligt förslaget inte längre kommer att ställa upp några förutsättningar för drivande av valutahandel, föreslås att det i punkten endast skall anges att en bank får driva valutahandel.

Regleringen väcker frågan om innebörden av uttrycket valutahandel. Språkligt för uttrycket närmast tanken till all slags handel med valuta, oberoende av om den sker med sedlar och mynt i fysisk form eller om den bedrivs i andra former. I den meningen används uttrycket också för närvarande i 22 b § lagen om Sveriges riksbank, där uttrycket även omfattar resevaluta, låt vara att köp och försäljning av resevaluta uttryckligen har undantagits från det hittills gällande tillståndstvånget.

I remissen föreslås emellertid nu en särskild lag om valutaväxlingsrörelse, ett begrepp som i 1 § nämnda lagförslag definieras som yrkesmässig handel med utländska sedlar och mynt samt resecheckar utställda i utländsk valuta. Avsikten är uppenbarligen inte att uttrycket valutahandel, vare sig i bankrörelselagen eller i annan lagstiftning där uttrycket förekommer, skall inbegripa sådan handel som omfattas av lagen om valutaväxlingsrörelse. Även om naturligtvis en förtydligande definition i detta avseende skulle ha kunnat vara av värde anser Lagrådet, med beaktande av att den aktuella lagstiftningen vänder sig endast till ett begränsat antal aktörer, att den förändrade innebörden av begreppet är godtagbar.

Övriga lagförslag

Förslagen lämnas utan erinran.

Finansdepartementet

Prop.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 23 maj 1996

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden, Hjelm-Wallén, Freivalds, Wallström, Tham, Åsbrink, Schori, Blomberg, Andersson, Winberg, Uusmann, Ulvskog, Sundström, Lindh, Johansson, von Sydow, Klingvall, Åhnberg, Östros, Messing

Föredragande: statsrådet Åsbrink

Regeringen beslutar propositionen 1995/96:216 Valutaväxling och valutahandel.

Rättsdatablad

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upphäver eller upprepar ett normgivningsbemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EG-regler
Valutaväxlingslag	12 §	
Lag om ändring i bankrörelselagen (1987:617)	2 kap. 11 §	
Lag om ändring i lagen (1991:981) om värdepappersrörelse	3 kap. 7 § 5 kap. 3 § 6 kap. 2 §	
Lagen om ändring i lagen (1992:1610) om kreditmarknadsbolag	4 kap. 2 §	

i.Senaste lydelse 1995:789.

ii.Senaste lydelse 1992:1613.

iii.Senaste lydelsen av 22 b § 1993:1701
rubriken närmast före 22 b § 1990:751.

iv.Senaste lydelse 1992:1641.

v.Senaste lydelse 1996:182.

vi.Senaste lydelse 1996:182.

vii.Senaste lydelse 1995:576.

viii.Senaste lydelse 1994:483.

ix.Senaste lydelse 1995:1597.

x.Senaste lydelse 1994:2015.

xi.Senaste lydelse 1995:1563.

xii.Senaste lydelse 1995:1573.

xiii.Senaste lydelse 1995:789.

xiv.Senaste lydelse 1992:1613.

xv.Senaste lydelsen av 22 b § 1993:1701
rubriken närmast före 22 b § 1990:751.

xvi.Senaste lydelse 1992:1641.

xvii.Senaste lydelse 1996:182.

xviii.Senaste lydelse 1996:182.

xix.Senaste lydelse 1995:576.

xx.Senaste lydelse 1994:483.

xxi.Senaste lydelse 1995:1597.

xxii.Senaste lydelse 1994:2015.

Prop. 1995/96:216

xxiii.Senaste lydelse 1995:1563.

xxiv.Senaste lydelse 1995:1573.